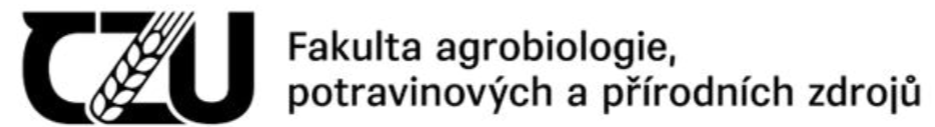

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra zahradní a krajinné architektury

HISTORICKÁ ZAHRADA

Bakalářská práce

Karolína Žižková

Krajinářská architektura

Jan Hendrych, Ph.D.

© 2024 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Historická zahrada" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 28.4.2024

_____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Janu Hendrychovi, Ph.D., vedoucímu mé bakalářské práce za jeho vstřícný přístup, cenné rady, připomínky a inspiraci při tvorbě této práce. Můj dík patří také Ing.Yuilianě Kostyunichevě Dis. za její pomoc při ateliérové tvorbě, díky níž jsem mohla vylepšit své grafické schopnosti.

Dále bych ráda poděkovala spolku Rožmitálský zámek, z.s., který vykonává velmi záslužnou činnost a udržuje mnou obdivovaný zámek všemi prostředky v důstojném stavu.

Můj největší dík však patří mé rodině, která mě během celého studia podporovala, studium mi umožnila a rozvíjela můj zájem svými poznatky a odbornými znalostmi. V neposlední řadě děkuji svým blízkým přátelům za zpříjemnění období během tohoto studia.

Souhrn

Historická zahrada

Tato bakalářská práce se zabývá revitalizací zámecké zahrady Rožmitálu pod Třemšínem. Na základě poznatků z literární rešerše a podkladových údajů byla vypracována architektonická studie pro úpravu stávajícího zahradního prostoru.

V teoretické části je popsán historický vývoj zahradního umění s příklady významných dochovaných historických zahrad. Důraz je zde kladen na období renesance, architektonické prvky a rostlinný sortiment využívaný v tomto období.

Část analýz zpracovává dostupná data dané lokality. Nabízí náhled na podklady spojené s danou lokalitou jako jsou historické mapování, přírodní podmínky, majetkové poměry, občanskou vybavenost, inventarizaci dřevin řešeného území a jeho potenciál.

Na tuto část navazuje architektonická studie, vypracovaná dle poznatků z literární rešerše a zpracovaných podkladových údajů. Zpracovává část zahradního prostoru a nádvoří, které jsou ve vlastnictví stejného majitele jako budova zámku. Návrh se snaží o citlivou historizující formu renesančních zahrad s využitím vodních a architektonických prvků s přihlédnutím ke stávajícímu využití prostoru jako parkové plochy pro návštěvníky. V návaznosti na zámek vznikne architektonický celek, který by poskytl příjemné prostředí pro návštěvníky zámku a zvýšil zájem o danou lokalitu.

Klíčová slova: Historické zahrady, Zahrada, Architektura, Zeleň, Zámecký park, Vodní prvek

Summary

Historic Garden

This bachelor's thesis focuses on the revitalization of the chateau garden of Rožmitál pod Třemšínem. Based on the results of a literature search and background data, an architectural study for the adaptation of the existing garden space was developed.

In the theoretical part, the historical development of garden art is described with examples of important preserved historical gardens. The focus here is on the Renaissance period, architectural features and plant material used during this period.

Analytical part elaborates on the available data of the locality. It offers insight into background information associated with the site such as historical mapping, natural conditions, property conditions, amenities, an inventory of the trees of the study area and its potential.

This section is followed by an architectural study, based on the findings of the literature search and the background data prepared. It deals with a part of the garden area and courtyard, which are owned by the same owner as the castle building. The design seeks a sensitive historicizing form of Renaissance gardens with the use of water and architectural elements, taking into consideration the existing use of the space as a park area for visitors. An architectural ensemble will be created in relation to the castle to provide a pleasant environment for visitors to the chateau and increase interest in the location.

Keywords: Historic Gardens, Garden, Architecture, Greenery, Chateau Garden, Water Element

Obsah		
1	Úvod	8
2	Cíl práce	10
3	Literární rešerše	12
3.1	Egypt	13
3.2	Mezopotámie	13
3.3	Persie	13
3.4	Fénické zahrady	13
3.5	Indické zahrady a zahrady Mughalské říše	13
3.6	Čínská zahrada	13
3.6.1	Kameny v čínské zahradě	14
3.6.2	Květiny a stromy	14
3.6.3	Voda v čínské zahradě	14
3.7	Japonská zahrada	14
3.8	Zahrady Řecka	14
3.9	Zahrady Říma	14
3.9.1	Palácové zahrady	14
3.9.2	Vilové zahrady	15
3.9.3	Městské zahrady	15
3.9.4	Nebytové zahrady	15
3.9.5	Flóra římských zahrad	16
3.10	Byzantské zahrady	16
3.11	Maurské zahrady	16
3.12	Středověké zahrady	16
3.12.1	Klášterní zahrady	16
3.12.2	Městská zeleň	17
3.12.3	Hradní zahrady	17
3.12.4	Měšťanské zahrady	17
3.12.5	Zahradní prvky	17
3.12.6	Rostlinný sortiment	18
3.13	Renesance a manýrismus	18
3.13.1	Prvky v renesanční zahradě	18
3.13.2	Rostlinný sortiment renesance	19
3.13.3	Manýrismus	20
3.13.4	Villa Lante	20
3.13.5	Královská zahrada v Praze	21
3.13.6	Květná zahrada v Kroměříži	21
3.14	Baroko a rokoko	22
3.14.1	Formální francouzská zahrada	22
3.14.1.1	Vaux le Vicomt	23
3.14.1.2	Schönbrunn	23
3.14.1.3	Vrtbovská zahrada v Praze	24
3.14.1.4	Trojský zámek v Praze	25
3.15	Krajinářská zahrada a krajinářský park	25
3.15.1	Styly parku	25
3.16	Rožmitál pod Třemšínem	27
3.16.1	Zámek Rožmitál pod Třemšínem	27
4	Zhodnocení podkladových údajů	28
4.1	Řešené území	29
4.1.1	Umístění řešeného území	29
4.1.2	Vyznačení a rozdělení řešeného území	30
4.1.3	Právní ochrana a ochranné pásmo	31
4.2	Historické podklady	32
4.2.1	Pohlednice	32
4.2.2	Dobové fotografie	33
4.2.3	Vojenské snímkování	34
4.2.4	Historické mapy	36
4.3	Přírodní podmínky	38
4.3.1	Terén	38
4.3.2	Klima	38
4.3.3	Geologie	39
4.3.4	Hydrologie a vodstvo	40
4.3.5	Vegetace	41
4.4	Inventarizace	42
4.5	Kácení	44
4.6	Využití území	46
4.7	Územní plán	47
4.8	Občanská vybavenost	48
4.9	Doprava, turistické trasy a cyklistické trasy	49
4.10	Fotodokumentace stávajícího stavu	50
4.11	SWOT analýza	52
4.12	Stávající stav	53
5	Projekt	54
5.1	Koncept	55
5.2	Návrh	56
5.3	Studie	57
5.4	Řezopohled A-A'	58
5.5	Řezopohled B-B'	59
5.6	Vizualizace 1	60
5.7	Vizualizace 2	61
5.8	Technické detaily	62
5.8.1	Treláž u pobytového schodiště	62
5.8.2	Treláže na nádvoří zámku	63
5.8.3	Kruhová lavice v parkové části	64

5.8.3.1	Technická specifikace	64
5.8.3.2	Řez	65
5.8.4	Vodní prvek v travnatých plochách	66
5.8.4.1	Technická specifikace	66
5.8.4.2	Řez	67
5.9	Osazovací plány	68
5.9.1	Osazovací plán A	68
5.9.2	Osazovací plán B	69
5.9.3	Osazovací plán C, D	70
5.9.4	Osazovací plán Z5, Z6, Z7	71
5.9.5	Osazovací plán Z1, Z2	72
5.9.6	Osazovací plán Z3, Z4	73
5.10	Mobiliář a hlavní materiálové řešení	74
5.11	Orientační rozpočet	76
6	Diskuze	78
7	Závěr	79
8	Použité zdroje	80
8.1	Literatura	81
8.2	WEB	82
8.3	Seznam obrázků	82

1. ÚVOD

Historické zahrady mají důležitý význam pro pochopení vazby civilizace a přírody, zachovávají svědectví o kultuře, uměleckém stylu a směřování estetiky dané doby. Jsou idealizovaným vyobrazením ráje jejich předchozích tvůrců a vlastníků, je do nich vtisknuta jejich originalita a genialita stejně jako genius loci místa, kde byly vytvářeny. Důležité je nezapomínat na věhlas těchto prostorů, aby mohly zpestřit naše smyslové vnímání a estetickou představivost (Hendrych et al. 2011).

Mnoho významných zahrad prošlo v průběhu doby změnami jak stylovými, tak vlastnickými, což se odráží v jejich charakteru. Při oživení zahradního prostoru je důležité řídit se uměleckým stylem dané doby a pokud možno následovat individualitu jejich tvůrců, aby byla zachována alespoň část její tehdejší slávy a krásy (Hendrych et al. 2011).

Tématem této bakalářské práce je revitalizace historické zahrady zámku Rožmitál pod Třemšínem. Zámek a zahrada jsou tématem podkladových údajů a navazující zahradně architektonické studie. Zahradní prostor i budova zámku jsou v současnosti v dezolátním stavu. Studie v této práci se zabývá úpravou zahradních prostor a je krokem k řešení problematiky revitalizace zámku a jeho okolí v historickém kontextu.

2. Cíl práce

Cíl práce:

Cílem práce je zpracovat ucelený přehled o historickém vývoji zahrad, o konkrétních příkladech a navrhnout revitalizaci vybrané zahrady zámku Rožmitál pod Třemšínem na úrovni standardního návrhu - zahradně architektonické studie.

Metodika:

Na základě dostupné literatury bude vypracován literární přehled o dané problematice.

Následně podle shromážděných analýz daného území bude vypracován návrh revitalizace vybrané zámecké zahrady Rožmitálu pod Třemšínem, s ohledem na historický kontext a kompozici včetně využití materiálů, rostlinného sortimentu a rozpočtu pro případnou budoucí realizaci návrhu.

3. LITERÁRNÍ REŠERŠE

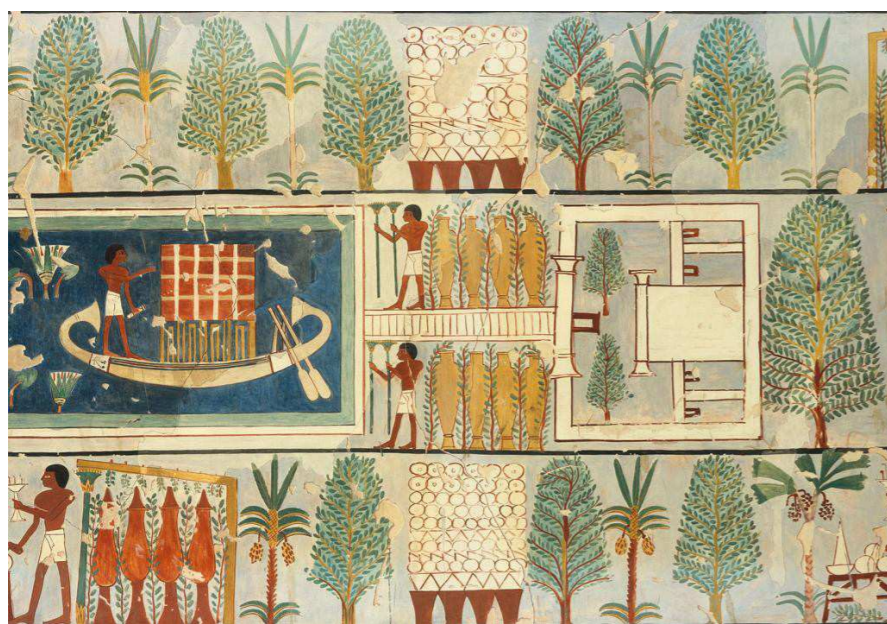
Obr 1. - Vlastní grafické zpracování Bohemiae Rosa (vlastní tvorba)

3.1 Egypt

Egyptané již běžně zakládali ohrazené zahrady. Zahrada byla především útočištěm před vnějším světem a navazovala na přehlé obydlí či chrámy, kde vytvářela domněnku oázy. Zakládala se geometricky a využívala systém zavlažování. Oproti obilným polím, zaplavovaným pouze díky Nilu, zahrada potřebovala trvalou závlahu. V této suché oblasti bez častých dešťů bylo nutné mít pro zahradu zdroj vody. V užitkových i okrasných zahradách proto byla vodní nádrž nezbytným středobodem zahrady, na níž byly závislé všechny okolní prvky a rostliny kolem byly pravidelně geometricky uspořádané (Hendrych 2000; Kalusok 2004).

Voda v zahradě byla velmi důležitým a funkčním prvkem. Především zavlažovala rostliny a ochlazovala vzduch vypařováním vody. V bazénu byly často chovány ryby k lovu, ale také k hubení hmyzu nad hladinou vody. Zejména bohaté rodiny měly domácí zahrady rozděleny na užitkovou a okrasnou část, ve středu velký bazén, který zde neplnil pouze praktickou, ale především estetickou a symbolickou funkci (Turner 2005).

Podobně jako ve středověku v domácích zahradách převažovaly funkční druhy nad těmi čistě okrasnými. Jsou jimi například mák vlčí (*Papaver rhoeas*), chrpa (*Centaurea depressa*), lilie bělostná (*Lilium candidum*), šáchor papírodárný (*Cyperus papyrus*), jablonoň obecná (*Malus sp.*), fíkovník smokvoň (*Ficus carica*), olivovník evropský (*Olea europaea*), řečík pistáciový (*Pistacia vera*), marhaník granátový (*Punica granatum*), réva vinná (*Vitis cinifera*), máta peprná (*Mentha piperita*), mateřídouškovce (*Thymra spicata*), myrta obecná (*Myrtus communis*) (Turner 2005).

Obr 2. - Pohřební rituál v zahradě, hrobka Minnakht, ca 1479 - 1425 př.n.l. (<https://www.liverpoolmuseums.org>)

3.2 Mezopotámie

Mezopotámské zahrady se klimaticky blízce přibližovaly zahradám egyptským. Nepřevažovala zde pouze funkce útočiště, ale zakládaly se obory a botanické zahrady, ve městech parky a městské zahrady s vzácnými druhy rostlin a dřevin (Hendrych 2000; Kalusok 2004).

Historické prameny dokazují, že budovy byly uspořádány kolem vnitřního dvora. Paláce byly obehnány zdmi, které tvořily vnitřní dvory s okrasnými bazény a květinovou výsadbou. Oblíbené byly také zahrady s výhledem, které využívaly vypůjčené dominanty. Nejznámějším příkladem jsou palácové terasové zahrady Babylonu (Turner 2005).

Visuté zahrady Babylonu nám mohou utvořit představu o palácových zahradách Mezopotámie. Byly utvářeny na systému teras nesených na kamenných sloupech. Zahrady zde byly propojeny systémem zavlažovacích kanálků kaskádovitěho charakteru, vylitých olovem. Voda vedená z řeky Eufrat byla do zahrady vedena podzemním potrubím, které díky tlaku vody mohlo zavlažovat i nejvyšší části zahrady. Na jednotlivých plochách kaskády byla zemina na dřevěné konstrukci dostatečně hluboká, aby v ní mohly být vysazeny stromy. Dřevo z palmovníků bylo odolné vůči hnilobě, proto se využívalo k těmto účelům. Zahrada byla čistě užitková, ale její efektivní rozčlenění působilo velmi esteticky. Terasy měly loubí, ve kterém se mohli návštěvníci schovat před sluncem (Forbes Sieveking 1899; Clayton & Price 1990).

3.3 Persie

Perské zahrady reagovaly protichůdně na své okolí. Oproti okolnímu suchu, rozlehlé poušti a horku nabízejí útočiště ve stinných místech před prudkým sluncem, oplývá okrasnými rostlinami, ovocem, je místem klidu a harmonie (Thacker 1985).

Kvůli Islámské kultuře se zahrada jakožto ráj podřizuje náboženství. Ráj je uzavřený, je zde útočiště před horkem pod korunami stromů a jsou zde fontány a kanály znázorňující řeky. Perské zahrady se rozšířily do celého islámského světa, jsou inspirovány klasickými perskými koberci, jež sdílejí stejnou symboliku. Centrálním motivem je zahrada rozdělena kanály na čtyři části, ve středu je na ně napojená dominantní stavba či fontána a jednotlivé části jsou geometricky děleny na drobnější záhony (Thacker 1985; Kalusok 2004).

Obr 3. - Perský zahradní koberec symbolizující 4 zahrady, ca 1800 (<https://www.metmuseum.org>)

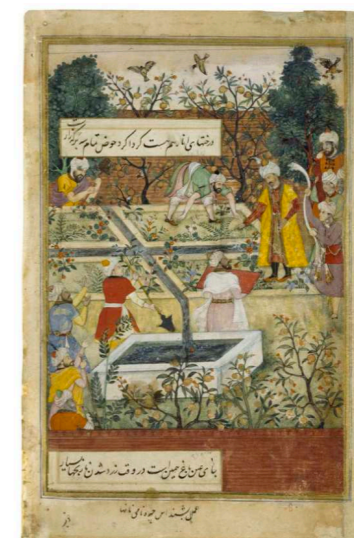
3.4 Fénické zahrady

Fénické zahrady nebyly architektonicky propracované, protože sloužily pouze jako produkční pro obchodníky. Z rostlinného sortimentu zde byly především pěstovány cedry (*Cedrus spp.*) pro jejich dřevo, dále ořešáky královské (*Juglans regia*), réva vinná (*Vitis cinifera*), olivovníky (*Olea spp.*), datlovníky (*Phoenix spp.*), a fíkovníky (*Ficus spp.*) (Rawlinson 2014).

3.5 Indické zahrady a zahrady Mughalské říše

Pro indické zahradní umění byly velkou inspirací zahrady Persie. Zahrady zde byly spjaty s náboženstvím a historií země. Kromě celkového designu zahrady zde měla každá květina, dřevina a prvek svou symboliku (Villiers Stuart 1913; Thacker 1985).

Nejvýznamnějšími komplexy této doby jsou palácové zahrady, které po smrti majitele sloužily jako mauzolea a zahradní prostor se stal veřejným. Zahrada byla často čtyřúhelníková na rovině nebo v mírném sklonu a členila se dvěma zřejmými osami dle perského konceptu. Na středu hlavní podélné osy byl bazén či kanál, který nesl duchovní význam očisty. Uprostřed této vodní plochy mohl být středový pobytový ostrov s pavilonem. Tuto střední část pak obklopovaly cesty lemované stromořadím. V zahradách se také objevují geometrické záhony a lesíky nebo sady komponované do řad nebo čtverců (Thacker 1985; Brookes 1987).

Obr 4. - Barbur dohlížející na výstavbu zahrady, kniha Baburnama, na zemi v knize Baburnama, ca 1400 (<https://www.theheritagelab.in>)

Obr 5. - Vyobrazení rajské zahrady, kniha Baburnama, na zemi v knize Baburnama, ca 1400 (<https://www.theheritagelab.in>)

3.6 Čínská zahrada

Čínská zahrada je velice specifická svou filozofií a estetickými principy. Zahrady jsou rozděleny podle účelu na zahrady císařské, chrámové, soukromé, klášterní a meditační, ale všechny spojuje stejná filozofie Taoismu (Wilhelmová & Damec 2009).

Zahradní umění se ztotožňuje s vyobrazením podstaty přírody a její harmonií skrz promyšlené symbolistické vyobrazení hor, jezer či uspořádání stromů a květin. Neřídí se formálností ani osovostí, naopak působí velmi přirozeně a nenuceně, přesto je zahrada do posledního detailu velmi pečlivě propracována (Thacker 1985).

3.6.1 Kameny v čínské zahradě

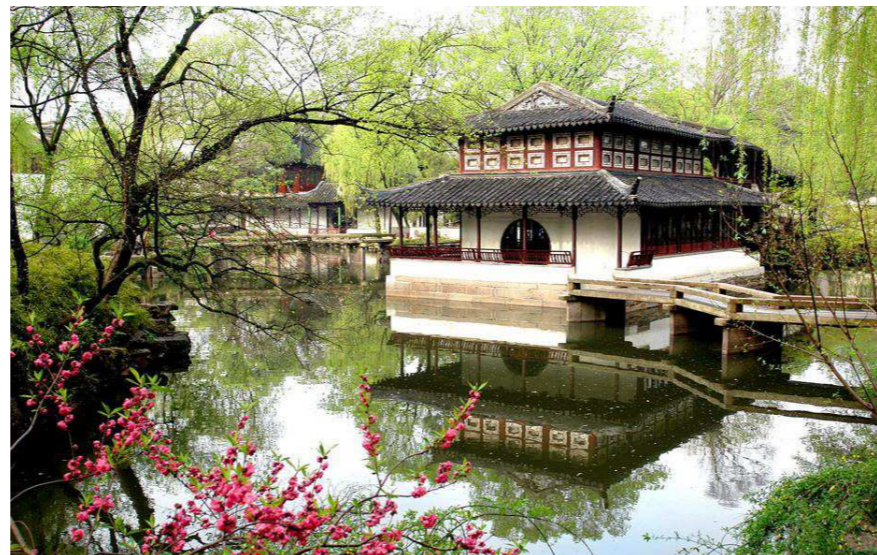
Kameny jsou nedílnou součástí čínského zahradního umění. Podle toho byly velmi pečlivě vybírány a umístovány, aby jejich vlastnosti jako textura a velikost vyvolávaly v pozorovateli pocit sepětí s přírodou, harmonie a vnitřního klidu. Tyto kameny byly kolikrát opracovávány, aby se vzhledem přiblížily skalám a byly solitérními sochařskými díly. Při pokládání několika kamenů vedle sebe či na sebe se dbalo na to, aby spolu nevypadaly příliš strojeně a aby celková kompozice vypadala co nejpřirozeněji (Thacker 1985).

3.6.2 Květiny a stromy

Číňané jsou spjatí se zahradní kulturou a v této oblasti nashromáždili ohromné množství informací. Květiny jsou jako prvek v zahradě obdivovány primárně pro svou krásu, ale využívaly se i pro symboliku. Pro čínskou zahradu jsou typické orchideje, bambusy, chryzantémy a kvetoucí švestky, které symbolizují čtyři roční období. Ostatní často používané květy na jaře jsou pivoňky (*Paeonia* spp.), květy broskvoní (*Persica* spp.), meruňk a slivoní (*Prunus* spp.), v létě květy lotosu (*Nelumbo* sp.), granátového jablka (*Punica granatum*), lilie (*Lilium* spp.), myrty (*Myrtus* sp.), oleandru (*Nerium* sp.), na podzim volnokvětka (*Osmanthus* sp.) a v zimě jasmín (*Jasminum* sp.). Dřeviny byly využívány co nejzajímavěji. V oblibě byly staré, košaté stromy. Oblíbenými druhy byly borovice (*Pinus* spp.), vrby (*Salix* spp.), cypřišky (*Cupressus* spp.), moruše (*Morus* spp.), katalpy (*Catalpa* spp.), jinany (*Ginkgo* sp.), kafrovníky (*Cinnamomum* sp.), jerlíny (*Sophora* spp.), javory (*Acer* spp.) a platany (*Platanus* spp.) (Thacker 1985; Wilhelmová & Damec 2009).

3.6.3 Voda v čínské zahradě

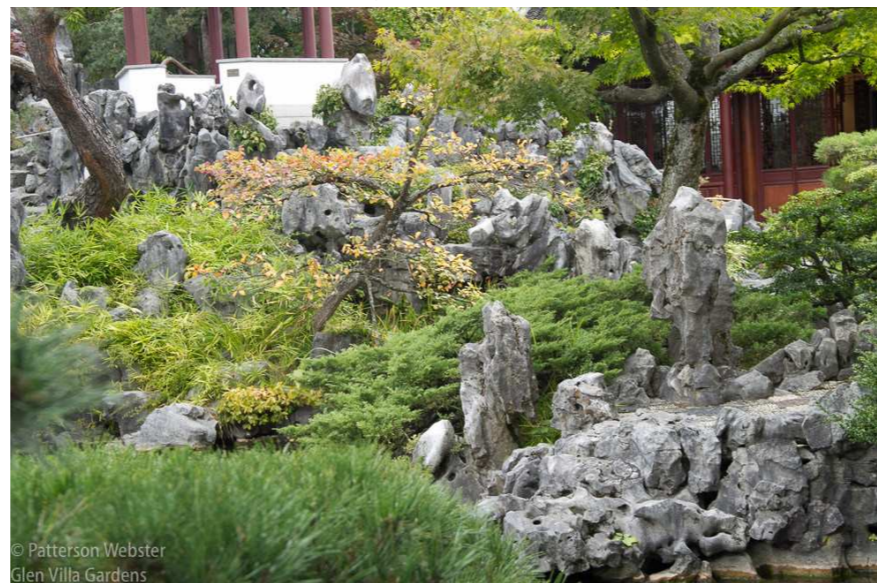
Voda je jedním z nejdůležitějších prvků čínské zahrady. Nejčastějším využitím jsou jezírka nejrůznějších organických tvarů a velikostí. Velikost především určovala rozměrnost zahrady, ale z pravidla dle čínské zahradní kultury zabírá třetinu celé zahrady. Podle Feng-šuej je voda v zahradě pozitivním zdrojem energie a působí na několik smyslů zároveň. Vytváří uklidňující zvukovou kulisu, zrcadlí okolní zeleň, drobné stavby a vytváří v zahradě různě intenzivní pohyb díky větru, pohybu ryb nebo uměle vybudovaným vodopádům či kaskádám (Wilhelmová & Damec 2009; Rinaldi 2011).

Obr 6. - Zahrada Skromného správce v Suzhou (www.suzhouprivatetour.com)

Obr 7. - Jezírko v parku Wangjiang (<https://www.wikipedia.org>)

Obr 8. - Kompozice kamenů v klasické čínské zahradě Dr. Sun Yat Sen (<https://glenvillaartgarden.com>)

3.7 Japonská zahrada

Japonská zahrada, podobně jako čínská, je velmi ovlivněna přírodou a její přirozeností. Snaží se přiblížit japonské krajině a jejímu genu loci a vychází z japonské víry v posvátný charakter přírody. Na jedné straně se snaží přiblížit přirozenosti přírody, ale na druhé ji dotváří pomocí drobných detailů k dokonalosti (Nitschke 2007).

Pojetí zahrady je velmi minimalistické, ale propracované do nejmenších detailů. Japonští zahradníci vybírali jednotlivé prvky podle vlastností, kterým by jiní nepřidávali takovou hodnotu. Výborným příkladem jsou kameny, u kterých zkoumali texturu, tvar a souhru tónů, jelikož představovaly poslušnost proměny, kterou prochází příroda i lidský život (Hrdlička & Hrdličková 1996).

3.8 Zahrady Řecka

Zmínky o řecké zahradě můžeme pozorovat už od Minojského údobí. Vykopávky palácových měst z tohoto období vedou k závěru, že vnější prostory paláců byly detailně promyšleny. Vzhledem k dochovaným palácovým freskám můžeme předpokládat bohatou kulturu zahrad (Hendrych 2000).

Spíše než soukromé a palácové zahrady byly v této době oblíbené užitkové ovocné zahrady a venkovské dvory pro pěstování užitkovatelných druhů. Homér ve své Odysee popsal kepos – zahradu oplývající ovocem, dále také zahrady překypující květinami či posvátné háje určené božstvům, vybavené oltáři, obětinami, jeskyněmi a prameny. Řecká zahrada byla vázána na blízké okolí domu a měla funkci zcela užitkovou. Po perských válkách byly ve velké oblibě zahrady právě po vzoru těch Perských. V pozdějších letech se osazovaly agory, a veřejné zahrady poblíž sportovišť a zřizovaly se soukromé zahrady u domů. (Hendrych 2000; Kalusok 2004; Turner 2005).

Řekové velmi dobře ovládali organizování prostoru, nedochovala se však žádná evidence o prostorovém rozčlenění zahrad. Proto se v minulosti o Řecku tvrdilo, že bylo civilizací bez zahrad (Hendrych 2000).

3.9 Zahrady Říma

Stejně jako většina římské kultury navazovaly i zahrady na zkušenosti Řeků. Římská zahrada byla zahradou formální díky pravidelnému půdorysu a osovou symetrií (Palcáková-Hošťálková et al. 1999).

Z vykopávek je známo pouze málo římských zahrad, ale ty, co byly odkryty naznačují osovost jednotlivých zahrad a jejich rozdělení na zahrady palácové, vilové a městské (Turner 2005).

3.9.1 Palácové zahrady

Charakteristickým znakem pro palácovou zahradu byla její úzká vazba na dům. Portiky a kolonády propojovaly místnosti paláce s otevřenými dvory zdobenými květinovými záhony a fontánami (Turner 2005).

Kvůli novým směrům se staré paláce přestavovaly na nové, a tak i zahrady byly upravovány podle nejnovějších trendů. U těchto zahrad byla samostatná část nazývaná paradisus, což byl rozlehlý park ohrazený vysokou zdí, který měl funkci obory. Zahrady obsahovaly vodní prvky jako rybníky, bazény a kanály. Ty byly ukazatelem bohatství a okázalosti. Vodní prvky vyžadovaly údržbu aquariuse, což byla velmi ceněná profese vodohospodáře (Palcáková-Hošťálková et al. 1999; Bove 2004).

Císaři, kromě palácových zahrad měli venkovské vily pro relaxaci nebo pro odchod do důchodu. Vily byly okázalé a noblesnější verze villy urbany (Bowe 2004).

Obr 9. - Bazén u Hadriánovy vily (<https://www.thegoodgarden.com>)

Obr 10. - Zahrada Diomedovy vily (<https://www.wikipedia.org>)

3.9.2 Vilové zahrady

Zámožní Římané vlastnili kromě městských domů také venkovské vily, které jim poskytovaly prostor k odpočinku, ale také zajišťovaly obživu díky zemědělským plochám. Vila byla komplexem budov spojených terasami či kolonádami. Zahrada byla zpestřena letohrádky, libosady nebo osobními lázněmi (Kalusok 2004).

Původní venkovské vily typu villa rustica se stávaly nevhodné a byly buď modernizovány nebo přestavovány. Venkovské vily nyní byly pohodlné a luxusní domy namísto hospodářských, kterým se začalo přezdívat villa urbana. Dalším typem vily byla villa suburbana. Ta byla kombinací městské a venkovské vily a často byla přímořská (Farrar 1998; Turner 2005).

Zahrady vilových zahrad se staly moderními a volně hospodářské pozemky se měnily na zahrady. Žádoucími a moderními prvky byly promenády a stinné háje. Díky novým římským technologiím se zavedly akvadukty a vodovody do soukromých domů, což umožnilo pěstování více druhů rostlin a velký trend vodních prvků v zahradě především opulentních bazénů a fontán (Farrar 1998).

Římské zahradní umění bylo inspirací italských renesančních zahrad a záhadného umění novověku. Příkladem jsou ars topiaria neboli tvarované stromy, které aplikoval umělecký zahradník Gaius Maurius (Kalusok 2004).

3.9.3 Městské zahrady

Od nejstarších časů zahrada byla považována za nedílnou součást rodinného domu, i když byla zpočátku využívána pouze pro užitkové rostliny. Městské domy byly budovány do mřížkové sítě města. Dům především obsahoval atrium s impluviem, což byla sběrná nádržka na vodu a za obytnou částí, navazující na atrium byl hortus neboli zahrada (Farrar 1998).

Styl římského městského bydlení se proměnil se zavedením peristyly. Peristylová zahrada byla směsicí myšlenek a konceptů perských, etruských a řeckých helenistických zahrad. Peristyl propojoval vnitřní a vnější prostory domu, byl obklopen sloupky a chodníkem. Hortus zůstal v zadní části pozemku a byl využíván k pěstování užitkových plodů a květin. Někdy se stal soukromou zábavní zahradou pro obyvatele domu, bohatších rodin byl vybaven sochami, jeskyněmi a topiáry (Farrar 1998; Turner 2005).

Zahrady se tímto staly nedílnou součástí městských domů a ukazatelem společenského postavení. Díky oblibě zahrad se peristyly upravovaly, zvětšovaly nebo dokonce byly přistavovány další části zahrad. Atria byla upravována na viridária neboli vnitřní zahrady. Kompluria neboli prostory ve střeše se rozšiřovala, aby bylo možné v atriu pěstovat ještě více rostlin a postupně se proměňovala na vnitřní peristyly. V dalším vývoji atrium prakticky zaniká a nahrazuje ho velký peristyl (Farrar 1998).

3.9.4 Nebytové zahrady

Zahrady byly důležitou součástí veřejné sféry díky jejich užitečnosti a prospěšnosti komunitě (Farrar 1998).

Římská tradice sázení stromů na veřejná prostranství byla pravděpodobně převzata z Řecké kultury. Čím více se města rozšiřovala, rostla poptávka po veřejných prostranstvích. Veřejné parky budované jako zahrady byly připojeny k veřejným lázním, divadlům nebo chrámům. Následovala první římská parková zahrada Pompey's Portico z jejíhož designu vycházely následující parky v Římské říši. Park lemovaly portiky, sloužící jako úkryt před deštěm nebo sluncem. Uvnitř portik byla otevřená travnatá plocha lemovaná řadami stromů a soch s vodními prvky blízko středu. Kompozice parku byla velmi formální a základní půdorys mohl být u ostatních parků drobně upravován (Bowe 2004).

Mimo parkové zahrady byly v římské kultuře i další veřejná zelená prostranství například pohřební zahrady. Ty byly částí hrobových pomníků stavěných u cest vedoucích z města a měly přilákat kolemjdoucí. Důvodem byl zákaz pohřbívání těl ve městech kvůli možným infekcím. Velké hrobky většinou zahrnovaly i rozlehlý pozemek, který se majitelé snažili utvořit k podobě domu pro zesnulé, aby udrželi spojení se svými zesnulými či dědici. Pohřební zahrada byla navržena tak, aby zeď stínila zesnulým osobám. Často se zde vysazovaly vinice pro pěstování vína na úlitby, nebo se ponechávala část zahrady pro veřejnost (Farrar 1998).

Obr 11. - Zreštaurované nádvoří vily v Pompejích (<https://www.pizzatravel.com.ua>)

Obr 12. - Pohřební zahrada Ninfeo di Egeria (<https://appioblog.altervista.org>)

3.9.5 Flóra římských zahrad

Představa antické zahrady může být někdy idealizována zahradním uměním novověku především renesance. Vykopávky a fresky nám však dávají možnost představit si rostlinný sortiment římské zahrady. Na dochovaných malbách z římských vil jdou rozeznat zahrady s množstvím stromů a rostlin, které v té době byly využívány. Jsou to jehličnany, palmy, duby (*Quercus* spp.), kdoulovce (*Chaenomeles* spp.), marhaník granátový (*Punica granatum*), vavříny (*Laurus* spp.), myrty (*Myrtha* spp.), oleandry (*Nerium oleander*), růže (*Rosa* spp.), chryzantémy (*Chrysanthemum* spp.), kaliny (*Viburnum* spp.), datlové palmy (*Phoenix* sp.), břečťan (*Hedera* spp.), mák (*Papaver* spp.), heřmánek pravý (*Matricaria chamomilla*), svlačec (*Convolvulus* spp.) a lilie (*Lilium* spp.). Rostliny byly komponovány podle výšky, aby byly vidět všechny rostliny najednou. Doprovázely je vodní prvky nebo sochy (Carroll 2003).

3.10 Byzantské zahrady

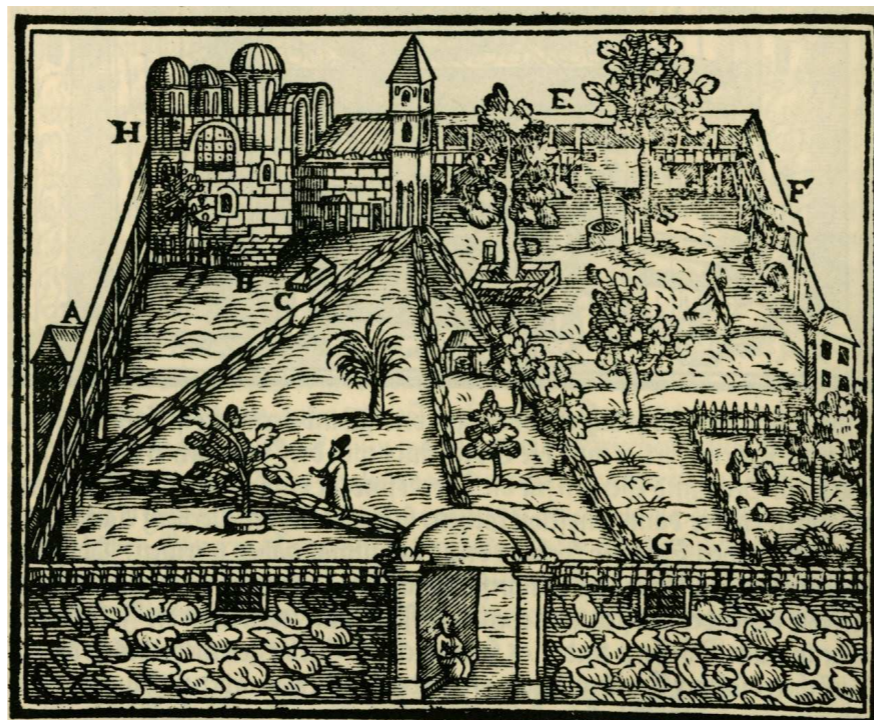
Roku 330 se císař Konstantin přesouvá z Říma do Byzance, později přejmenované na Konstantinopol. Zde nechává vybudovat palác s přilehlými zahradami. Zahrady byly jako většina byzantské kultury inspirovány římskou kulturou, především helénistickým obdobím. To platí i pro terasové zahrady císařů (Littlewood et al. 2002; Kalusok 2004).

Palácové zahrady byly rozděleny na produkční část s ovocnými a zeleninovými zahradami, chovnými rybníky, vinicemi a okrasnou zahradou. Oproti tomu tržní a venkovské zahrady sloužily pouze jako užitkové (Littlewood et al. 2002).

Důležité je zmínit vodní prvky byzantských zahrad. Oblíbené byly bronzové fontány se zvířecími motivy. K zavlažování sloužil systém kanálů a studní, z nichž voda vedla do velké nádrže. V honosnějších zahradách byl často kříž kanálů, který symbolizoval čtyři rajské řeky (Kalusok 2004).

3.11 Maurské zahrady

Na území dnešního Španělska jsou vytvářeny zahrady inspirované kulturou Byzantské říše. Zahrada má opět formální charakter a je utvářena na nádvořích obklopených zdobnými loubími navazujícími na hlavní budovu. Půdorys dvora je členěn geometrickými osami cest, stříhanou zelení a výsadbami květin. Prostor je rozdělen hlavní střední osou, na které je často vodní kanál dlážděný modrozelenou dlažbou. Klidná vodní plocha kanálu bývá doplněna efektivními vodními prvky jako jsou fontány, vodotrysky a kašnami, z kterých voda ústí do kanálu a ochlazuje zahradní prostor. V zahradách je využívána mobilní zeleň v nádobách především palmy datlovníků, pomerančovníky a mandloně. Jsou využívány nejrůznější druhy růží, vonné keře a cypřiše tvarované jako klenby. Na hlavní budovy byla navrhována terasa, ze které bylo možné celý zahradní prostor doplněný zpěvným ptactvem a pávy pozorovat (Jansa et al. 1961; Palcáková-Hošťálková et al. 1999).

Obr 13. - Vyobrazení Kláštera Theotokos Pammakaristos v Konstantinopoli (<https://eng.travelogues.gr>)

3.12 Středověké zahrady

Po pádu Římské říše byla zahrada znovuoživena karolinskou renesancí a po celý středověk byla schována za zdmi a pevnými ploty ať už se jednalo o zahradu hradní, chráněnou před vetřelci, klášterní zahradu s ukrytým rajským dvorem nebo městské objekty. Spětí všedního života s okolní krajinou zcela vymizelo a zahrady nepracovaly s vypůjčenými dominantami krajiny, omezovaly se tedy pouze na kompozici samotné ohrazené zahrady přezdívané hortus conclusus (Hendrych 2000; Kalusok 2004).

Motiv zahrady je ve středověku úzce spjat s vírou. Zahrada se zobrazuje ve výtvarném umění i psaných textech. Je spojována s Edenem a je převáděna po tomto vzoru do nedokonalého obrazu ráje, který nese představu o božském řádu. Uzavřená zahrada symbolizuje neposkvrněnost Panny Marie, která je často vyobrazována s jezulátkem právě v takovéto chráněné zahradě. Příkladem je obraz Stefana Lochnera Madona v růžovém keři. Růže zde nese symboliku rajské květiny a byla převzata do pohřebního kultu (Kalusok 2004).

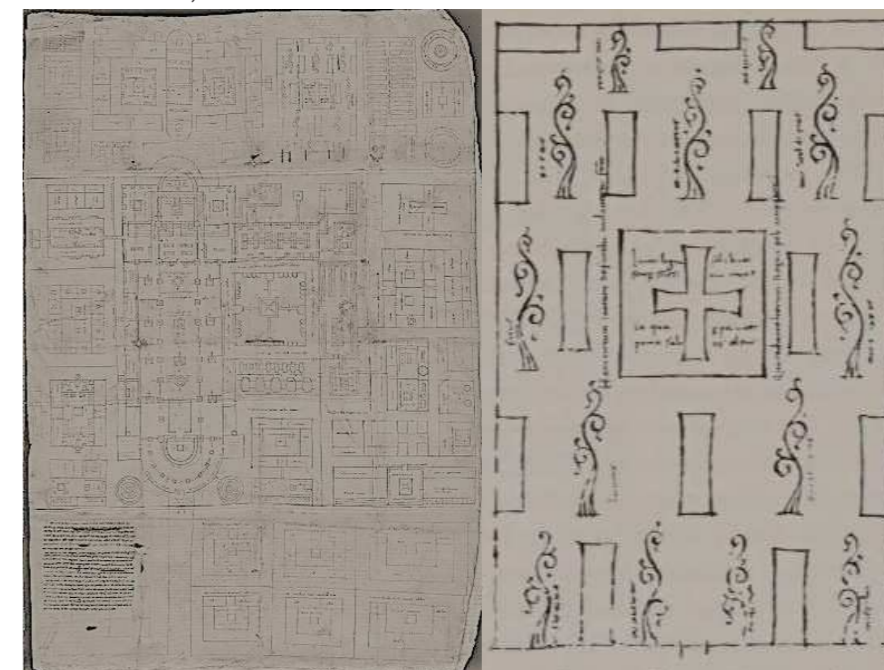

Obr 14. - Madona v růžovém keři, Stefan Lochner, 1451 (<https://www.wikipedia.org>)

3.12.1 Klášterní zahrady

Nejvýznamnějším svědectvím klášterního zahradního umění je dochovaný plán opatství St. Gallen z roku 820. Z tohoto plánu můžeme mimo uspořádání jednotlivých budov vyčíst i detailní uspořádání vyčleněných užitkových zahradních ploch. Rozvržení zahrad je pravouhlé a jednoduché (Kalusok 2004; Kupka 2006).

Běžnou částí zahradního prostoru pro kláštery byl rajský dvůr, který je inspirován antickými peristylovými zahradami. Toto otevřené prostranství v srdci kláštera bylo často velmi jednoduché s kašnou a dlážděným okolím nebo bylo doplněno bylinkovou zahrádkou a záhony pro pěstování léčivých rostlin, potravy a oltářní výzdoby. Vodní prvek zde symbolizoval pramen mládí, byl používán k závlaze rostlin a tvořil plastickou výzdobu místo soch. Rajský dvůr obklopovala křížová chodba nebo arkády navazující na ostatní místnosti kláštera. Zahrada zprostředkovávala místo pro rozjímání a odpočinek (Hendrych 2000; Kalusok 2004).

Obr 15. - Plán Saint Gallen Reichenau, počátek 9. století (<https://www.wikipedia.org>)

Obr 16. - Sad s pohřebištěm, detail z plánu St. Gallen ca 820 (<https://www.wikipedia.org>)

Další obvyklou částí byla zahrada infirmaria neboli herbularius. Infirmarium byl lékařský dům, ve kterém se kromě mnichů léčili i běžní lidé. Mniši zde zastávali funkci jednak léčitelů a lékárníků, ale také zahradníků, kteří pečovali o bylinnou zahradu a produkovali léčiva a rostliny na oltářní výzdobu. Herbularius obsahoval často jedovaté byliny, proto vstup do této oplocené zahrady náležel jen malé skupině mnichů, která uměla pracovat s těmito rostlinami (Landsberg 2003; Kalusok 2004).

Třetí možnou částí zahrady byl sad neboli pomarius, často propojený s pohřebištěm. Tento koncept vychází z islámské kultury, kdy sad představoval ráj a jeho hlavní funkcí bylo osvěžit smysly živých.

Toto pohřebiště bylo vyhrazeno pouze pro mnichy, a ne pro běžné občany. Stromy mohly být vysázeny po obvodu hřbitova nebo přímo mezi jednotlivými hroby, jednalo se však o pravidelné rozvržení mřížkového vzoru obohaceného o pískové nebo travnaté cesty. Stromy mohly být doplněny růžovými keři nebo ovocnou révou. Z půdorysu zahrady St. Gallen jde vyčíst pravidelný půdorys hrobů a třinácti stromů, pravděpodobně symbolizujících Krista a apoštoly s centrálním křížem uprostřed. V plánu jsou zaznačeny jednotlivé stromy kterými jsou jablonoň, hrušeň, moruše, broskvoň, švestka, oskeruše, vavřík, kaštan, fík, kdule, lískový ořech, mandle a vlašský ořech (Landsberg 2003).

Mezi užitkové zahrady kláštera také patří zeleninová zahrada hortus. Zde se pěstovaly nejrůznější druhy zeleniny pro mnichy a díky tomu byl klášter samostatnou hospodářskou jednotkou. Na dochovaných plánech zahrad bývají zaznačeny rostliny a byliny, které odpovídaly těm na výnosu o venkovských statcích Karla Velikého a knize Hortulus od Walahfrida Straba. Na již zmiňovaném půdorysu St. Gallen je patrných osmnáct záhonů zeleninové zahrady, na kterých byl podle tohoto plánu pěstován například celer, cibule, česnek, kapusta, kopr, křen, mák, mangold, salát a pastinák (Kalusok 2004).

Dalšími možnými plochami zahrady podle velikosti kláštera byly zelený sad pro pastvu koní, zahrady předních představených kláštera, vinice a kuchyňské nebo bylinné zahrady mimo hortus a herbarium (Turner 2005).

Obr 17. - Rekonstrukce herbaria dle výnosu o venkovských statcích Karla Velikého (<https://www.medieval.eu>)

3.12.2 Městská zeleň

Ve středověkých městech opevněných zdmi nebylo pro zeleň na veřejných prostranstvích mnoho prostoru. Proto se zeleň limitovala pouze do zdmi a ploty uzavřených zahrad. Zahrady sloužily především pro pěstování užitkových druhů, později se zde však začaly kultivovat květiny. Zahrady byly geometrické a kompozičně jednoduché. Honosnější zahrady pak využívaly stříhanou zeleň a vertikální plochy pro úsporu prostoru. Dále byly v blízkosti měst zakládány obory, vinice a sady (Hendrych 2000; Kupka 2006).

3.12.3 Hradní zahrady

Zahrady, stejně tak jako samotné město měly být chráněny před vetřelci. Proto se tento prostor stejně jako ostatní zahrady středověku limitoval za zdi hradeb a později rozšiřoval i do hradního příkopu. Kromě užitkové zahrady ohraničené vyplétanými ploty pro pěstování užitkových druhů se zde objevuje i okrasná část zahrady. V této části je mobiliář jako drnové lavice, kamenné stolky nebo altánky. Podle předlohy Dekameronu se vysazují vonné květiny do geometrických záhonů. Vegetace je zastříhována a tvarována po vzoru římských topiářů. Podobně se i upravují labyrinty ze zastříhovaných dřevin. Velmi populárními se stávají vodní plochy jako bazény a fontány a úpravou terénu se tvoří drobná návrší jako vyhlídky. Zahrada je úzce propojena s rytířsko-dvorskou společností a je často propojována se zahradami lásky. Pro styk šlechty s rytíři a ucházení se o ženy se v zahradě vytvářela romantická zákoutí plná květin, dřevin a vodních prvků. Zahrada se díky tomu stává symbolem lásky (Hendrych 2000; Kalusok 2004; Kupka 2006).

Obr 18. - Zrestaurovaná zahrada hradu Bolton v Yorkshiru (<https://boltoncastle.co.uk>)

3.12.4 Měšťanské zahrady

V zadních částech měšťanských domů bývalo místo na malou soukromou zahradu většinou pouze užitkovou, kde se pěstovaly léčivé rostliny, koření a zelenina občasně i ovocné stromy nebo vinná réva. Tyto zahrady se inspirovaly především klášterním zahradnictvím po jeho vzoru jsou rozčleněny na jednotlivé užitkové plochy. Mimo herbarium s léčivými rostlinami, pomarium s ovocnými stromy nebo štěpnicí a gardinium s užitkovou zeleninou se u větších zahrad realizuje část s okrasnými květinami nebo dokonce růžovou zahradou s vodními prvky, lavičkami a drobnými stavbami (Kupka 2006).

Obr 19. - Dobové vyobrazení středověké zahrady za zdí (<https://lesdelices.org>)

3.12.5 Zahradní prvky

Pro malé zahrady byla nezbytnou součástí nejrůznější místa k posezení a odpočinku. Středověké umění často zobrazuje milence či Pannu Marii sedící na přírodní lavici bez opěradla. Velké oblibě se těšila drnová posezení kolem stromů, na okraji trávníku nebo u zdi. Při zakládání se zpevňovala prkny, cihlami nebo vytkaným proutím. Poté byla pokryta trávníkem, který mohl obsahovat květiny jako sedmikráska, rozrazil, břecťan nebo heřmánek. Tato lavice také často bývala obklopena vonnými květinami jako šalvěj, bazalka, fialka, lilie, růže a iris. Takto osázené posezení nabízelo potěchu smyslu a osvěžení. V literatuře byl tento druh přírodních sedadel pokrytých kvetoucími květinami popsán ve Snu noci svatojánské (Thacker 1985; Landsberg 2003).

Další nezbytnou součástí zahrady byla travnatá plocha. Středověký trávník je často zobrazován jako rozkvetlá louka připomínající locus amoenus, neboli na pohled příjemné čistě přírodní místo. Pravdou ovšem je, že byla velmi populární krátce stříhaná tráva bez přítomnosti plevelů. Zelená barva měla duchovní význam věčného života a znovuzrození (Thacker 1985; Landsberg 2003; Turner 2005).

Běžným prvkem středověké zahrady byly vyvýšené záhony s květinami nebo bylinami. Neměly pouze funkci estetickou, ale byly funkčním prvkem, který pracoval s odvodňovacími podmínkami, vysycháním půdy a množstvím závlahy. Strany záhonů byly kromě travních drnů obloženy proutím, dřevem, kamenem nebo dlaždicemi. Tyto modelace se utvářely kolem mezilehlých cest, kde působily esteticky a květiny byly blíže výšce očí (Landsberg 2003).

3.12.6 Rostlinný sortiment

Rostlinný sortiment nebyl oproti dnešnímu tak bohatý. Rostliny byly v knihách a listinách rozděleny do několika kategorií jako na polévku, na omáčku, na salát, estetické rostliny, medicínské rostliny (Thacker 1985).

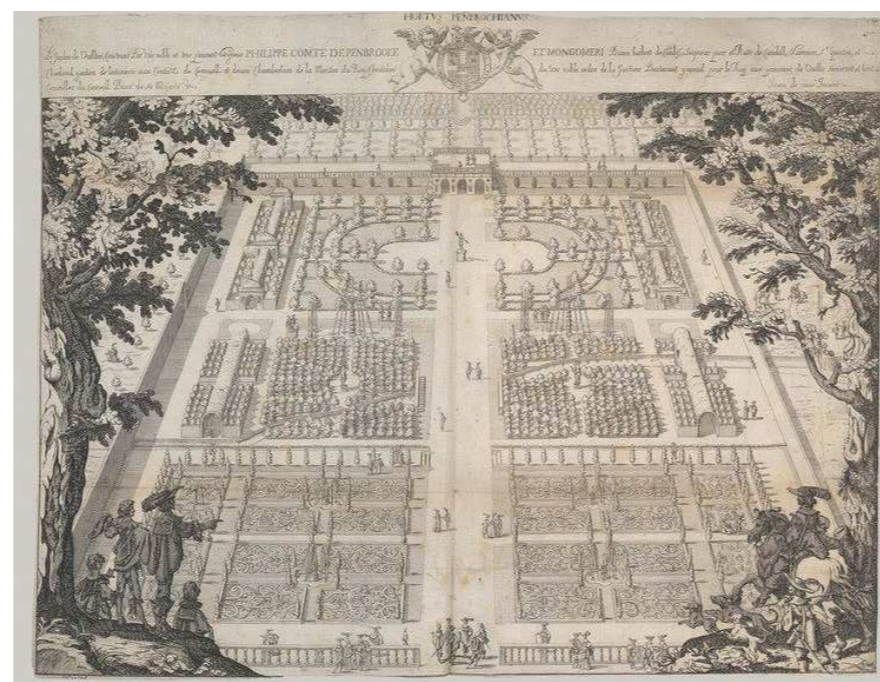
Pěstované rostliny pro konzumaci byly bazalka, řepa, kmín, brutnák, zelí, pažitka, koriandr, kopr, sedmikráska, pampeliška, fenykl, salát, sléz, majoránka, kopřiva, ředkev, špenát, tymián, cibule, česnek, fazole, hrách a řeřicha. Z bylin používaných pro léčení nebo odvary se využívaly yzop, kopřiva, kostival, kozlík, rulík, pelyněk, růže, rozmarýn, šalvěj, měsíček lékařský, mák a sporýš. Z dřevin byly pěstovány mandloně (*Amygdalus*), vavříny (*Laurus* spp.), broskvoně (*Persica* sp.), borovice (*Pinus* spp.), jabloně (*Malus* spp.), hrušně (*Pyrus* spp.), ořešáky (*Juglans* spp.), kaštanovníky (*Castanea* spp.), jalovec (*Juniperus* spp.), rybíz alpský (*Ribes alpinum*), dřín obecný (*Cornus mas*), svída krvavá (*Cornus sanguinea*), zimolez obecný (*Lonicera xylosterum*), brslen evropský (*Euonymus europaea*), kalina tušaj (*Viburnum lantana*) a marhaník granátový (*Punica granatum*). Esteticky atraktivními rostlinami v okrasných zahradách byly narcisy, náprstníky, kosatce, levandule, lekníny, růže, lilie, pivoňky a macešky, některé z nich měly i svou symboliku (Landsberg 2003).

Obr 20. - Stránky z herbáře, ca 1480-1500 (https://brewminate.com)

3.13 Renesance a manýrismus

Hlavním heslem renesance je znovuzrození přesně tedy znovuzrození antické kultury v umění a architektuře. Renesanční umělci pouze nekopírují antickou kulturu, ale studují ji a využívají ji jako zdroj inspirace pro vlastní tvorbu. Raně renesanční umělci však vycházejí z protorenesančních křesťanských staveb, chybně označovaných jako starořímských. Raná renesanční tvorba přichází do českých zemí kolem roku 1492 ještě za pozdní gotiky, později kolem roku 1580 nastupuje renesance vrcholná, kterou postupně časem prostupuje manýrismus (Herout 1981).

Obr 21. - Dobový plán zahrad Wiltonova panství (https://alchetron.com)

Renesanční architektura se přizpůsobuje lidskému měřtku a upouští od ohromných prostorů. Zahrada je brána jako pokračování a součást domu. Je pravidelná, dodržuje osovost a má formální charakter (Herout 1981; Palcáková-Hošťálková et al. 1999).

Zahradní prostor vyjadřuje filozofii a postoje doby, je místem pro debaty a diskuse, rozjímání, soustředění, odpočinek, zotavení se, společenská setkání, hry a zábavu (Kupka 2006).

Zahrady jsou skryty za zdmi, které jsou zdobené výklenky a sochařskou výzdobou, a lemovány stříhanou zelení. Postupně se ale zahrady začínají otevírat do krajiny (Palcáková-Hošťálková et al. 1999; Hendrych 2000).

Podobně jako návrhy pozdně římských vil byly italské renesanční vily navrhovány tak, aby byla zahrada rozšířením budovy.

V interiéru vily byly malovány fresky z květinovými vzory, které přenášely zahradu dovnitř obydlí a dům byl propojen lodžií nebo sloupovou galerií přímo se zahradou nebo se salou terrenou. Na rozdíl od zahrad do této doby není zahrada čistě užitková a ovocné stromy jsou zakomponovány přímo do zahrady. Neexistuje zde tedy rozdělení užitkové a okrasné části (Kalusok 2004; Turner 2011).

Za dob vrcholné renesance a dále v baroku vznikaly terasové zahrady italského typu, které přirozeně reagovaly na svažité terén. Velikost teras závisela na svažitosti terénu. Kolem Florencie byly budovány spíše jako rozlehlé terasové plochy a blíže k Alpám byly terasy díky strmosti terénu spíše užší s mohutnými podpěrnými konstrukcemi a zdmi. Jednotlivé části zahrady už nebyly komponovány vedle sebe, ale byly rozděleny jednotlivými terasami a propojeny schodišti. Celá zahrada je v tomto případě rozdělena centrální osou, která ji rozděluje na dvě poloviny a na zřejmou kompozici, která je jednoúběžníková (Kalusok 2004).

3.13.1 Prvky v renesanční zahradě

V blízkosti domu byl reprezentativní ornamentální parter připomínající koberec. Mohl být komponován do nejrůznějších ornamentů, z nichž nejběžnější byly kruhy, čtverce, čtyřlísty, lilie nebo v Anglii velmi využívané uzlové záhony, kde bylo dosaženo iluze propletení pečlivým zastříháváním. Tato vegetační pole byla v čistých geometrických tvarech, které byly jasně čitelné z půdorysu. Nejčastěji byly vytvářeny z buxusu nebo tisu. V době renesance také začínají vznikat knihy vzorů, ve kterých jsou motivy a vzory stříhané zeleně propojené s architekturou (Kalusok 2004; Turner 2005).

Důležitou součástí renesanční zahrady byla drobná architektura jako pavilony, voliéry, loggie, altány, schodiště, terasy, grotty, casina a míčovny často doplněné popínavými rostlinami například vinnou révou nebo břečťanem. V oblibě byly také grotty – uměle vytvořené jeskyně se zakomponovanými přírodními materiály. Ty mohly být propojeny s nymferiem inspirovaným Odysseou (Pizzoni 1999).

Neodmyslitelným architektonickým komponentem byly vodní prvky. Voda vytvářela příjemné mikroklima, sloužila jako zábavní i okrasný prvek. Nejčastěji byly stavěny talířovité nebo mnohoúhelníkové fontány s motivy zvířat, nebo antických božstev. V Itálii byla fontána a její výzdoba často tesaná z mramoru, v Evropě byl využíván pískovec. Kromě vodních fontán byla voda využívána v kašnách a vodotryscích. U terasovitých zahrad byla ve formě kaskád (Tysot et al. 2000; Turner 2011).

Renesanční zahrada měla architektizované lesíky, které v teplých dnech poskytovaly stín. Lesíky mohly být komponované buď jako bosco, lesík s pravidelným rastrem nebo parco neboli divoký lesík (Lazzaro 1990).

Obr 22. - Vodní kaskáda vily Cicogna v Itálii (<https://www.villacicognamozzoni.it>)

Obr 23. - Lept renesanční kašny v zahradě, Jean Lepautre (<https://www.antikvariat-marketa-lazarova.cz>)

Obr 24. - Vodní prvek vily d'Este (<https://botany.cz>)

Obr 25. - Detail grotty ve Valdštejnské zahradě (autor 2022)

3.13.2 Rostlinný sortiment renesance

Stromy využívané pro architektizované lesíky byly jedle bělokorá (*Abies alba*), javor babyka (*Acer campestre*), olše lepkavá (*Alnus glutinosa*), jasan obecný (*Fraxinus excelsior*), jasan zimní (*Fraxinus ornus*), buk lesní (*Fagus sylvatica*), bříza bělokorá (*Betula pendula*), bobkovišeň lékařská (*Prunus laurocerasus*), kaštanovník jedlý (*Castanea sativa*), dub (*Quercus suber*), dub letní (*Quercus robur*), dřín obecný (*Cornus mas*), cypřiš vždyzelený (*Cupressus sempervirens*), bez černý (*Sambucus nigra*), jilm habrolistý (*Ulmus minor*), cesmína ostrolistá (*Ilex aquifolium*), jalovec obecný (*Juniperus communis*), jalovec červenoplodý (*Juniperus oxycedrus*), jalovec fénický (*Juniperus phoenicea*) v renesanci často přezdívaný jako cedr. Dále morušovník černý (*Morus nigra*), morušovník bílý (*Morus alba*), olivovník evropský (*Olea europaea*), borovice lesní (*Pinus sylvestris*), borovice pinie (*Pinus pinea*), topol černý (*Populus nigra*), topol bílý (*Populus alba*) a lípa srdčitá (*Tilia cordata*) (Lazzaro 1990).

Stromy sázené do sadů v Evropě byly mandloň obecná (*Prunus dulcis*), jablň obecná (*Malus domestica*), meruňka obecná (*Prunus armeniaca*), višně obecná (*Prunus cerasus*), třešeň ptačí (*Prunus avium*), citrusovník obecný (*Citrus medica*), fíkovník smokvoň (*Ficus carica*), líska obecná (*Corylus avellana*), citroník limonový (*Citrus x limon*), hloh středomořský (*Crataegus azarolus*), pomerančovník hořký (*Citrus aurantium*), pomerančovník čínský (*Citrus sinensis*), broskvoň obecná (*Prunus persica*), hrušeň obecná (*Pyrus communis*), řečik pistáciový (*Pistacia vera*), švestka domácí (*Prunus domestica*), marhaník granátový (*Punica granatum*), kdouloň obecná (*Cydonia oblonga*), jeřáb oskeruše (*Sorbus domestica*) a ořešák královský (*Juglans regia*) (Lazzaro 1990; Tyssot et al. 2000).

Velké oblibě se těšily popínavé rostliny, využívané k pokrytí drobné architektury v zahradách. Toto spojení abiotického prvku s biotickým vytvářelo romantický a tajemný charakter místa. K tomuto účelu byly využívány *Momordica balsamina*, *Convolvulus arvensis*, *tamus comminis*, *Clematis flammula*, *Clematis vitalba*, *Vitis vinifera*, *Lonicera caprifolium*, *Hedera helix*, *Jasminum officinale* a *Lonicera periclymenum* (Lazzaro 1990; Kalusok 2004).

Běžné rostliny a byliny v Evropě využívané do výsadeb byly *Acanthus mollis*, *Anemone nemorosa*, *Pimpinella anisum*, *Asparagus officinalis*, *Asphodelus ramosus*, *Melissa officinalis*, *Ocimum basilicum*, *Campanula medium*, *Stacys officinalis*, *Nigella sativa*, *Borago officinalis*, *Poterium sanguisorba*, *Calamintha nepeta*, *Capparis spinosa*, *Dianthus caryophyllus*, *Teucrium marmum*, *Cyananthemum segetum*, *Celosia crisata*, *Centaurea cyanus*, *Tanacetum balsamita*, *Primula veris*, *Bellis perennis*, *Anethum Graveolens*, *Lepidium sativum* (do konce 16. století přezdívaná jako potočnice), *Erica* spp., *Althaea rosea*, *Delphinium ajacis*, *Lavandula angustifolia*, *Lavandula latifolia*, *Lavandula stoechas*, *Santolina chamaecyparissus*, *Lilium bulbiferum*, *Lilium candidum*, *Lilium martagon*, *Malva sylvestris*, *Caltha palustris*, *Artemisia vulgaris*, *Origanum vulgare*, *Laucanthemum vulgare*, *Viola tricolor*, *Mentha pulegium*, *Paeonia officinalis*, *Vinca major*, *Vinca minor*, *Papaver rhoeas*, *Papaver somniferum*, *Calendula officinalis*, *Ranunculus* spp., *Salvia officinalis*, *Mentha viridis*, *Veronica officinalis*, *Satureja hortensis*, *Myrrhis odorata*, *Origanum majorana*, *Viola odorata* a nejrůznější druhy růží jako *Rosa centifolia*, *Rosa damascena*, *Rosa canina*, *Rosa gallica*, *Rosa moshata* a *Rosa alba* (Lazzaro 1990).

Již v renesanci se dbalo na proměnlivost výsadeb v ročních obdobích a díky oblibě dovážení rostlin z cizích zemí vzrostla popularita cibulovin. Šlo především o hyacint, velmi populární tulipán, *Tulipa gesnerana*, *Convallaria majalis*, *Narcissus poeticus*, *Narcissus tazeta*, *Iris germanica*, *Iris florentina*, *Narcissus jonquilla*, *Muscari moschatum* (Lazzaro 1990; Kalusok 2004).

Obr 26. - Renesanční mědiryt tulipánu od Basilia Beslera (<https://www.meisterdrucke.cz>)

3.13.3 Manýrismus

Posledním stupněm renesance a předchůdcem baroka je manýrismus. Manýrismus se vyznačuje svou přehnaností a ruchem, vše je až bizarní a přehnané. Příkladem jsou velké kašny s groteskními tvory a přehnaně monumentální zahradní stavby (Kalusok 2004).

U manýristických zahrad dochází k rozmachu terasovitých řešení ve svahu. Terasy jsou spojovány rampami či schodišti, jsou zpevněny opěrnými zdmi a doplněny stříhanou zelení. Ve velké míře jsou využívány vodní prvky. Vodní proudění zde tvořilo zvukovou kulisu a působilo intenzivně na smysly návštěvníků ve formě kaskád, vodních schodišť, kašen a vodotrysků, ale také mechanicky náročných prvků jako vodní varhany (Palcáková-Hošťálková et al. 1999; Pizzoni 1999).

Renesanční pravidelnost a členění se nevyužívá v takové míře, prostor je postaven na využití perspektivy a je prodlužován po hlavní podélné ose často zakončené uměleckým dílem nebo drobnou architekturou. Zahrada je často rozšířena mimo ohraničený prostor do volné krajiny, pracuje s plasticitou jednotlivých prvků a hloubkou kompozice (Bešeová-Korčáková 1991).

Někteří architekti té doby začali upouštět od přísné geometrie a začali pracovat více s přírodní kompozicí. Příkladem toho je Sacro Bosco v Bomarzu neboli Svatý les. Tato manýristická zahrada symbolizuje odprošení člověka od symetrie tehdejšího zahradního umění, aby se navrátil k přirozenosti přírody. Přírodní kompozici zde doplňují typické manýristické architektonické prvky jako sochy mýtických tvorů a polobohů, vázy a grotta, které celé zahradě dodávají pocit tajemna, podivna a zvláštní snovou atmosféru (Pizzoni 1999).

Obr 27. - Socha v parku Sacro Bosco (<https://www.gardensvisit.com>)

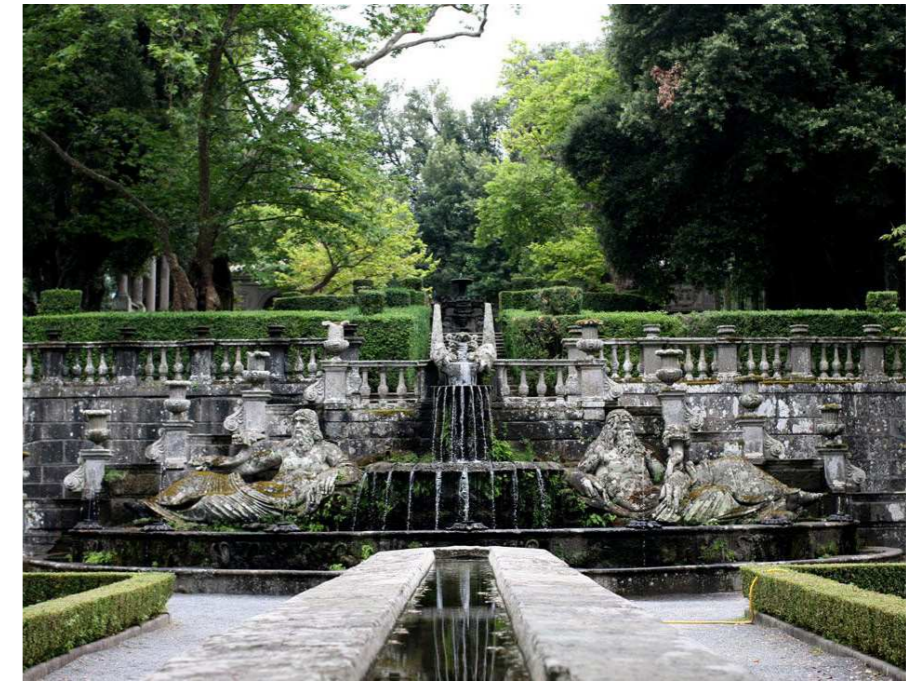
Obr 28. - Obr v parku Sacro Bosco (<https://nuvomagazine.com>)

3.13.4 Villa Lante

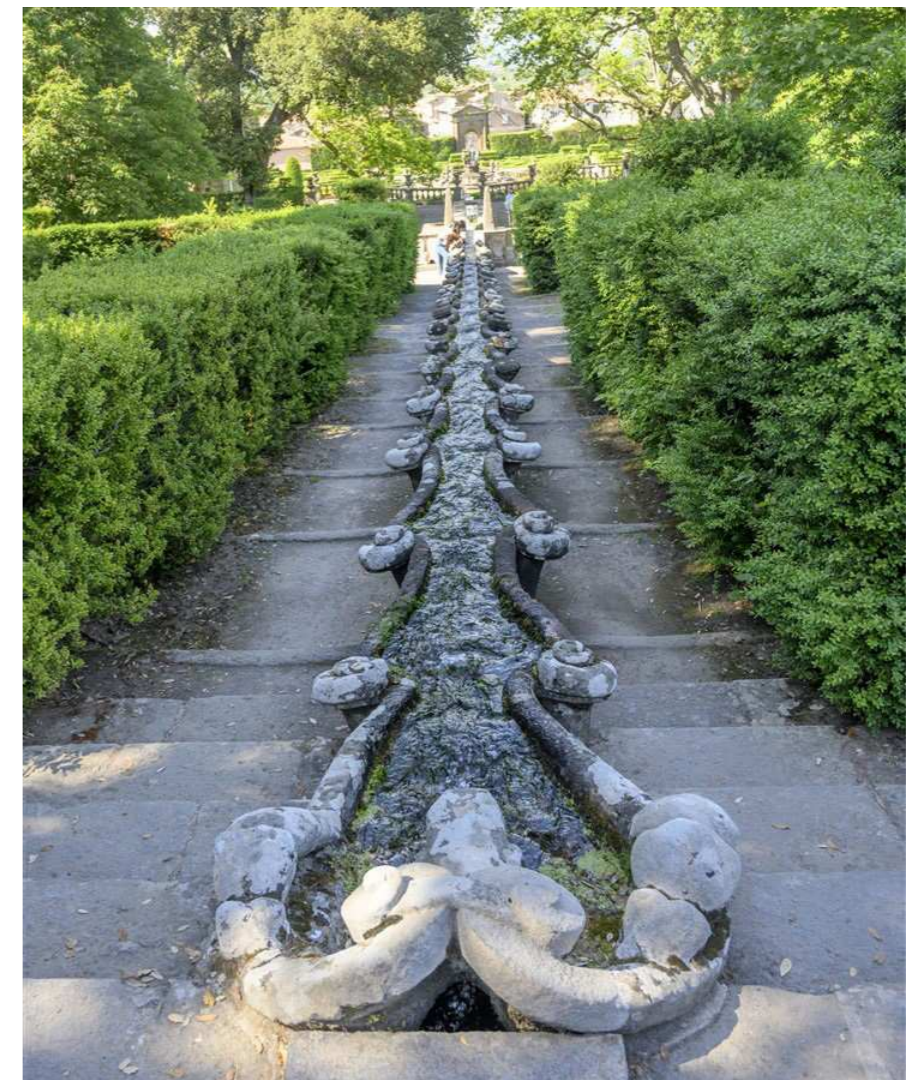
Významná, bohatě zdobená manýristická zahrada, přímo přiléhající na strukturu města na několika úrovních teras. V půdorysu je zřejmá jasná osovost, zrcadlení a využívání čtverců, kruhů a půlkruhů. Celý spodní prostor zahrady se vstupem navazuje na urbanistickou strukturu města. Ve středu této nejnižší terasy se nachází čtvercová Fontána maurů s kruhovým ostrovem, propojeným čtyřmi mosty. Na tento vodní prvek navazuje cestní síť a pravidelná zimostrázová pole vyplněná červenou drtí, doplněná mobilní zelení (Hendrych 2000; Tyssot et al. 2000).

Na tento prostor navazuje diagonální cesta k další terase, po jejíž stranách je dvojice kasin. V další úrovni je Fontána světél zabudovaná do svahu, zakrývající velký výškový předěl mezi terasami. Horní část kašny je tvořena konkávními křivkami, spodní konvexními s kruhovou platformou uprostřed. Trysky jsou zabudovány tak, aby voda vystřelovala do vyšších úrovní, a naopak z malých chrličů po stranách padá voda do nižších úrovní. Krom této dominanty je v této úrovni zahrady výsadba zimostrázů a na krajích zrcadlově Neptunova grotta a Venušina grotta (Hendrych 2000; Turner 2005).

Střed třetí terasy zabírá Stůl kardinálův s vnitřním žlabem, původně ke chlazení vína a servírování pokrmů na plovoucích talířích. Za ním se nachází půlkruhová Fontána obrů. Na další úrovni zahrady se prostor výrazně zužuje. Středem terasy prochází dlouhá kaskáda ohraničená volutami, na kterou navazuje stupňovité schodiště lemované výsadbou zimostrázů. Na nejvyšší terase zahrady se nachází Fontána delfínů s etruskými dekorativními motivy, na niž navazuje cesta na centrální ose, lemovaná tvarovanými zimostrázů. V zadní části jsou pak dva pavilony s grottami, mezi nimiž je v pozadí Jeskyně potopy porostlá kapradím, která je výstupem horského pramenu, který protéká centrální osou zahrady. Formální část zahrady je symbolem dokonalosti, avšak tato přírodní část, která zavírá celou zahradu symbolizuje nezkratnou přírodu (Tyssot et al. 2000; Turner 2005).

Obr 29. - Kardinálův stůl s Fontánou obrů (<https://www.atlasobscura.com>)

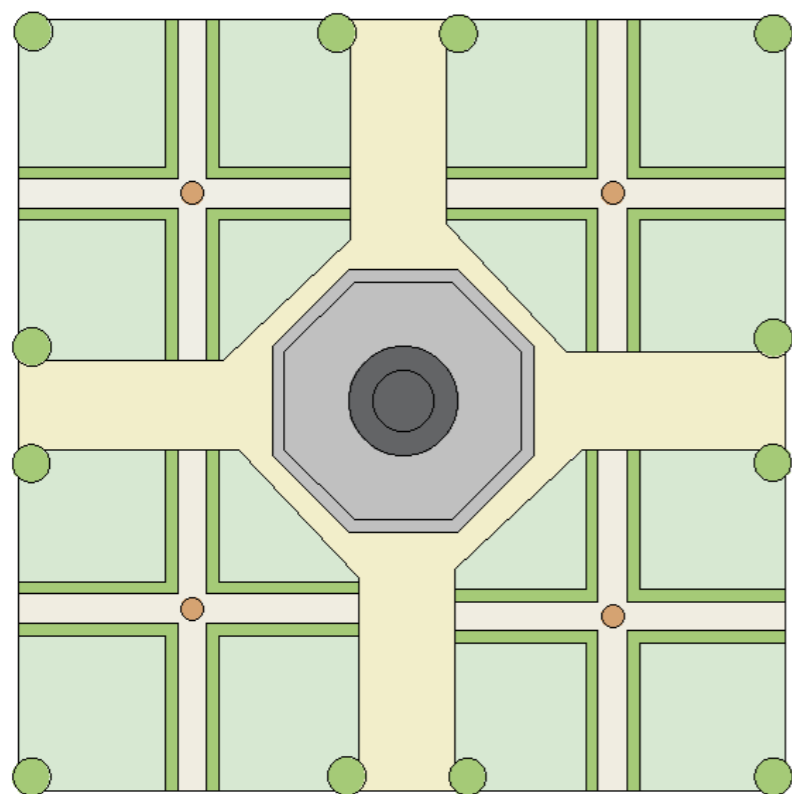

Obr 30. - Vodní kaskáda v zahradě vily Lante (<https://www.iluoghidelsilenzio.it>)

3.13.5 Královská zahrada v Praze

Původně renesanční zahrada, která byla později formována barokem a následnými krajinářskými úpravami do dnešní podoby. Díky výstavbě Královského letohrádku se propojil a ucelil prostor s Pražským hradem, prostor získal svůj rámec a charakter italské renesanční zahrady. Ve východní části zahrady je giardinetto, které bylo znovu obnoveno roku 1938, dle návrhu Pavla Janáka do současné podoby. Jeho centrem je bronzová fontána v kříži cest, ohraničená geometrickou výsadbou zimostrázu a doplněná terakotovými okrasnými vázami. V původním návrhu bylo giardinetto větší, také rozděleno na čtyři části, z nichž jedna měla podobu bludiště a ostatní byly osázeny okrasnými druhy květin (Palcáková-Hošťálková et al. 1999; Hendrych 2000).

Dalším původním, typicky renesančním prvkem jsou dvě terasy v západní části. Horní terasa byla původně rozdělena do deseti ohraničených vegetačních polí, na kterých se pěstovaly vzácné rostliny a byliny. Především cibuloviny a tulipány, které byly v té době velmi populární. Spodní terasa pak sloužila ke společenským hrám a sportovním aktivitám. V zahradě dále byly terasa s fíkovnou, oranžerie, květinové partery a štěpnice, doplněné drobnou architekturou a mnoha vodními prvky. Kromě zachované renesanční architektury byly v původním návrhu zahrady pergoly porostlé popínavými rostlinami, na kříži cest drobné pavilony nebo fontány, bludiště z keřových stěn a jiné tvarované keře. Květinové partery byly zdobeny hyacinty, šafránem, kosatci, řebříčky a růžemi (Bešeová-Korčáková 1991; Palcáková-Hošťálková et al. 1999).

Obr 31. - Půdorys Giardinetta v Královské zahradě (vlastní tvorba)

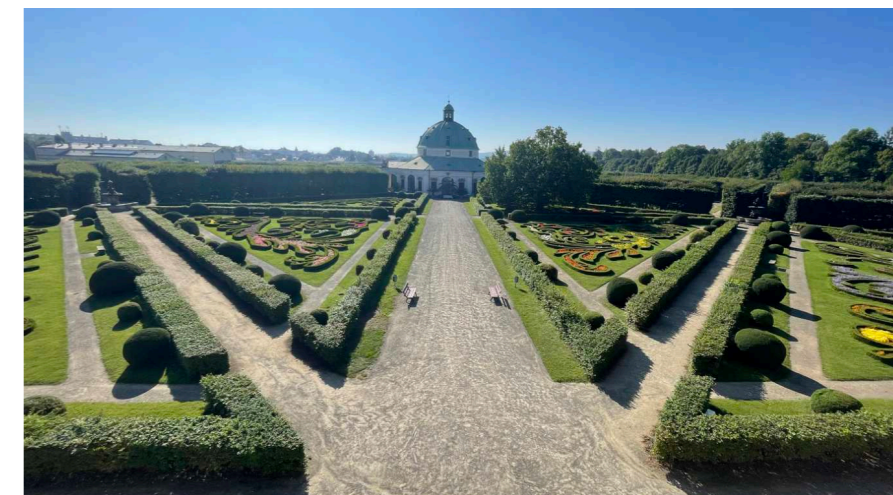
Obr 32. - Letohrádek královny Anny v Královské zahradě, litografie W. Kandler (https://www.antikvariat-marketa-lazarova.cz)

Obr 33. - Zpívající fontána v Královské zahradě, oceloryt 1841 (https://www.antikvariat-marketa-lazarova.cz)

3.13.6 Květná zahrada v Kroměříži

Tato významná pozdně renesanční formální zahrada vzniká za biskupa Karla Liechtensteina v roce 1665 v extravilánu města místo panské štěpnice. Zahrada má půdorys protáhlého obdélníku a je rozdělena na dvě části, a to květinici a štěpnici. Centrální prostor zahrady je přísně geometrický, rozdělený špalírovými stěnami, především formovaný *Carpinus betulus* a špalíry s vnitřními broderiemi tvořenými zimostrázem, který se v průběhu staletí musel nahrazovat novými dřevinami. Na centrální osu zahrady navazují různé architektonické prvky a partery jako vodní plochy, kruhové i pravouhlé bludiště, rozárium a jahodové kopečky, na kterých byly dříve altány. Mimo tuto osu jsou z východní strany další okrasné a hospodářské části, kterými jsou oranžerie se sochou Neptuna, barokní skleníky, hospodářský dvůr, Králičí kopeček se sochou Diany, bažantice, Ptačinec na ostrůvku a Holandská zahrada. V zahradě je mnoho vodních prvků s důležitou úlohou doplněných sochařskou výzdobou, coby pstruží jezírka s fontánami, soustava vodotrysků, labutí jezírko nebo kašny v průsečících cestní síti například Lví kašna a kašna Tritónů (Hieke 1985; Palcáková-Hošťálková et al. 1999).

Obr 34. - Květinice Květné zahrady v Kroměříži (autor 2023)

Obr 35. - Oranžerie v Květné zahradě (autor 2023)

Obr 36. - Voliéra k Květné zahradě (autor 2023)

Obr 37. - Králičí kopeček v Květné zahradě (autor 2023)

3.14 Baroko a rokoko

Na rozdíl od přísně rozdělených renesančních zahrad, všechny části barokní zahrady jsou propojené v jeden celek a směřují k iluzi nekončícího prostoru. Zahrada má jasný point de vue na hlavní ose a využívá vypůjčených dominant ve vazbě na okolní krajinu. Kromě zahrad se řeší i okolní krajina a dotváří se její kompozice díky dlouhým alejím, úpravám terénu, přírodními i umělými vodními prvky i drobné architektuře v krajině. Často lipové aleje pak propojují formální prostor zahrady se sakrálními stavbami v krajině nebo rodinnými hrobkami (Herout 1981; Palcáková-Hošťálková et al. 1999).

Zahrada je jasně rozdělena na partery, boskety a volnější část, které jsou mezi sebou propojeny. Partery s návazností na budovu jsou broderiový parter, parter pro pěstování dekorativních květin k řezu, parter s opakujícím se vzorem kolem středu a anglický parter s travnatou plochou a drobným dekorem na krajích (Kupka 2006).

Barokní zahradní umění je nejvíce rozvíjeno v palácových zahradách. Na zámek navazuje park s často využívanou hvězdicovou sítí cest. Cesty tak poskytovaly průhledy na architektonické prvky v zahradě (Herout 1981).

Zahrady jsou opticky velmi působivé díky pečlivému umístění jednotlivých prvků do dynamické kompozice. Pracuje se především s dlouhými liniemi. Cesty jsou ohraničeny stříhanou zelení a navádí pozorovatele k fontánám, alegorickým sousoším, sochám antických božstev, pavilonům a grotám. Dynamika zahrady je zvyšována střídáním velkých a malých ploch v zahradě, zastíněnými boskety, arkádami, stříhanými labyrinty často z habru, vodními kaskádami a rozlehlými vodními plochami (Herout 1981; Palcáková-Hošťálková et al. 1999).

Dochází k propojování funkcí interiéru a exteriéru. Drobná architektura v zahradách jako saly tereny, kolonády a lodžie iluzivně otevírají interiér s okolní zahradou. Zahrada je také více využívána pro společenské aktivity jako maškarní bály, divadelní představení, koncerty, závody na lodích v rozlehlých bazénech, v parterech se hrají kuželky a míčové hry (Kupka 2006).

Pro zvýšení kontrastu, jsou využívány především detaily. V prostoru jsou umístovány dekorativní terakotové vázy, broderiové partery jsou místo květů vyplňovány barevnými písky, drtění křídly, cihel, uhlí nebo kovových pilin (Palcáková-Hošťálková et al. 1999).

Barokní parky a zahrady byly proměnlivé, podle země, ve které byly vytvářeny. Každá evropská země si uměleckou formu baroka upravovala dle svých možností a génia loci. Toto směřování stylů fungovalo především v době raného baroka v Itálii, následně ve Francii. Při výstavbě zahrad Versailles došlo k vyvrcholení barokního zahradního umění a následně byl francouzský typ zahrad za dob pozdního baroka přijímán po celé Evropě (Turner 2011).

Italské terasové zahrady pracují s kontrasty materiálů, střídání světla a stínu, bohatou členitostí architektury a křivek jednotlivých ploch (Bešeová-Korčáková 1991).

Oproti zahradám francouzského typu bývají italské často budovány ve svazích a jsou výrazně menší. Díky schodištím, rampám a opěrným zdem vznikají unikátní terasové zahrady s výhledy do okolí doplněné galeriemi soch, vodními kaskádami, dekorativními vázami, výzdobou parapetů a balustrád (Kupka 2006).

Propojení přírodního svažitého terénu a barokní monumentality je přeměna jezerního ostrova Isola Bella u jezera Maggiore. Místo pustého ostrova zde byla vybudována velkolepá zahrada o mnoha úrovních, propojena terasami, balustrádami a schodišti doplněná sochařskou výzdobou, výklenky a hojným počtem cypřišů a stromů (Pizzoni 1999; Kluckert, Toman 2007).

Obr 38. - Zahrada Isola Bella (<https://www.e-borghii.com>)

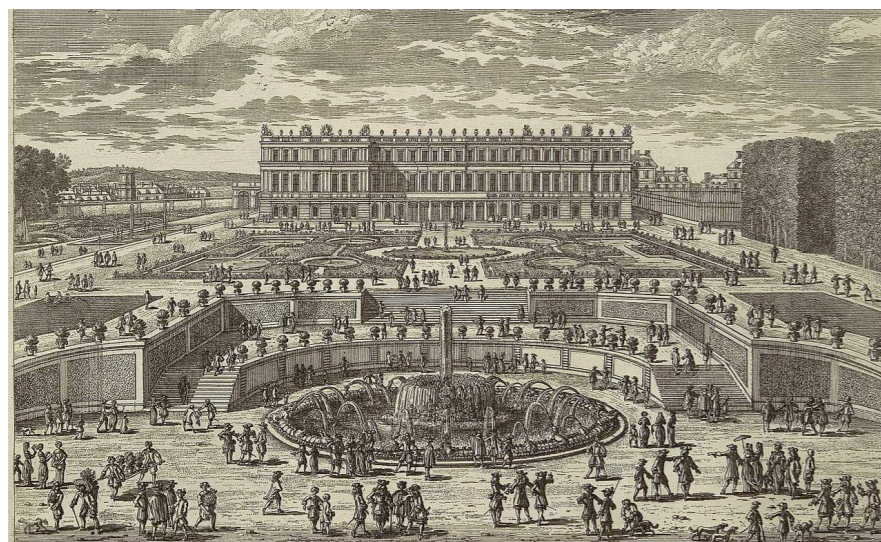
3.14.1 Formální francouzská zahrada

Ve Francii docházelo k obrovskému rozvoji vrcholně barokních zahrad spojených s vládou Ludvíka XIV. Jeho vkus udával evropskou módu nejen pro zahrady, které pro něj tvořil zahradní architekt André le Nôtre. Zahrady především odrážely autoritu, bohatství a moc panovníka, který je vládcem světa a božího řádu. Zahrada se stává dějištěm dvorského života a ostatní panovníci po vzoru Versailles nechávají budovat velkolepé zahrady. Tomu přispívají i dobová vyobrazení, mědiryty a vzorníky, díky kterým se móda francouzských formálních zahrad šíří celou Evropou (Thacker 1985; Kalusok 2004).

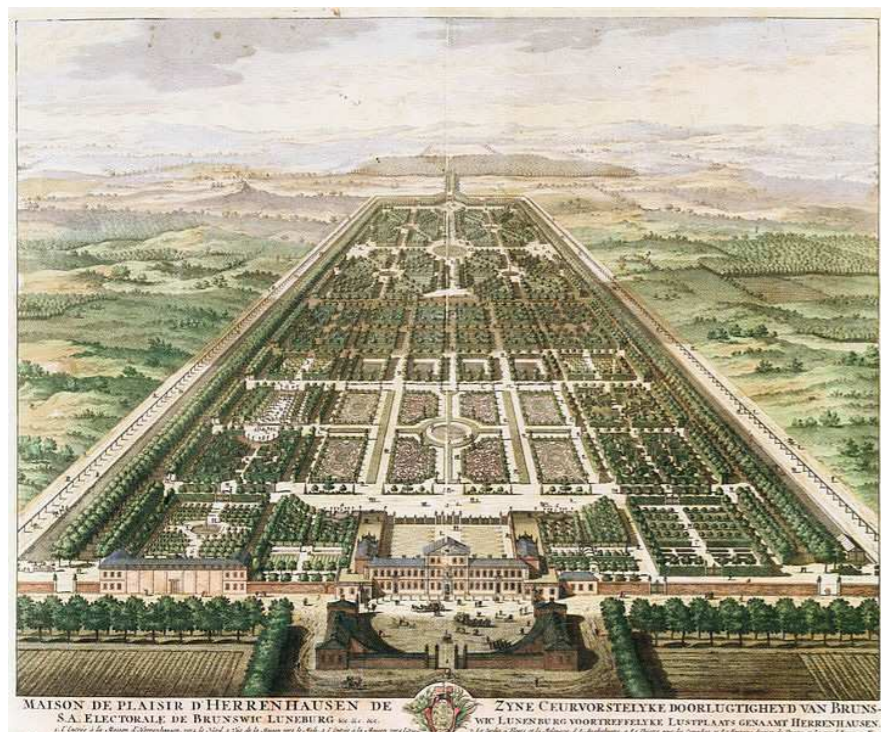
Zámecký komplex, jako sídlo autority, by měl připomínat status majitele. Výhledy z teras a samotné budovy zámku otevírají honosný prostor zahrad, zkrocení přírodních divokých prvků a jejich absolutní formálnost. Proto přední část zahrady navazující na dům, musí mít reprezentativní charakter. U sídla je často broderiový parter s geometrickými vzory, doplněný tvarovanými dřevinami, především kulovitými, kuželovitými a pyramidálními tvary zimozrázů. Na něj často navazuje vodní parter velkého bazénu s vnitřní fontánou (Thacker 1985; Turner 2005).

Kompozice zahrad se s vrcholným barokem trochu měnily. Obytná budova byla přesunuta do střední části zahrady, partery byly více honosné a propracované, vytvářely se dlouhé aleje z tvarované zeleně, cestní síť byla tvořena podle karteziánské geometrie a na průsečíku cest byly sochy nebo vodní prvky (Turner 2011).

Drobná architektura a mobiliář jsou pro francouzské zahrady druhotné. Vegetační prvky jsou využívány ve velké míře v bosketech, parterech nebo alejích a drobné stavební prvky je pouze doplňují. Jsou přejímány prvky z manýristických zahrad, upravované dle barokního stylu (Kupka 2006).

Obr 39. - Pohled na Versailles (https://wikipedia.org)

Obr 40. - dobové vyobrazení Herrenhausenské zahrady (https://wikipedia.org)

Obr 41. - Dobová grafika zámku La Muette (Thacker 1985)

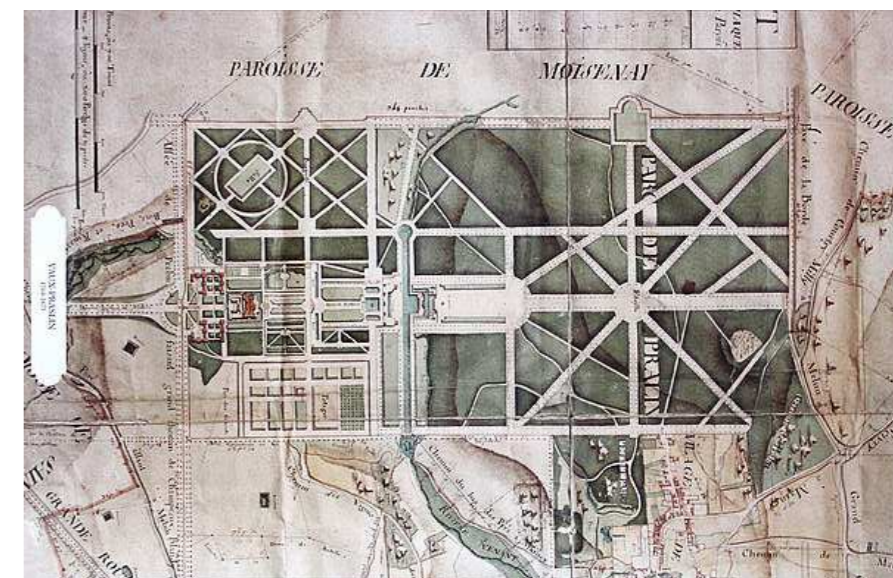
3.14.1.1 Vaux le Vicomt

Ještě před zahradami Versailles, André le Nôtre vytvořil projekt zahrady Vaux le Vicomt pro tehdejšího ministra financí Nicolase Fouqueta. Zahradní prostor je oproti Versailles propracovanější a více intimní. Celý plán zahrady je rozvržen kolem zámku ve středu zahrady, na nějž přiléhá centrální hloubková osa. Na centrální osu přiléhá dalších šest příčných os, které dělí celý prostor. Zahrada je uzavřena okolními boskety, díky kterým opticky ubíhá, zužuje se (Hendrych 2000).

Čestný dvůr je tvořen travnatými plochami, kde byly dříve broderiové výsadby. Na tento parter navazuje druhé nádvoří tvořené převážně ozdobným vodním bazénem s přístupovými můstky, v jehož středu je zámecká budova. Zámek je vyvýšená oproti okolnímu terénu a tím dominuje celé zahradě. Po obou stranách budovy jsou husté boskety, jeden členěn geometricky a druhý komponovaný jako divoký. Za zámeckou budovou se rozprostírá hlavní prostor zahrady s mnoha reflektivními vodními prvky jako vodní kaskády, ozdobné bazény a fontány, Velký a Malý kanál. Kolem hlavní osy se rozprostírají travnaté plochy, broderiové a štěrkové partery doplněné tvarovanou zelení, často pyramidálních tvarů. Ukončením zahrady je monumentální kanál, na který navazují kaskády, grotta a balustrádová terasa. Za nimi je dlouhý travnatý svah, který prostoru dodává pocit nekonečné kompozice, na nějž později byla umístěna socha Herkula (Woods 1996; Hendrych 2000; Steenbergen & Reh 2003).

Obr 42. - Dobové vyobrazení zámku Vaux le Vicomt (https://pictura-prints.com)

Obr 43. - Plán Vaux le Vicomt (https://wikipedia.org)

3.14.1.2 Schönbrunn

Z původní obory roku 1622 nechal císař Maxmilián II. přetvořit prostor na prostor k odpočinku a rozjímání. Objevením pramene a jeho následným úpravám byl vodní tok veden blíže k domu a rezervace získala jméno Schönbrunn (Tyssot et al. 2000).

Díky vítězství Habsburků roku 1683 a jejich narůstající moci, se roku 1695 vytvářejí návrhy pro nový císařský palác, v souladu s tím, je upravována i zahradní část po vzoru Versailleských zahrad a je navržen monumentální plán zahrady (Pizzoni 1999; Tyssot et al. 2000).

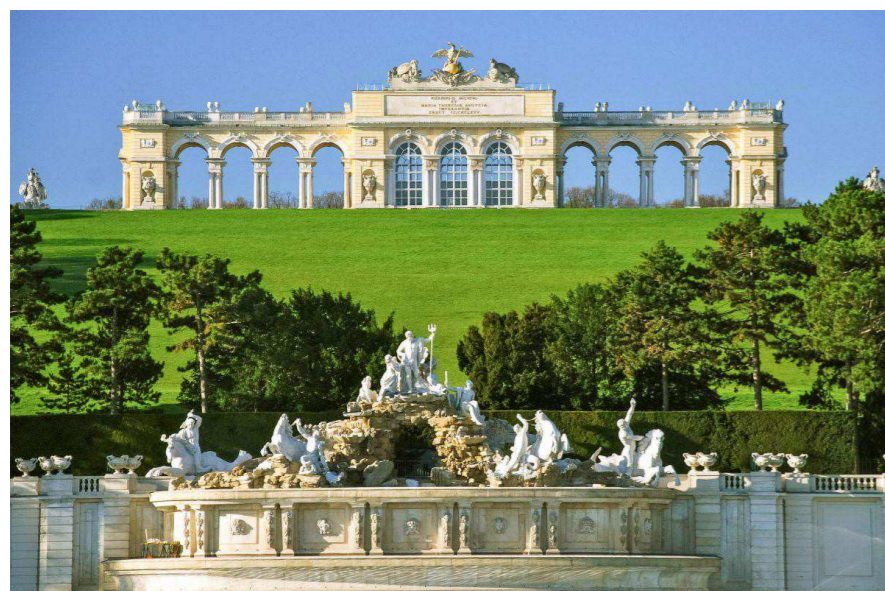
Postupně se při výstavbě ukazuje přehnanost návrhu, hlavně z finančního hlediska a plány zahrady jsou upraveny do skromnější a koncepčně funkčnější formy (Pizzoni 1999).

Důležitou součástí zahrady je barokně klasicistní glorieta, který je dominantou zahrady a celé Vídně, díky jeho umístění na uměle vytvořeném kopci. Je zdoben texty, oslavujícími habsburskou linii a symbolizuje moc tohoto rodu. Dalším významným prvkem je podlouhlý parter táhnoucí se podél celé budovy. Je rozdělen na osm sekcí tvořících dlouhý výhled. Obsahuje mnoho částí jako umělé antické ruiny, rozárium a mnoho drobných vodních prvků. Je lemován boskety a končí Neptunovou fontánou zbudovanou za vlády Marie Terezie. V této době se zahrada znovu začala upravovat, upustilo se od opulence francouzského modelu zahrad a zahradní prostor byl přetvářen střídmejším způsobem německého rokoka (Pizzoni 1999; Tyssot et al. 2000).

V kompozici zahrady jsou využívány barokní aleje. Stromy jsou umísťovány přímo naproti sobě a jsou komponovány do jednoduchých nebo trojitých alejových uskupení. Aleje byly volně rostoucí, tvarované nebo uměle spojované do loubí. Travnaté partery zde sloužily ke společenským hrám nebo pro umístění herních prvků jako jsou houpačky nebo ruská kola. Zajímavým prvkem je zoologická zahrada, kde byly klece složené do figur (Pizzoni 1999; Tyssot et al. 2000).

Obr 44. - Plán Schönbrunnské zahrady (<https://wikipedia.org>)

Obr 45. - Gloriet v Schönbrunnské zahradě (<https://talbotspy.org>)

3.14.1.3 Vrtbovská zahrada v Praze

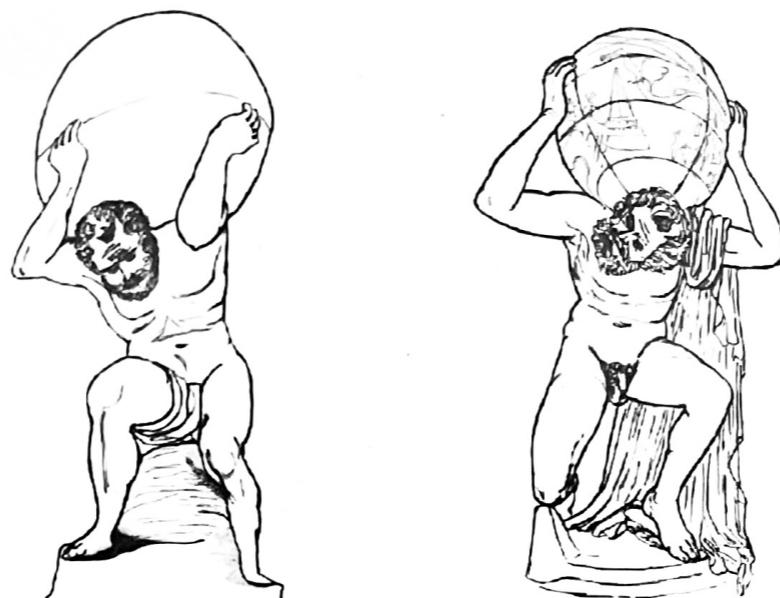
Barokní terasová zahrada na Malé Straně v Praze propojuje styl italských terasových zahrad a přepych zahrad francouzských. Vybudována byla podle projektu Františka Maxmiliána Kaňky na strmém terénu původních vinic. Zahrada funguje na třech výškových úrovních zpevněných opěrnými zdmi konkávních a konvexních tvarů propojených systémem schodišť (Palcáková-Hošťálková et al. 1999).

Vstupní bránu zdobí socha Atlanta nesoucího nebeskou sféru a po jeho stranách sochy alegoricky vyobrazující hojnost a bohatství. Socha Atlanta je jedním z mnoha odkazů výzdoby zahrady na bájnou zahradu Hesperidek (Bažant & Bažantová 2011).

Nejnižší úroveň zahrady je ohraničena severním a jižním křídlem Vrtbovského paláce. Protíná jí hlavní osa, která prochází celou zahradou a dále menší osou, mezi sala terrenou a voliérou. Na průsečíku těchto os leží fontána se sochou Pluta bojujícího s drakem. Na střední terase, oddělené vysokou zdí se skrytým schodištěm byla obnovena ornamentální výsadba a na levé straně bosket. Plochu terasy lemují špalíry a na střední ose je položen bazén. Na terasu navazuje barokní dvouramenné schodiště s bohatou výzdobou váz, reliéfů a soch Matyáše Bernarda Brauna. Sochy jsou vyobrazením antických božstev Vulkána, Apollona, Diany, Juny, Minervy, Jupitera a Merkura. Na horní terase se podle plánů opakoval broderiový parter a boskety, nyní je zde travnatá plocha doplněná zimozrázky a tvarovanými dřevinami (Bešeová-Korčáková 1991; Bažant & Bažantová 2011).

Vyvrcholením celé zahrady je glorieta s průchodem na Petřín a průhledem do Vratislavské zahrady. Gloriet byl dříve zdoben malbami a vnitřní grotou. Z jeho vrcholu je výhled na celou zahradu a na okolí (Bažant & Bažantová 2011).

Na střední a horní terase byly původně ornamentální výsadby, které ale jak tvaroslovím, tak barevností nebyly obnoveny (Palcáková-Hošťálková et al. 1999).

Obr 46. - Socha Atlase ve Vrtbovské zahradě (Bažant, Bažantová 2011)

Obr 47. - Pohled na hlavní osu první úrovně zahrady (autor 2022)

Obr 48. - Pohled z gloriety na nižší úrovně zahrady (autor 2022)

3.14.1.4 Trojský zámek v Praze

Propojením barokních zahrad italského a francouzského typu je zahrada Trojského zámku v Praze. Areál zámku byl vystavěn na mírném svahu tehdejších vinic u řeky Vltavy. Architekt Jean Batista Mathey navrhl celý zámecký komplex, využívá umístění zámku do středu kompozice a navazuje na něj mohutným dvoukřídlým schodištěm a grottou, které propojuje interiér s exteriérem. Zahradu dále rozděluje terasou, kvůli výškovému převýšení. Mathey využívá genia loci místa a jeho přilehlého okolí, především návaznosti na okolní krajinu a stávající městský prostor. Díky tomu v návrhu pracuje s výhledy do okolí a umísťuje zámek na osu Hradčan (Bešeová-Korčáková 1991; Hendrych 2000).

Horní úroveň zámku je nesena opěrnou zdí doplněnou terakotovými vázami. Tato úroveň je zdobena broderiovými výsadbami ohraničenými stříhaným zimostrázem. Spodní úroveň zahrady se odvíjí od hlavní osy. Na jejím středu je centrální kašna, kolem ní pak broderiové výsadby zimostrázu, které tvoří tvar spirál. V této úrovni je dále kruhový labyrint, ze kterého se rozbíhá hvězdice cest a ohraničuje tak štěpnici s ovocnými dřevinami. Ukončením spodního prostoru zahrady je oranžerie (Bešeová-Korčáková 1991; Palcáková-Hošťálková et al. 1999). Trojská zahrada revitalizovaná v letech 1983-1989 dle návrhu Otakara Kučy je významným historickým příkladem barokních zahrad čerpajících z římského vrcholného baroka (Palcáková-Hošťálková et al. 1999).

Obr 49. -Trojský zámek (autor 2021)

Obr 50. - Pohled na štěpnici (<https://gardenpanorama.cz>)

3.15 Krajinářská zahrada a krajinářský park

V první polovině 19. století se začíná v zahradní tvorbě díky vlivu romantismu a racionalismu promítat nový anglický styl. Vzniká díky postupnému odporu filosofů i společnosti k přehnaně strojeným a nepřirozeným francouzským formálním zahradám. Zahrady baroka jsou zcela zavrhovány jako symbol absolutistické moci. Francouzské krajinomalby ve sbírkách Angličanů budí obdiv k panenské přírodě a přirozeným scenériím. Proto se šlechtici raději uchylují na svá venkovská sídla, zajímají se více o přírodu a zahradnictví (Bešeová-Korčáková 1991; Kupka 2006).

Začínají pokusy o tvorbu přírodních zahrad. S přehnanou snahou vytvořit přírodní prostředí s perfektně nepravidelnými cestami a meandrujícími potůčky, ale vzniká vyumělkovaný zahradní prostor, který má ke krajinářským parkům stále daleko. Tyto zahrady se označují jako krajinářská zahrada (Bešeová-Korčáková 1991).

Využívané jsou především domácí a zdomácnělé dřeviny jako buky, duby, jilmy, kaštany a lípy (Page 1985).

Krajinářský park se stává ideálem rajské zahrady a je považován za znak svobody. Krajinářský park je po celé Evropě oslavován jako dokonalé umělecké dílo. Je inspirován anglickými pastvinami s volně se pasoucími ovci, soliterními stromy a keři (Kupka 2006).

Zahrada se nově zcela otevírá do krajiny a dojemově je s ní propojena díky zrušení ohradních zdí a jejich nahrazení ha-hapříkopy. Ty oddělují zahradu od volné krajiny, aby do ní nemohla pasoucí se hospodářská zvířata, ale pro pozorovatele ze zahradního prostoru nejsou viditelné a rušivé (Bešeová-Korčáková 1991; Hendrych et al. 2011).

Přírodní kompozice s volně plynoucími potůčky, travnatými svahy, volně rostoucími dřevinami a velkými plochami luk a hájů je často doplňována klasicistními stavbami, pomníky, můstky nad vodní hladinou a ruinami antických staveb. Tyto drobné stavební prvky dodávají zahradě romantický a idylický dojem (Bešeová-Korčáková 1991; Pregill & Volkman 1999).

Obr 51. - Romantická krajina se zříceninou (<https://www.antikvariat-marketa-lazarova.cz>)

3.15.1 Styly parku

Prvním ze stylů krajinářských parků je Forest style neboli lesní styl parku. Vedle krajinářského základu zde doznívá vliv barokních zahrad, především jejich osy. Záměrem je vytvoření užitkových i okrasných míst zároveň. Hranicemi pozemku jsou nízké opěrné zdi, díky kterým je možný výhled na okolní krajinu. Lesy se stávají důležitou součástí sídel. Nové cestní sítě nejsou do stávající zeleně násilně komponovány kácením dřevin, ale jsou vysazovány nové stromy kolem navrhovaných cest. Příkladem parku vytvořeném v tomto stylu je Cirencester park v Anglii (Turner 2005).

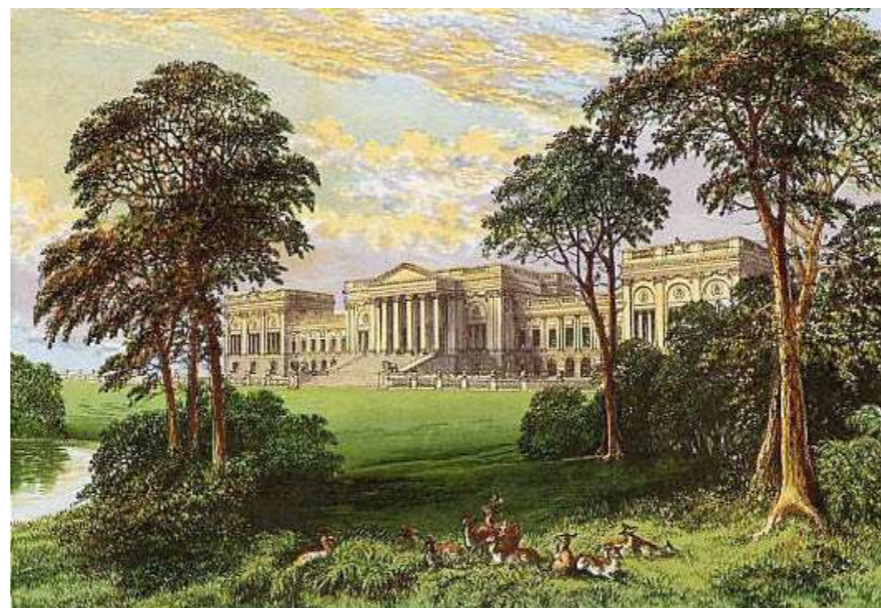
Dalším stylem je Augustian styl. Základ tohoto stylu je inspirace římskou krajinou za císaře Augusta. V parku jsou navrženy antikizující stavby jako malé chrámy, dále sochy, háje a lesy propojeny přírodní vodotečí. Majitelé pozemků mimo římské krajiny přejímali i myšlenky a park se stal místem pro dlouhé procházky pro přemýšlení o literatuře, historii a přírodních vědách. Ve stylu Augustian je vybudován park sídla Stowe v Anglii (Turner 2005).

Následuje Serpentine styl, který využívá organických křivek palouků, lemů vody a organických cest. Oproti Augustian stylu se zde méně využívají zahradní stavby. Charakteristický je pro tento styl trávník táhnoucí se až k domu, soliterní dřeviny a shluky dřevin v parku, pasoucí se zvěř, a především klikaté linie. V tomto stylu je vybudován krajinářský park Stourhead (Turner 2005).

Picturesque styl pojímá park podle principů krajinomalby. Do kompozice se opět navrací formální část před zámek a na ní dále navazuje volná část inspirovaná přírodou doplněná ruinami, poustevnami, skalisky a roklemi. Příkladem Picturesque parku je Hawkstone park (Pizzoni 1999; Turner 2011).

William Shenstone vytváří další styl krajinářského parku s názvem Ornamental farm. Přírodní kompozice byla doplněna záhony s užitkovými rostlinami a park díky tomu získal přirozený venkovský charakter (Bešeová-Korčáková 1991).

Eklektické parky jsou směsicí různých architektonických prvků inspirovaných mnohými kulturami a exotického sortimentu vložených do krajinářského parku. Těmto parkovým úpravám chybí jednotící téma, a proto se v prostoru vyskytují souběžně prvky jako čínská jezírka a můstky, čínské pavilony, egyptské hrobky, venkovské domky a egyptské zříceniny. Výsadby exotických a zdomácnělých druhů jsou často prolínány, proto lze pozorovat kompozičně nefunkční skupiny dřevin z tohoto období. Příkladem Eklektického parku v Čechách je krajinářský park v Lednici (Page 1985; Hendrych 2000).

Obr 53. - Krajinářský park sídla Stowe, William Mackenzie, 1880 (<https://thegardenstrust.org>)

Obr 56. - Park Hawkstone, akvarel John Emes, 1790 (<https://wikipedia.org>)

Obr 52. - Pohled na Lednický zámek, litografie Haun August, 1860 (<https://www.antikvariat-marketa-lazarova.cz>)

Obr 54. - Krajinářský park Cirencester, Thomas Hosmer, ca 1831 (<https://www.butlersherborn.co.uk>)

Obr 55. - Oranžerie parku Chiswick, Pieter Andreas Rijsbrack, ca 1730 (<https://wikipedia.org>)

Obr 57. - Park Bukowiec, kolorovaný oceloryt B.Schmiedeberg, 1880 (<https://www.ebay.co.uk>)

3.16 Rožmitál pod Třemšínem

Krajina Rožmitálska se nachází na jihozápadě středočeského kraje. Tato oblast byla roku 1997 vyhlášena jako přírodní park Třemšín, který volně navazuje na přírodní park Brdy. Třemšínský přírodní park pojímá údolí Rožmitálu, Třemšín a s z jihu Hvoždansko. Krajina Třemšínu má horský charakter, je kopcovitá s částečně původními lesnatými porosty, významnou rybníční soustavou a dlouhými panoramatickými výhledy (Hendrych et al. 2011).

Hornatý ráz krajiny s mohutnými plochami lesů na hřebenech náleží brdskému pohoří a z jihu částečně středočeské pahorkatině. Geologicky leží na jihovýchodním křídle geoparku Barrandien, z jehož geologických útvarů je zde vyvinuto kambrium, spodní silur a algonkium. Díky tomu je zde výskyt jílovitých a drobových břidlic, žitecké slepence, třemošenské slepence, pískovca ze středočeského masivu pakžula. Díky geologickým výzkumům tohoto území byly nalezeny trilobiti a výskyt spodního siluru (Slavík 1930).

Rožmitálskému panství dříve patřila bohatá soustava 48 okolních rybníků, především potěrných, výtažných a násadních. Nyní je na území obce vodstvo stále velmi rozsáhlé. Protékají zde Nový potok, Bezděkovský potok a řeka Skalice, na nichž leží několik významných rybníků. Na řece Skalici jsou rybníky Obžera, Velký kotelský rybník a v zástavbě obce rybník Jez, rybník Kuchyňka a Podzámecký rybník (Slavík 1930).

Srdcem Třemšínského přírodního parku je právě obec Rožmitál pod Třemšínem v Rožmitálském údolí. V této krajině je kulturním centrem s historickou zástavbou a starým uličním uspořádáním. Je zde mnoho kulturních dominant, které utváří charakter celé obce. Významný je farní kostel sv. Jana Nepomuckého ve středu obce, renesanční zámek a několik historických budov. Důležité jsou také přírodní památky jako například alej Johanky z Rožmitálu, lipová alej na hrázi Podzámeckého rybníku, lípy sv. Anny u brány zámku a staré mohutné topoly u rybníku Jez (Slavík 1930; Hendrych et al. 2011).

3.16.1 Zámek Rožmitál pod Třemšínem

Rožmitál, původně pojmenovaný Rosenthal, je odvozen svým jménem od šípkových růží rostoucích v krajině, kde byla původní osada vybudována. Po roce 1250 byla na tomto místě vybudována Oldřichem z rodu Buziců mezi dvěma rybníky vodní tvrz, se silnými zdmi, valy a příkopy (Sedláček 1897; Hendrych et al. 2011).

Do poloviny 16. století hrad vlastní pánové z Rožmitálu. Mezi nejznámější z tohoto rodu patří Oldřich z Rožmitálu, rádce krále Václava I. a Zdeněk Lev z Rožmitálu, nejvyšší hofmistr Českého království. Po jeho smrti museli jeho synové majetek rozprodat, tak se stal vlastníkem Rožmitálského zámku Florián Gyspek z Gyspachu. Rod Gyspachů vlastnil objekt do roku 1622, kdy jej po třicetileté válce získalo pražské arcibiskupství (Slavík 1930).

Zámek má bohatou historii přestaveb v mnoha stavebních slozích. Z gotického hradu se dochovala věž se třemi arkýři a gotickou branou. Na tu dříve navazoval příkop a padací most. Hrad byl tedy chráněn rybníky, hradbami a příkopem vytesaným ve skále (Chotěbor et al. 1986; Hejl 1987).

Roku 1575 byl hrad přestavěn na trojkřídlou renesanční zámeckou budovou. Po požáru zámku se roku 1813 uskutečnila přestavba a úpravy empírového charakteru. Následné úpravy proběhly v roce 1905 podle návrhu J. Fanty. V tomto roce proběhla i úprava zahradní části (Chotěbor et al. 1986; Palcáková-Hošťálková et al. 1999).

Zahradní část objektu přiléhá na jižní průčelí zámku a ze zámeckého dvora není přístupná. Přístup je možný z barokní lipové aleje u rybníka, od mostu u hradní brány a z druhé strany od brány a centra obce. Zahradu má charakter travnatého parteru, který je ohraničen zemními valy a lemem dřevin. Prostor o rozloze 2 hektarů byl dříve pravidelně řešený, nyní lze pravidelnost vyzorovat pouze u aleje a cest lemujících hlavní parter. V zahradě lze vyzorovat zbytky dřívě tvarovaných dřevin, které tvořily loubí a špalíry. Je zde běžný, dendrologicky nevýznamný sortiment jehličnanů a listnáčů, především smrky, jedle, jírovce, habry, lípy a tisy (Hieke et al. 1984; Palcáková-Hošťálková et al. 1999).

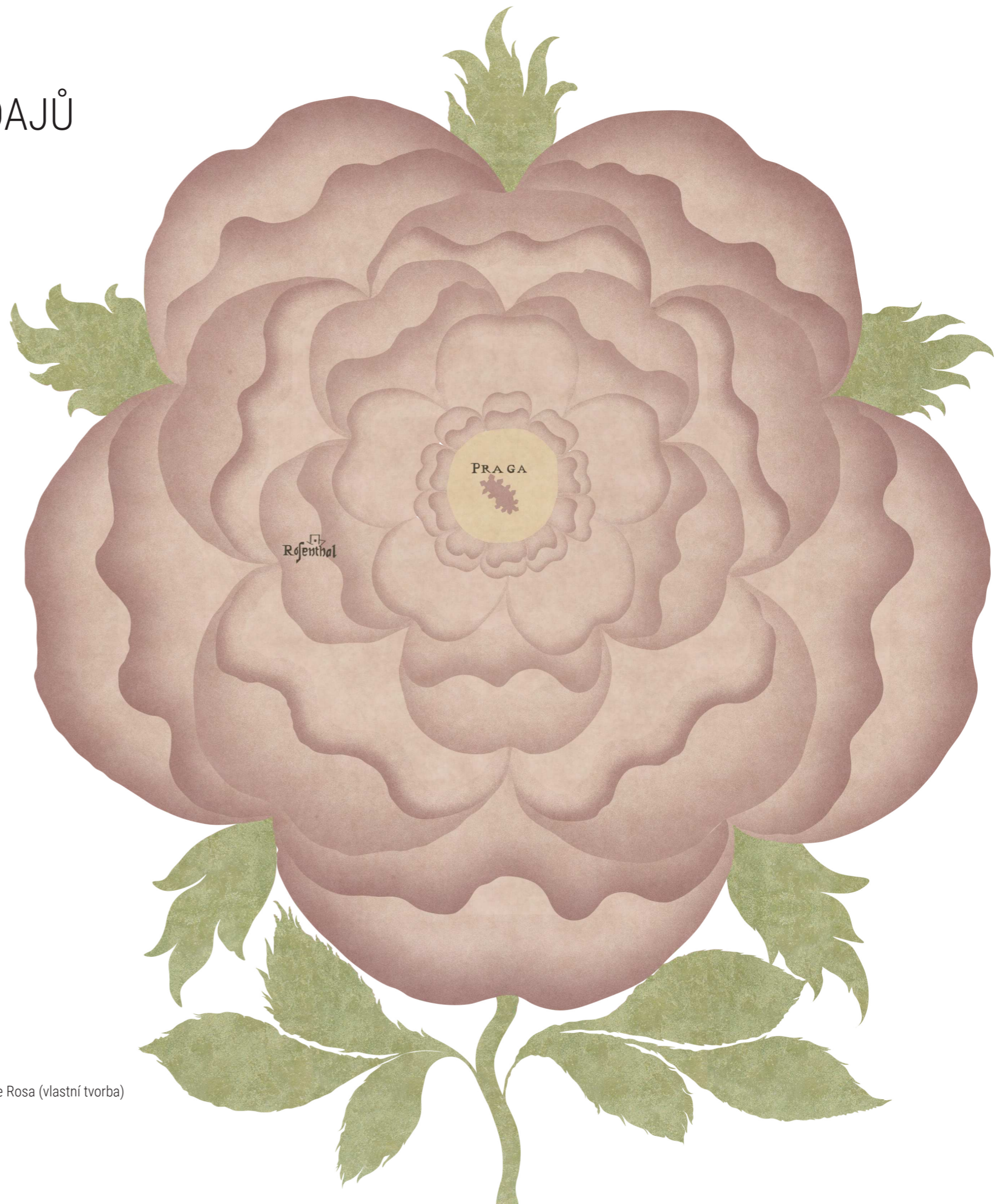

Obr 58. - Plán Rožmitálského hradu (Slavík 1930)

Obr 59. - Stará pohlednice historického centra (<https://pibramsky.denik.cz>)

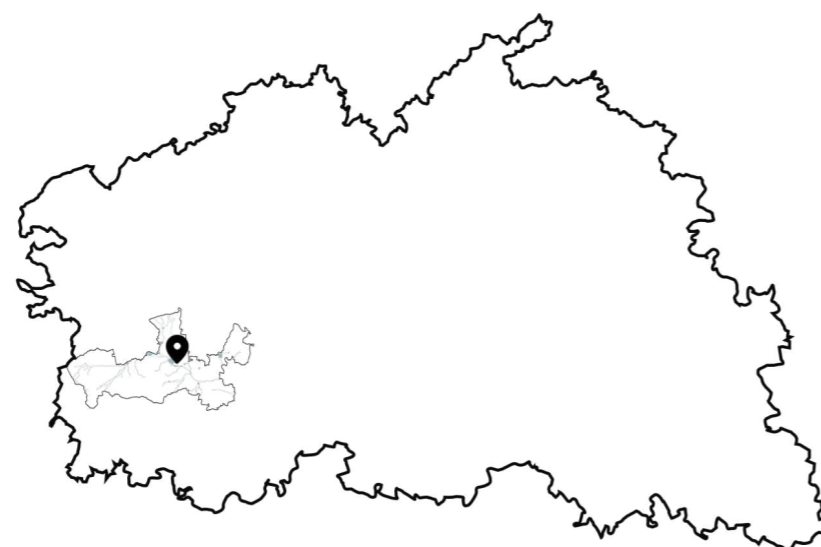
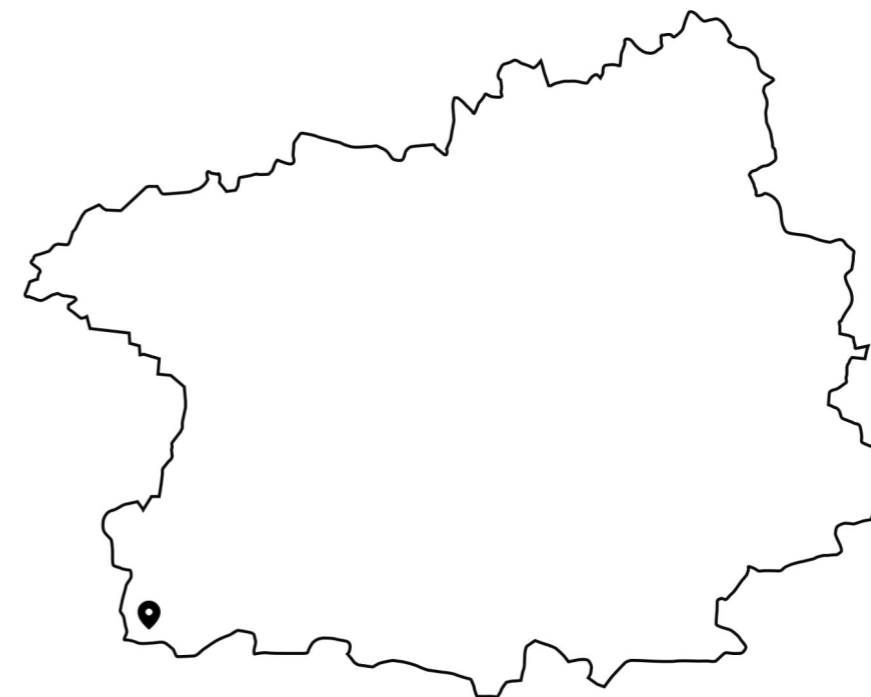
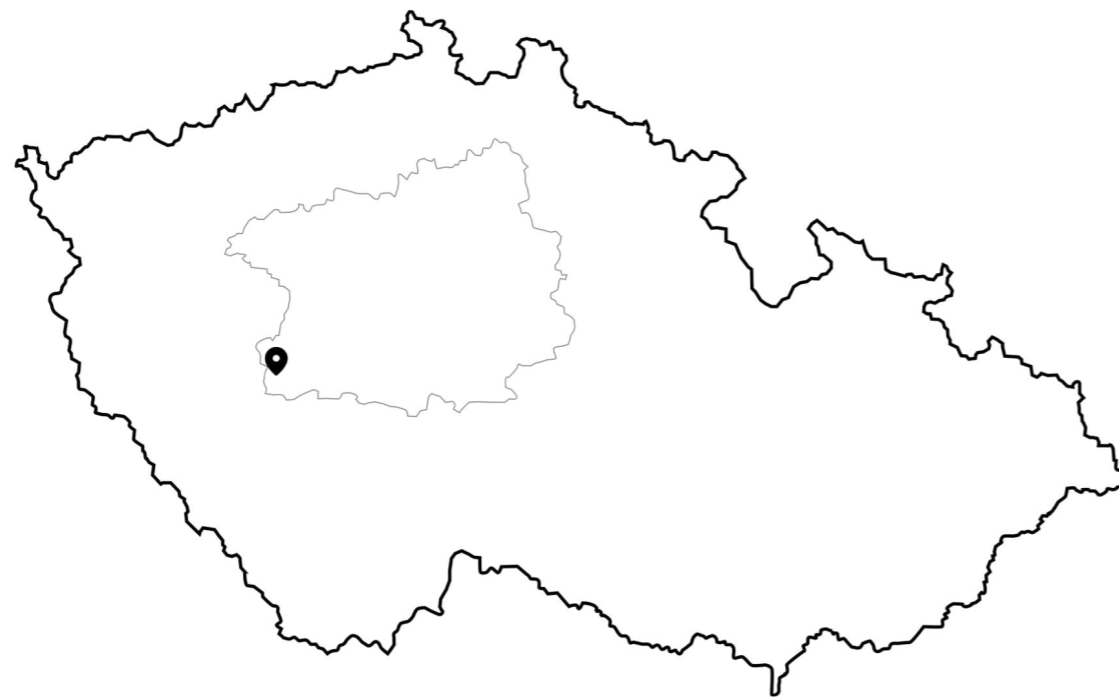
4. ZHODNOCENÍ PODKLADOVÝCH ÚDAJŮ

Obr 1. - Vlastní grafické zpracování Bohemiae Rosa (vlastní tvorba)

4.1. Řešené území

4.1.1. Umístění řešeného území

Obr 60. - vyznačení území na mapě ČR, mapě Středočeského kraje, mapě okresu Příbram a mapě obce Rožmitál pod Třemšínem (vlastní tvorba)

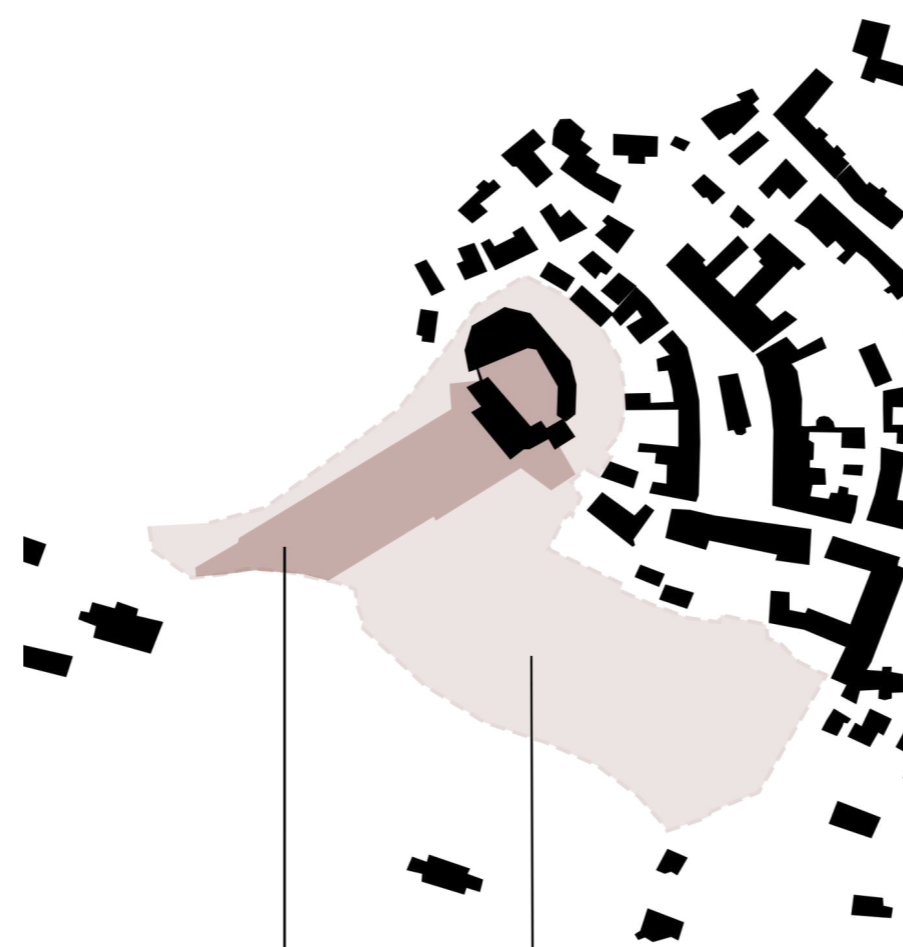
4.1.2. Vyznačení a rozdělení řešeného území

Celé území zámku
a jeho pozemků

Obr 61. -Vyznačení areálu Rožmitálského zámku (vlastní tvorba)

Řešené území

Celé území zámku
a jeho pozemků

Obr 62. -Vyznačení řešeného území (vlastní tvorba)

Identifikační údaje:

Název území:	Zámek Rožmitál pod Třemšínem
Výměra ř.ú.:	9923 m ²
Druh pozemků ř.ú.:	zahrada, ostatní plocha, vodní plocha
Stát:	Česká republika
Kraj:	Středočeský kraj
Okres:	Příbram
Obec:	Rožmitál pod Třemšínem [541231]
Adresa:	Ing. Lízla 1, 26242 Rožmitál pod Třemšínem
Katastrální území:	Rožmitál pod Třemšínem [742848]
Parcelní čísla ř.ú.:	st. 1, 12/1, 12/3, 17/1, 17/2, 17/6, 20, 2343/1
Vlastnické vztahy úz.:	TRINITY COOP, s.r.o., Arcibiskupství pražské

Rozsáhlý zámecký areál se zbytky gotického opevnění a parkem je situován na západním okraji města mezi rybníky Podzámeckým a Kuchyňkou. Komplex budov je rozložený po obvodu přibližně oválného nádvoří. Komplex budov se skládá barokního mostu se třemi arkádami, gotické věže, tzv. menšího paláce, správního křídla, tzv. starého paláce a Gyspekovského paláce. Na Gyspekovský palác navazuje park přírodně krajinářského typu s alejí, jímž protéká potůček ústící z Podzámeckého rybníka do rybníku Kuchyňka. Za přírodním parkem je menší část bývalého anglického parku. Parková plocha je od zámku přístupná dvěma mosty (ČÚZK 2024).

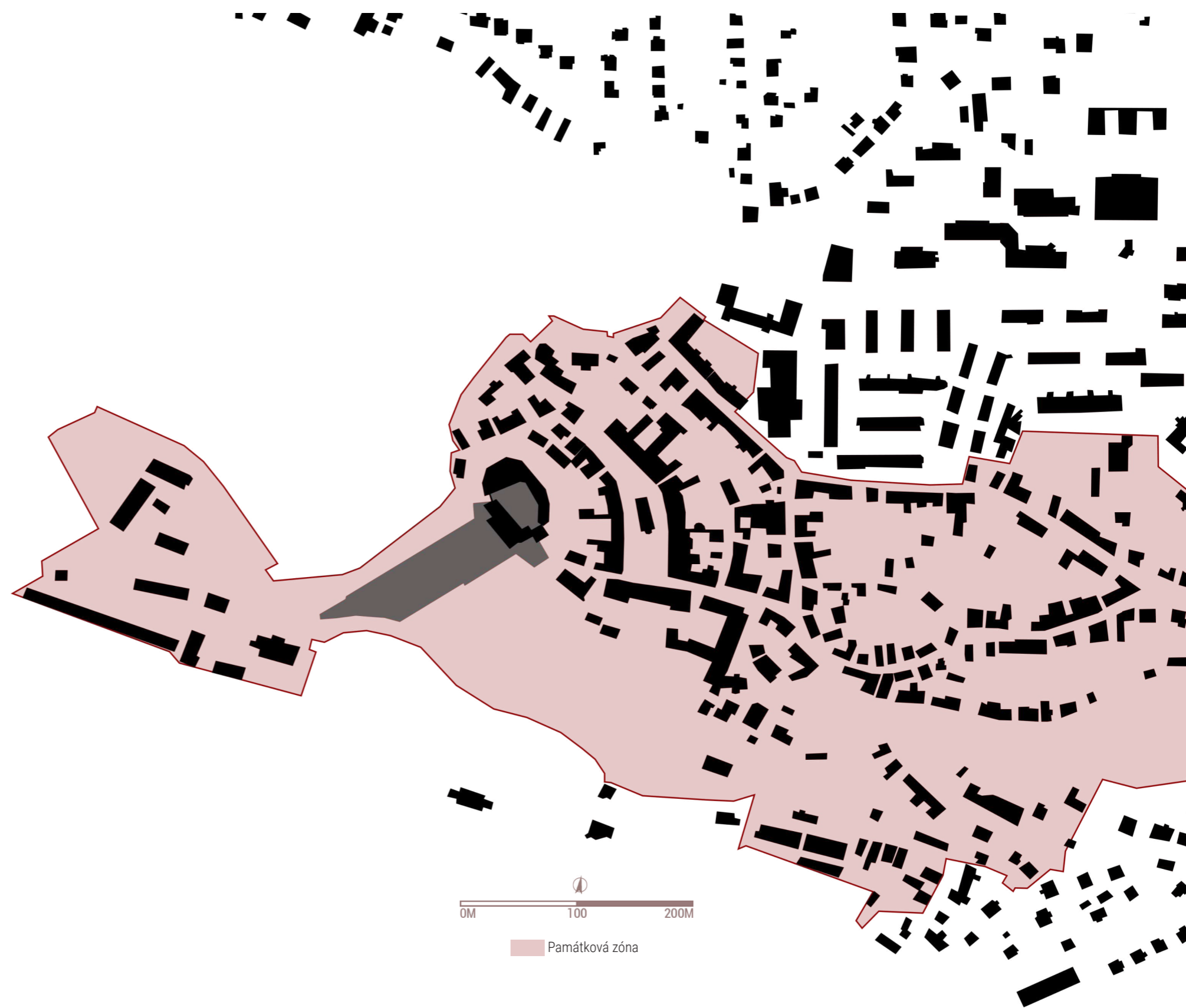
4.1.3. Právní ochrana a ochranné pásmo

Rejstř. číslo ÚSKP: 2040
Název: Rožmitál pod Třemšínem
Adresa: Ing. Lízla 1, 26242 Rožmitál pod Třemšínem
Pam. chráněno od: 1.11. 1990
Fáze ochrany: památkově chráněno
Typ ochrany: památková zóna
Upřesnění typu ochr.: městská památková zóna

Evidované prvky:

Objekt kat. č. 1000129083	- měšťanský dům
Areál kat. č. 1000130817	- panský dům Farsthaus zv. U Lipků
Areál kat. č. 1000134016	- zámek
Objekt kat. č. 1000135114	- kaplička sv. Anny
Objekt kat. č. 1000135159	- venkovský dům Plotejz
Objekt kat. č. 1000136595	- venkovský dům
Objekt kat. č. 1000140498	- boží muka
Objekt kat. č. 1000144722	- socha sv. Jana Nepomuckého
Areál kat. č. 1000151643	- silniční most se sochařskou výzdobou
Objekt kat. č. 1000157642	- kostel sv. Jana Nepomuckého
Objekt kat. č. 1000162164	- měšťanský dům
Areál kat. č. 1163784070	- městský dům tzv. Hofmeisterův
Areál kat. č. 1537171768	- městské domy
Objekt kat. č. 1563050547	- městský dům ‚Brdský památník‘
Objekt kat. č. 2000011297	- trafostanice

(Národní památkový ústav 2024)

Obr 63. - Vyznačení památkové zóny (vlastní tvorba)

4.2. Historické podklady

4.2.1. Pohlednice

Obr 64. - Pohlednice náměstí s kostelem sv. Jana Nepomuckého (<https://www.staryrozmital.cz>)

Obr 65. - Pohlednice ulice (<https://www.staryrozmital.cz>)

Obr 66. - Pohlednice partie u Hufí (<https://www.staryrozmital.cz>)

Obr 67. - Pohlednice s pohledem na zámek a historické centrum (<https://www.staryrozmital.cz>)

Obr 68. - Pohlednice s pohledem na zástavbu obce - první polovina pohledu (<https://www.staryrozmital.cz>)

Obr 69. - Pohlednice s pohledem na zástavbu obce - druhá polovina pohledu (<https://www.staryrozmital.cz>)

Obr 70. - Pohlednice s pohledem na obec Rožmitál, obec Voltuš a vrchol Třemšín (<https://www.staryrozmital.cz>)

4.2.2. Dobové fotografie

Obr 71. - Fotografie aleje v zámecké zahradě
(<https://www.rozmitalskeobrazky.cz>)

Obr 72. - Pohled na zámeckou věž z parku
(<https://www.rozmitalskeobrazky.cz>)

Obr 73. - Zamrzlý rybník Kuchyňka
(<https://www.rozmitalskeobrazky.cz>)

Obr 74. - Věž zámku
(<https://www.rozmitalskeobrazky.cz>)

Obr 75. - Vodní tok pod hrází Zámeckého rybníku
(<https://www.rozmitalskeobrazky.cz>)

Obr 76. - Pohled na zámek přes rybník Kuchyňka (<https://cs.wikipedia.org>)

Obr 77. - Pohled na cíp zahrady pod hrází
(<https://www.rozmitalskeobrazky.cz>)

Obr 78. - Most v zámeckém parku
(<https://www.rozmitalskeobrazky.cz>)

Obr 79. - Nádvoří zámku
(<https://www.rozmitalskeobrazky.cz>)

Obr 80. - Nádvoří zámku s gotickou věží
(<https://www.rozmitalskeobrazky.cz>)

Obr 81. - Nádvoří zámku s kruhovou travnatou plochou
(<https://www.rozmitalskeobrazky.cz>)

4.2.3. Vojenské snímkování

Obr 82. - Letecký snímek 1938 (<https://ags.cuzk.cz>)

Obr 83. - Letecký snímek 1946 (<https://ags.cuzk.cz>)

Obr 84. - Letecký snímek 1952 (<https://ags.cuzk.cz>)

Obr 85. - Letecký snímek 1971 (<https://ags.cuzk.cz>)

Obr 86. - Letecký snímek 1998 (<https://ags.cuzk.cz>)

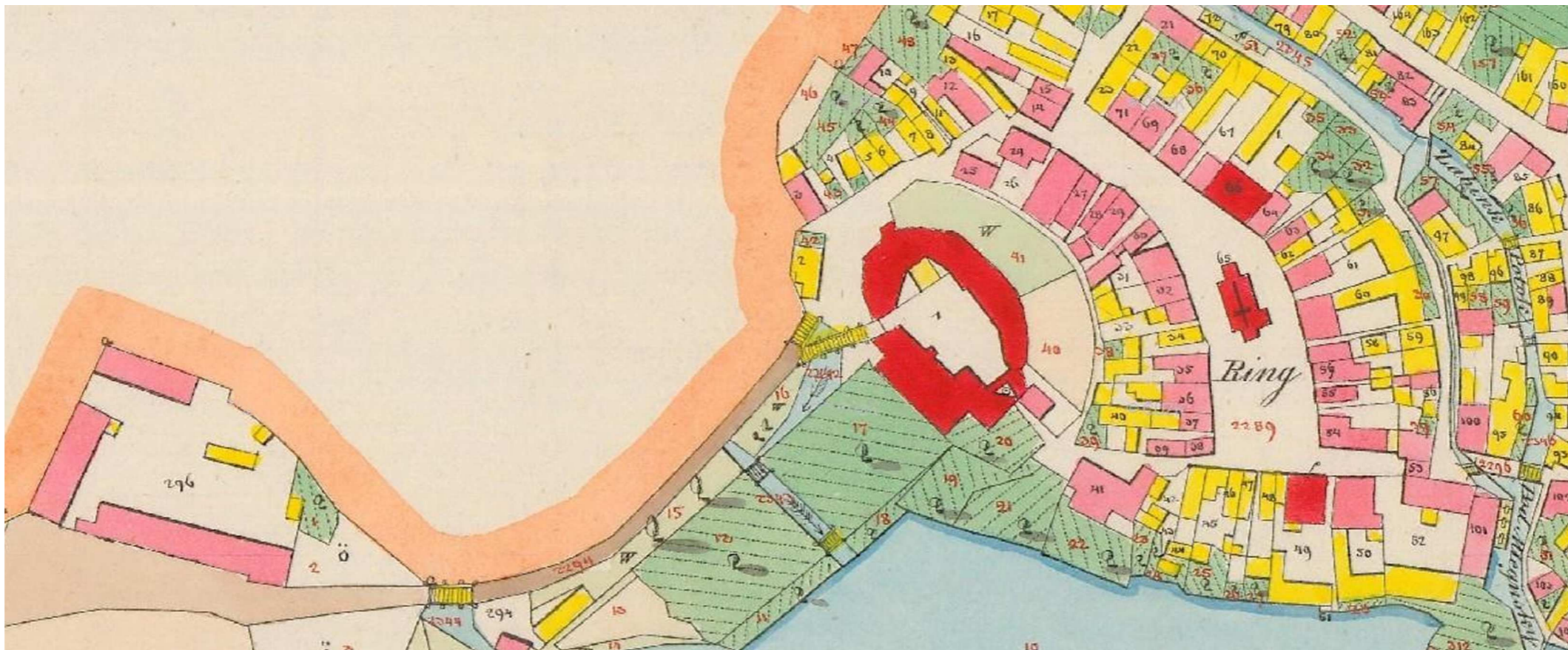
4.2.4. Historické mapy

Obr 87. - Indikační skici Čech (<https://ags.cuzk.cz>)

Obr 88. - Originální mapa stabilního katastru 1830 (<https://ags.cuzk.cz>)

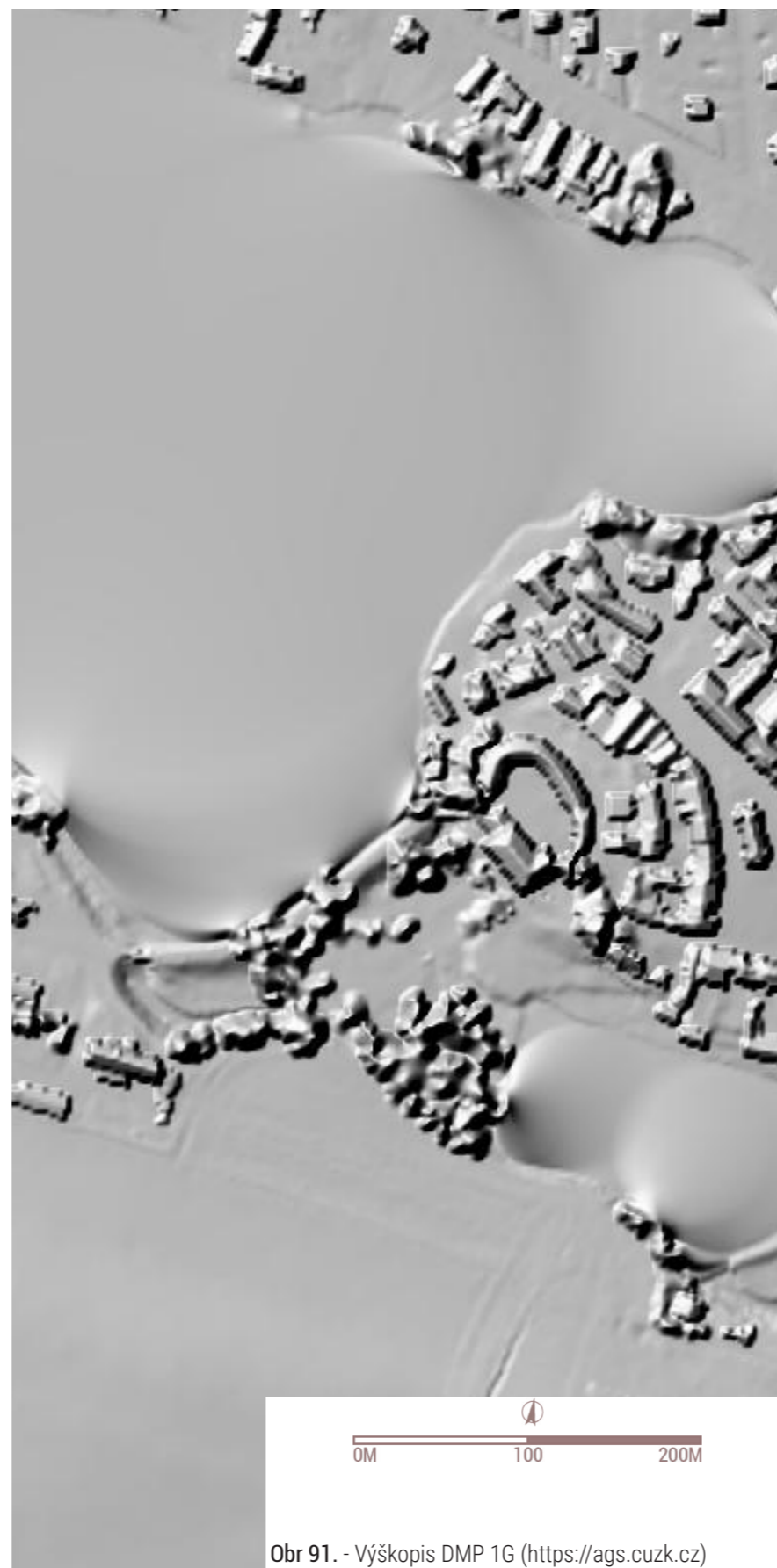
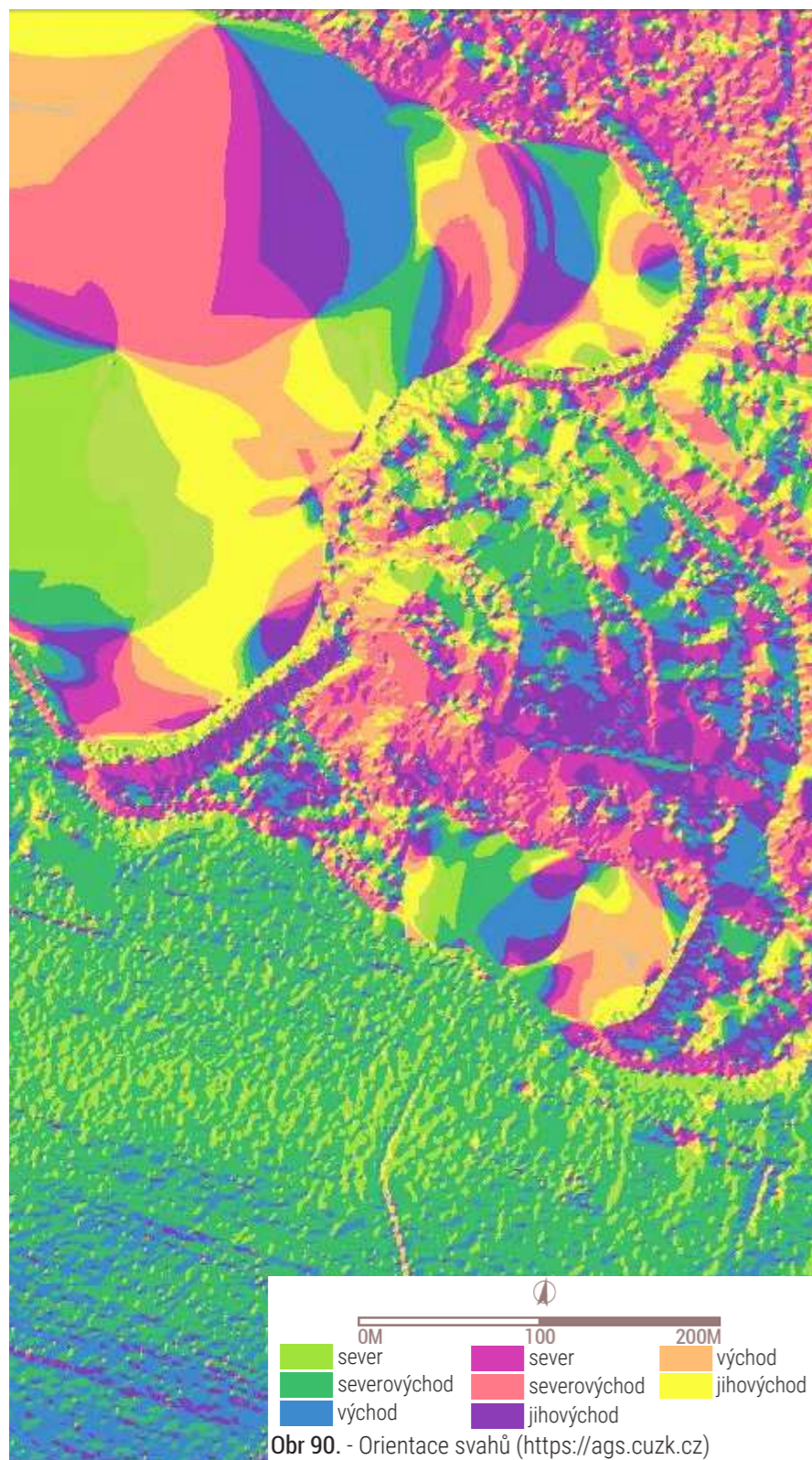

Obr 89. - Císařské povinné otisky stabilního katastru 1830 (<https://ags.cuzk.cz>)

4.3. Přírodní poměry

4.3.1. Terén

Řešené území je převážně v rovině. Výjimkou je strmý svah u fasády Gyspekovského paláce, kde převýšení činí 3 m a koryto potoka uprostřed území. Z mapy reliéfu je také patrný strmý svah, který rozděluje Podzámecký rybník s alejí stromů a řešenou parkovou plochu.

4.3.2. Klima

4.3.3. Geologie

Geomorfologické členění:

Soustava: Středočeská pahorkatina
Podsoustava: Středočeská pahorkatina
Celek: Benešovská pahorkatina
Podcelek: Březnická pahorkatina
Okrsek: Rožmitálská pahorkatina

Řešené území geologicky leží na jihovýchodním křídle geoparku Berrandien, z jehož geologických útvarů je zde vyvinuto kambrium, spodní silur a algonkium. Díky tomu je zde výskyt jílovitých a drobových břidlic, žitecké slepence, třemošenské slepence, pískovec a ze středočeského masivu pak žula (Slavík 1930).

Geopark Berrandien:

Geopark Berrandien je malé území s velkou škálou geologických zajímavostí. Celková rozloha geoparku ve Středočeském kraji je 2121,2 km². Celý park je rozdělen do pěti oblastí a to Praha, Berounsko, Brdy, Rakovnicko a Plzeňsko. Řešené území spadá do oblasti Brdy Hřeben. Od června 2020 byl udělen geoparku certifikát Národního geoparku (Geopark Berrandien 2024).

4.3.4. Hydrologie a vodstvo

Rybník Kuchyňka

Název objektu: Kuchyňka

Druh objektu: Vodní nádrž

Význam nádrže: běžná nádrž

Katastrální výměra: 1.22 ha

Identifikátor (SVHB): 108040380004

Stav objektu: původní nádrž

Kategorie vodního díla: IV

Způsob napájení: Průtočná (nádrž na toku Skalice)

Vlastník: Arcibiskupství pražské

(Elektronický digitální povodňový portál 2024)

Podzámecký rybník

Název objektu: Podzámecký rybník

Druh objektu: rybník

Význam nádrže: významná nádrž

Katastrální výměra: 19 ha

Identifikátor (SVHB): 108040380002

Stav objektu: původní nádrž

Kategorie vodního díla: IV

Způsob napájení: Průtočná (nádrž na toku Skalice)

Vlastník: Státní pozemkový úřad

(Elektronický digitální povodňový portál 2024)

Evropsky významná lokalita

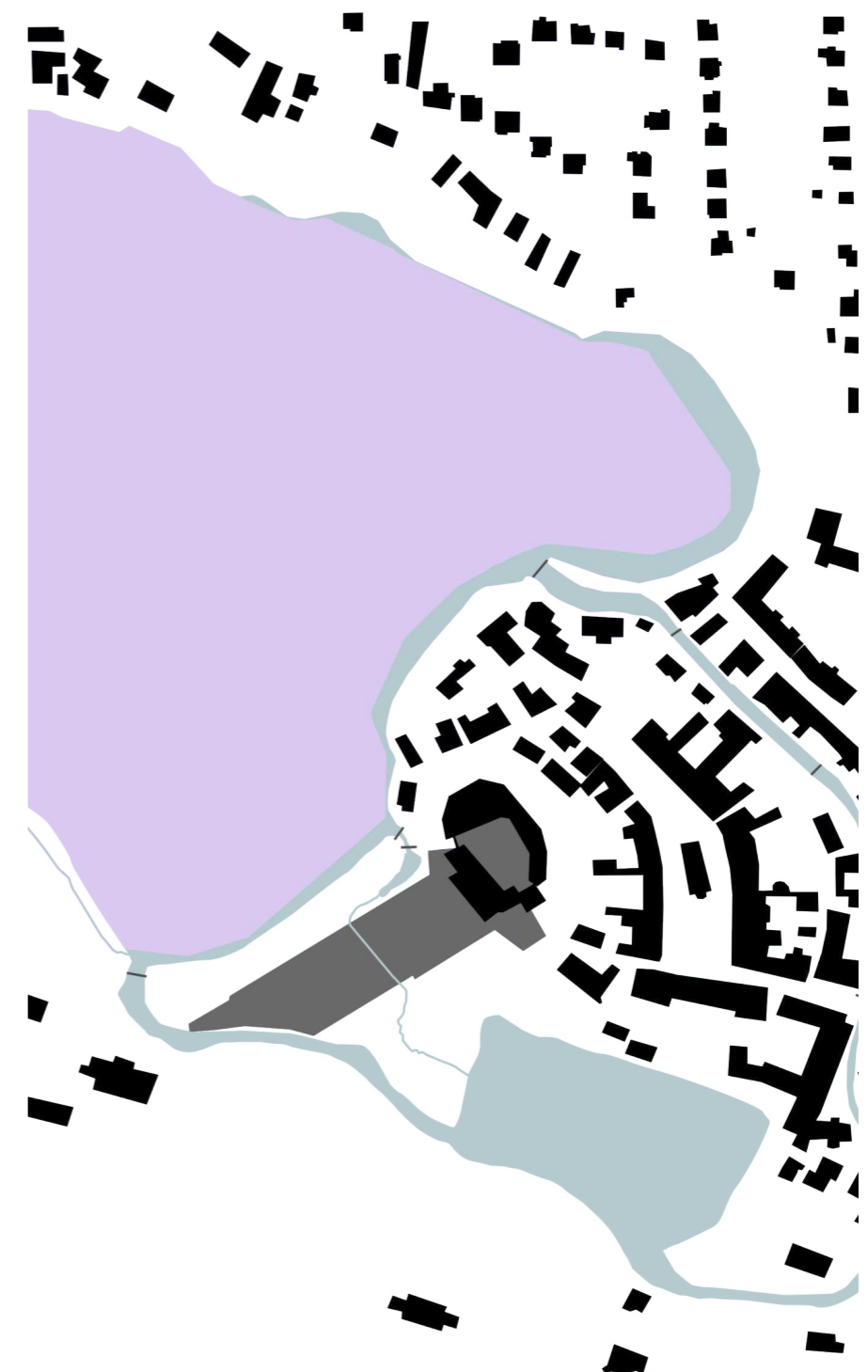
Kod lokality: CZ0214041 - Niva Kotelského potoka plocha 186,84 ha, mezinárodní oblast povodí labe, Smíšené jasanovo-olšínové lužní lesy temperátní a boreální Evropy (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)

(Povodí Vltavy 2024)

vodní plochy

Obr 95. - Mapa vodstva (vlastní tvorba)

vodní plochy

niva Kotelského potoka

Obr 96. - Mapa evropsky význ. lokality (vlastní tvorba)

4.3.5. Vegetace

Vegetace na území:

Acidofilní doubravy:

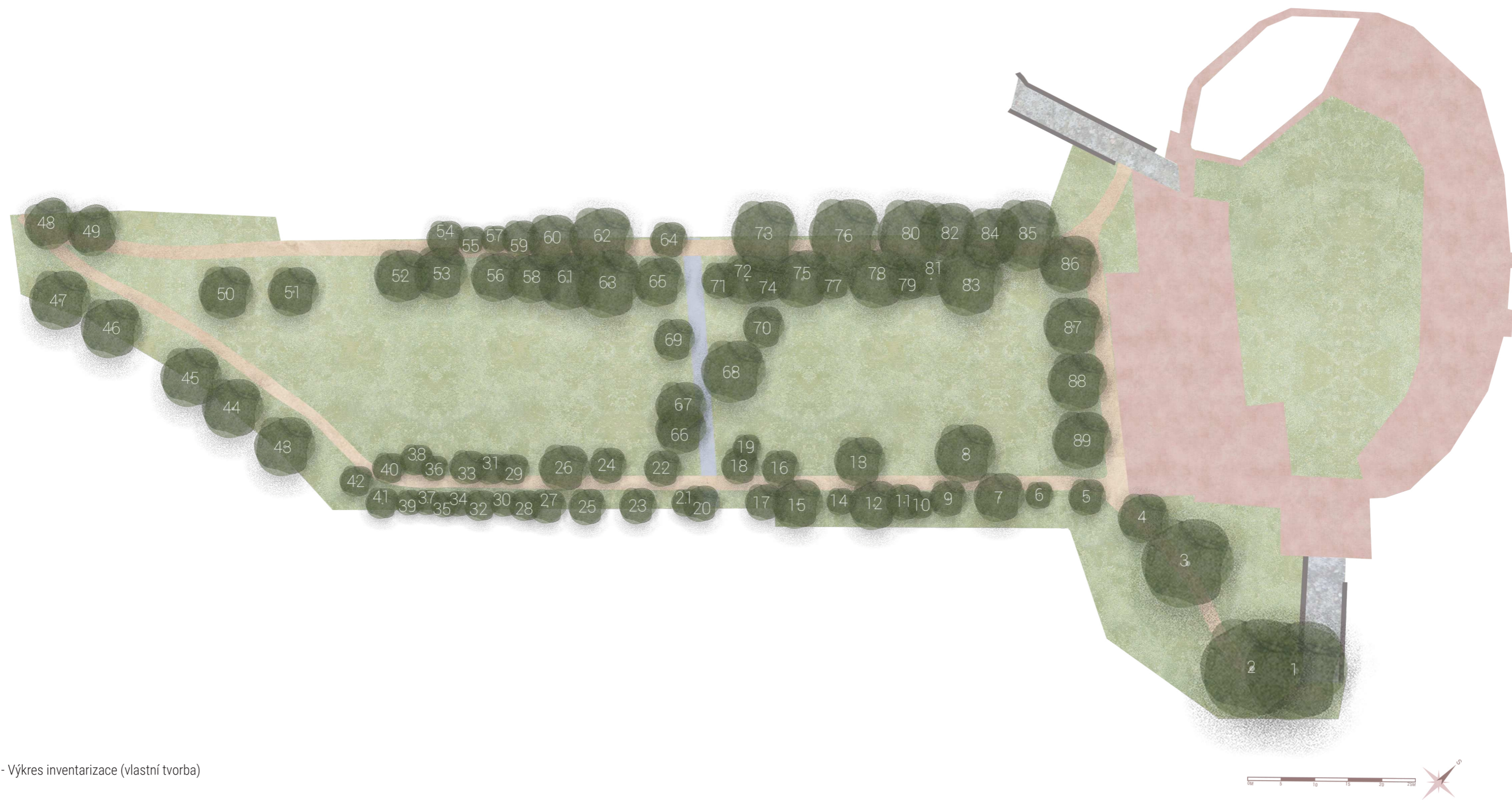
Výskyt acidofilních doubrav je ve střední Evropě rozšířen především v mírně teplých nížinách a pahorkatinách. Jsou to listnaté porosty se zapojeným stromovým párem a chudým podrostem. Stromové patro převážně tvoří *Quercus petraea*, *Quercus robur*, *Betula pendula*, *Betula pubescens*, *Pinus sylvestris*, *Sorbus aucuparia*, *Picea abies*, *Carpinus betulus*, *Tilia cordata*, *Fagus sylvatica* a *Castanea sativa*. (Pladias 2024)

Luhy a olšiny:

Tato společenstva jsou tvořena především *Alnus glutinosa*, *Alnus incana*, *Fraxinus excelsior*, *Prunus padus*, *Quercus robur*, *Ulmus laevis*, *Ulmus minor*, *Acer campestre*, *Acer platanoides* a bylinným patrem nitrofyty snášejšími záplavy. (Pladias 2024)

4.4. Inventarizace

Obr 100. - Výkres inventarizace (vlastní tvorba)

č.	název	obvod kmene (sm)	výška (m)	výška nasazení koruny (m)	průměr koruny (m)	vitalita	stabilita	zdravotní stav	fyzilogické stáří	sadovnická hodnota	poznámka	opatření*
1	<i>Tilia cordata</i>	340	19,4	6,2	16	3	3	3	180	4	Památný strom	
2	<i>Tilia cordata</i>	380	18,9	5,5	15	3	3	3	180	4	Památný strom	
3	<i>Acer pseudoplatanus</i>	40+200	15	1,5	14	3	3	2	60	2	dvoukmen	S-KSP
4	<i>Fagus sylvatica</i>	280	13	2	9	3	2	2	60	2		S-KSP
5	<i>Tilia cordata</i>	200	14	1,69	9,5	3	2	3	40	2		S-KSP
6	<i>Acer pseudoplatanus</i>	170	17	2,2	9	2	2	2	40	2		S-KSP
7	<i>Acer pseudoplatanus</i>	280	18,8	1,5	9,5	3	3	3	60	3		S-KSP
8	<i>Acer pseudoplatanus</i>	160+165+145	17,5	3,7	12	3	2	3	60	3	trojkmen	S-KSP
9	<i>Acer pseudoplatanus</i>	145	16,5	2,5	6,5	3	2	3	60	3		S-KP
10	<i>Acer pseudoplatanus</i>	160	19,3	1,8	5,5	3	3	2	60	3		S-KSP
11	<i>Acer pseudoplatanus</i>	190	17	2,5	6	2	3	2	60	3		S-KSP
12	<i>Tilia cordata</i>	150	10	2,7	8,5	2	2	2	40	2	pokroucený kmen	S-KP
13	<i>Fagus sylvatica</i>	170	17,5	2,7	9,5	3	2	2	60	2		S-KSP
14	<i>Acer pseudoplatanus</i>	160	16,5	2,9	7	2	3	3	60	3		S-KSP
15	<i>Acer pseudoplatanus</i>	200	17,5	1,8	10	3	3	2	60	2		S-KSP
16	<i>Tilia platyphyllos</i>	140+69	17	3	8	3	3	3	60	3	dvoukmen	S-KSP
17	<i>Tilia cordata</i>	140	16,5	3,2	11	3	4	3	60	3		S-KP
18	<i>Acer pseudoplatanus</i>	210	16	2,3	9	3	2	2	40	2		S-KSP
19	<i>Tilia cordata</i>	155	17,5	3,3	7,5	3	3	3	40	3		S-KSP
20	<i>Tilia platyphyllos</i>	140	18	2,7	7	3	2	2	40	2		S-KSP
21	<i>Tilia platyphyllos</i>	145	18,25	3,1	5	3	3	3	40	3		S-KSP
22	<i>Tilia cordata</i>	170	16	2,9	6	2	2	2	40	3	velký úbytek koruny	S-KSP
23	<i>Tilia platyphyllos</i>	68	16	2,6	10	3	2	3	40	3		S-KSP
24	<i>Tilia cordata</i>	140	15,9	2,8	8	3	3	3	40	3		S-KSP
25	<i>Acer pseudoplatanus</i>	140	16	2,8	8	2	2	2	40	2		S-KSP
26	<i>Fagus sylvatica</i>	90	10	1,9	11	2	3	3	60	3		S-KSP
27	<i>Tilia cordata</i>	68	14	1,8	6,5	2	2	2	40	2	velký úbytek koruny	S-KSP
28	<i>Acer pseudoplatanus</i>	115	14	2	8	3	2	2	40	2		S-KP
29	<i>Acer pseudoplatanus</i>	150	14,6	1,45	8,5	2	2	2	40	2		S-KSP
30	<i>Tilia platyphyllos</i>	58	17	3,3	5,5	3	3	2	40	3		S-KSP
31	<i>Acer pseudoplatanus</i>	160	15	2,7	10,5	3	3	2	60	2		S-KSP
32	<i>Tilia cordata</i>	81	16,5	2	8	3	3	3	40	3		S-KSP
33	<i>Fagus sylvatica</i>	76	12	2,4	9	3	3	2	40	3		S-KSP
34	<i>Acer pseudoplatanus</i>	120	15,8	2,2	5,5	2	3	3	60	3		S-KP
35	<i>Acer pseudoplatanus</i>	178	16,7	2,6	5	3	2	2	60	2		S-KP
36	<i>Acer pseudoplatanus</i>	148	16,9	1,8	5,5	3	3	3	60	3		S-KSP
37	<i>Acer pseudoplatanus</i>	188	19,2	3,1	7	3	3	3	60	3		S-KP
38	<i>Tilia cordata</i>	93	15,8	1,6	8	3	2	3	40	3		S-KSP
39	<i>Acer pseudoplatanus</i>	148	14,5	2,2	5	2	2	2	40	2		S-KP
40	<i>Acer pseudoplatanus</i>	290	19,8	3,5	9	2	3	2	60	2		S-KSP
41	<i>Tilia platyphyllos</i>	59	16,9	3	9	3	3	3	60	3		S-KSP
42	<i>Tilia cordata</i>	85	17,1	1,8	10	3	3	2	40	3		S-KSP
43	<i>Tilia cordata</i>	190	19	3,7	12	4	3	4	60	4		S-RU

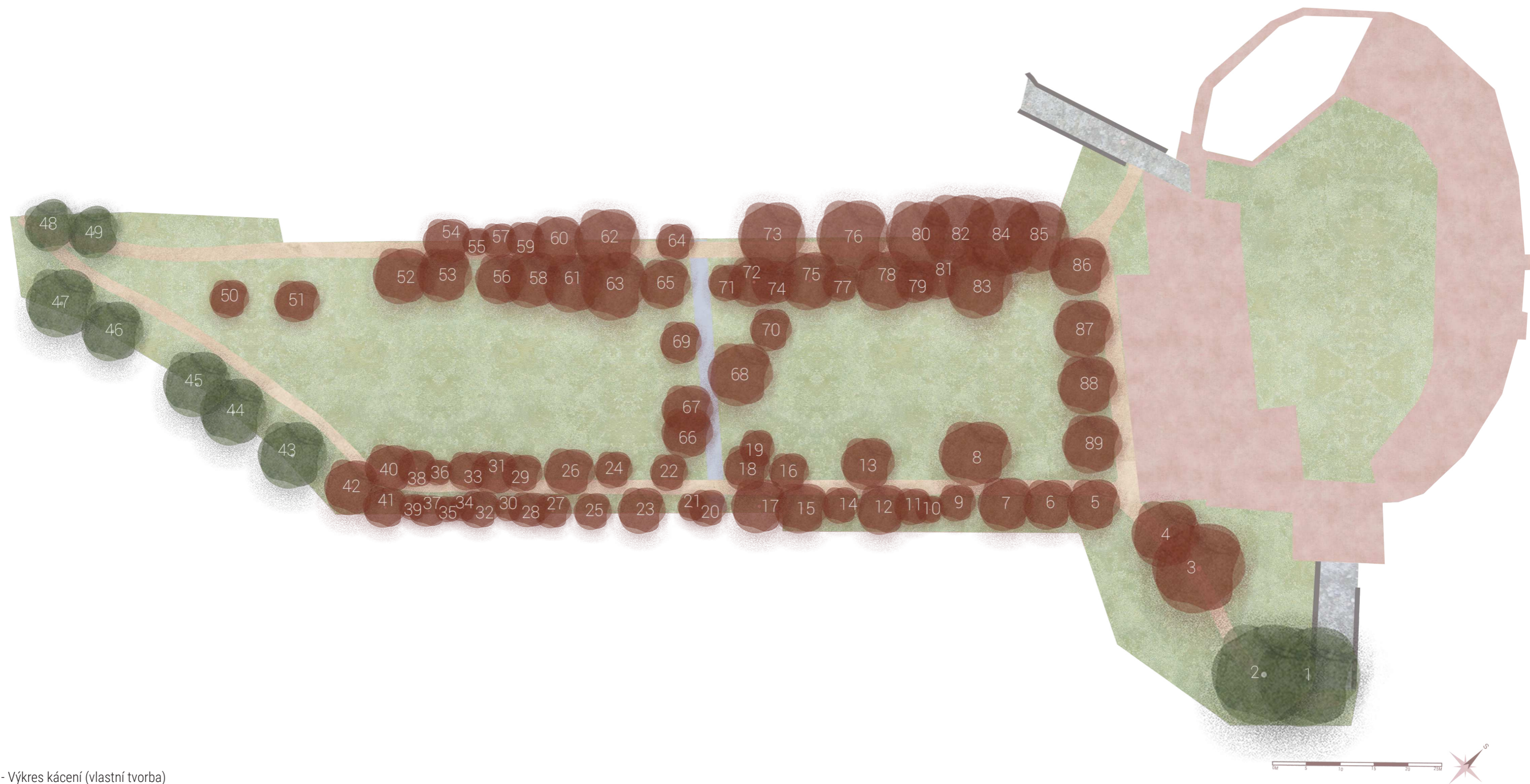
44	<i>Acer pseudoplatanus</i>	259	18	3,7	11,5	3	4	4	80	3		S-RU
45	<i>Tilia cordata</i>	200	18,7	3,6	12	3	4	3	60	3		S-RU
46	<i>Tilia platyphyllos</i>	160	19	4,2	10	3	3	2	60	2	dvoukmen	S-RU
47	<i>Tilia platyphyllos</i>	176	19,2	3,2	12,5	3	2	2	60	2	dvoukmen	S-RU
48	<i>Tilia cordata</i>	185	17,5	2,8	9	4	3	3	40	3		S-RU
49	<i>Tilia cordata</i>	149	17	3,3	8	3	4	4	40	4		S-RU
50	<i>Pinus ponderosa</i>	160	14	5,3	5,5	2	2	3	30	2		S-KSP
51	<i>Abies holophylla</i>	185	17	4,7	7	3	2	3	60	3		S-KSP
52	<i>Tilia cordata</i>	193	16,6	2,9	12	3	3	3	60	3		S-KSP
53	<i>Acer pseudoplatanus</i>	216	18	1,9	10	3	3	3	60	3		S-KSP
54	<i>Tilia cordata</i>	83	13	2,5	8,5	3	3	3	40	3		S-KP
55	<i>Fagus sylvatica</i>	117	10	2,8	5	3	3	3	40	3		S-KP
56	<i>Aesculus hippocastanum</i>	170	17,2	2,5	9	3	3	3	40			S-KSP
57	<i>Acer pseudoplatanus</i>	168	16,1	2,6	6	2	3	3	60	3		S-KP
58	<i>Fagus sylvatica</i>	140	17	3,4	10	3	2	3	60	2		S-KSP
59	<i>Fagus sylvatica</i>	185	15,6	4,2	7	2	3	3	40	3		S-KP
60	<i>Aesculus hippocastanum</i>	140	17	1,54	9	3	3	3	40			S-KP
61	<i>Acer pseudoplatanus</i>	135	18,5	2,5	9,5	3	2	2	60	2		S-KSP
62	<i>Acer pseudoplatanus</i>	130	18	9	10	2	3	2	60	2		S-KP
63	<i>Fagus sylvatica</i>	110	14	4	11	3	3	3	40	3		S-KSP
64	<i>Acer pseudoplatanus</i>	90	16	3,5	5	3	3	3	40	3		S-KP
65	<i>Acer pseudoplatanus</i>	165	11	2,6	6	3	3	3	40	3		S-KSP
66	<i>Tilia cordata</i>	200	10	2,8	7	3	3	3	40	3		S-KSP
67	<i>Fraxinus excelsior</i>	180	11,4	3,6	8,8	3	3	3	40	3		S-KSP
68	<i>Fagus sylvatica</i>	220+230+280+160	16,4	9	15	3	3	3	60	3	čtyřkmen	S-KSP
69	<i>Fraxinus excelsior</i>	180	11,7	3,2	6,5	3	3	3	40	3		S-KSP
70	<i>Acer pseudoplatanus</i>	154	17,4	2,3	6	3	3	2	40	2		S-KSP
71	<i>Fagus sylvatica</i>	77	11,2	3,6	5	2	2	2	40	2		S-KSP
72	<i>Tilia platyphyllos</i>	128	17,6	2,8	7	2	1	1	60	1	obv.km. měřen v 1,15m, odumřelá část koruny, kmen napaden plísní	S-KSP
73	<i>Fagus sylvatica</i>	150	17	4,8	9	3	2	3	60	2		S-KP
74	<i>Tilia cordata</i>	112	16,6	1,8	6	2	1	2	40	1	částečně uschlá koruna	S-KSP
75	<i>Tilia cordata</i>	160	14	2,4	8	3	2	3	40	3		S-KSP
76	<i>Tilia platyphyllos</i>	310	19,2	5,95	14,5	3	2	2	60	2		S-KP
77	<i>Acer pseudoplatanus</i>	58+65+63+52	14	2,1	5,5	2	2	2	40		čtyřkmen, zavětvení u země	S-KSP
78	<i>Tilia cordata</i>	151	15,1	3,74	10	4	2	3	40	3		S-KSP
79	<i>Tilia cordata</i>	164	15,2	3	5,3	2	2	3	40	3	srostlý dvoukmen, úbytek koruny	S-KSP
80	<i>Tilia platyphyllos</i>	260	17,7	7,2	11	3	2	3	60	2		S-KP
81	<i>Tilia cordata</i>	92	14	3,5	6	2	2	3	40	2		S-KSP
82	<i>Tilia platyphyllos</i>	280	18,2	8,6	13	3	3	3	60	3		S-KP
83	<i>Tilia cordata</i>	154,5	16	3,6	9	2	2	2	40	2		S-KSP
84	<i>Tilia cordata</i>	175	14,8	6,7	14	3	2	3	60	3		S-KP
85	<i>Acer pseudoplatanus</i>	147	15,2	2,2	12	2	2	3	60	2		S-KSP
86	<i>Tilia cordata</i>	210	16	2	10	2	1	2	40	1	uschlý terminál, dřevina pokácená na jaře	S-KSP
87	<i>Acer pseudoplatanus</i>	160	16,5	2,4	10,5	2	1	2	60	2	dřevina pokácená na jaře	S-KSP
88	<i>Acer pseudoplatanus</i>	160	17	2	12	2	2	3	60	2	dřevina pokácená na jaře	S-KSP
89	<i>Acer pseudoplatanus</i>	165	17,4	3,2	10	3	2	2	60	2	dřevina pokácená na jaře	S-KSP

pozn.: inventarizace zeleně byla vypracována dle Metodiky oceňování trvalé zeleně vegetačních prvků ČZU

pozn.: hodnocení 5 = nejlepší / 1 = nejhorší

* S-KP = kácení s překážkou v dopadové zóně, S-KSP = kácení s přetažením, S-RU = udržovací řez dřevin

4.5. Kácení

Obr 102. - Výkres kácení (vlastní tvorba)

č.	název	obvod kmene (sm)	výška (m)	výška nasazení koruny (m)	průměr koruny (m)	vitalita	stabilita	zdravotní stav	fyzilogické stáří	sadovnícká hodnota	poznámka	opatření*
3	<i>Acer pseudoplatanus</i>	40+200	15	1,5	14	3	3	2	60	2	dvoukmen	S-KSP
4	<i>Fagus sylvatica</i>	280	13	2	9	3	2	2	60	2		S-KSP
5	<i>Tilia cordata</i>	200	14	1,69	9,5	3	2	3	40	2		S-KSP
6	<i>Acer pseudoplatanus</i>	170	17	2,2	9	2	2	2	40	2		S-KSP
7	<i>Acer pseudoplatanus</i>	280	18,8	1,5	9,5	3	3	3	60	3		S-KSP
8	<i>Acer pseudoplatanus</i>	160+165+145	17,5	3,7	12	3	2	3	60	3	trojkmen	S-KSP
9	<i>Acer pseudoplatanus</i>	145	16,5	2,5	6,5	3	2	3	60	3		S-KP
10	<i>Acer pseudoplatanus</i>	160	19,3	1,8	5,5	3	3	2	60	3		S-KSP
11	<i>Acer pseudoplatanus</i>	190	17	2,5	6	2	3	2	60	3		S-KSP
12	<i>Tilia cordata</i>	150	10	2,7	8,5	2	2	2	40	2	pokroucený kmen	S-KP
13	<i>Fagus sylvatica</i>	170	17,5	2,7	9,5	3	2	2	60	2		S-KSP
14	<i>Acer pseudoplatanus</i>	160	16,5	2,9	7	2	3	3	60	3		S-KSP
15	<i>Acer pseudoplatanus</i>	200	17,5	1,8	10	3	3	2	60	2		S-KSP
16	<i>Tilia platyphyllos</i>	140+69	17	3	8	3	3	3	60	3	dvoukmen	S-KSP
17	<i>Tilia cordata</i>	140	16,5	3,2	11	3	4	3	60	3		S-KP
18	<i>Acer pseudoplatanus</i>	210	16	2,3	9	3	2	2	40	2		S-KSP
19	<i>Tilia cordata</i>	155	17,5	3,3	7,5	3	3	3	40	3		S-KSP
20	<i>Tilia platyphyllos</i>	140	18	2,7	7	3	2	2	40	2		S-KSP
21	<i>Tilia platyphyllos</i>	145	18,25	3,1	5	3	3	3	40	3		S-KSP
22	<i>Tilia cordata</i>	170	16	2,9	6	2	2	2	40	3	velký úbytek koruny	S-KSP
23	<i>Tilia platyphyllos</i>	68	16	2,6	10	3	2	3	40	3		S-KSP
24	<i>Tilia cordata</i>	140	15,9	2,8	8	3	3	3	40	3		S-KSP
25	<i>Acer pseudoplatanus</i>	140	16	2,8	8	2	2	2	40	2		S-KSP
26	<i>Fagus sylvatica</i>	90	10	1,9	11	2	3	3	60	3		S-KSP
27	<i>Tilia cordata</i>	68	14	1,8	6,5	2	2	2	40	2	velký úbytek koruny	S-KSP
28	<i>Acer pseudoplatanus</i>	115	14	2	8	3	2	2	40	2		S-KP
29	<i>Acer pseudoplatanus</i>	150	14,6	1,45	8,5	2	2	2	40	2		S-KSP
30	<i>Tilia platyphyllos</i>	58	17	3,3	5,5	3	3	2	40	3		S-KSP
31	<i>Acer pseudoplatanus</i>	160	15	2,7	10,5	3	3	2	60	2		S-KSP
32	<i>Tilia cordata</i>	81	16,5	2	8	3	3	3	40	3		S-KSP
33	<i>Fagus sylvatica</i>	76	12	2,4	9	3	3	2	40	3		S-KSP
34	<i>Acer pseudoplatanus</i>	120	15,8	2,2	5,5	2	3	3	60	3		S-KP
35	<i>Acer pseudoplatanus</i>	178	16,7	2,6	5	3	2	2	60	2		S-KP
36	<i>Acer pseudoplatanus</i>	148	16,9	1,8	5,5	3	3	3	60	3		S-KSP
37	<i>Acer pseudoplatanus</i>	188	19,2	3,1	7	3	3	3	60	3		S-KP
38	<i>Tilia cordata</i>	93	15,8	1,6	8	3	2	3	40	3		S-KSP
39	<i>Acer pseudoplatanus</i>	148	14,5	2,2	5	2	2	2	40	2		S-KP
40	<i>Acer pseudoplatanus</i>	290	19,8	3,5	9	2	3	2	60	2		S-KSP
41	<i>Tilia platyphyllos</i>	59	16,9	3	9	3	3	3	60	3		S-KSP
42	<i>Tilia cordata</i>	85	17,1	1,8	10	3	3	2	40	3		S-KSP
50	<i>Pinus ponderosa</i>	160	14	5,3	5,5	2	2	3	30	2		S-KSP
51	<i>Abies holophylla</i>	185	17	4,7	7	3	2	3	60	3		S-KSP
52	<i>Tilia cordata</i>	193	16,6	2,9	12	3	3	3	60	3		S-KSP

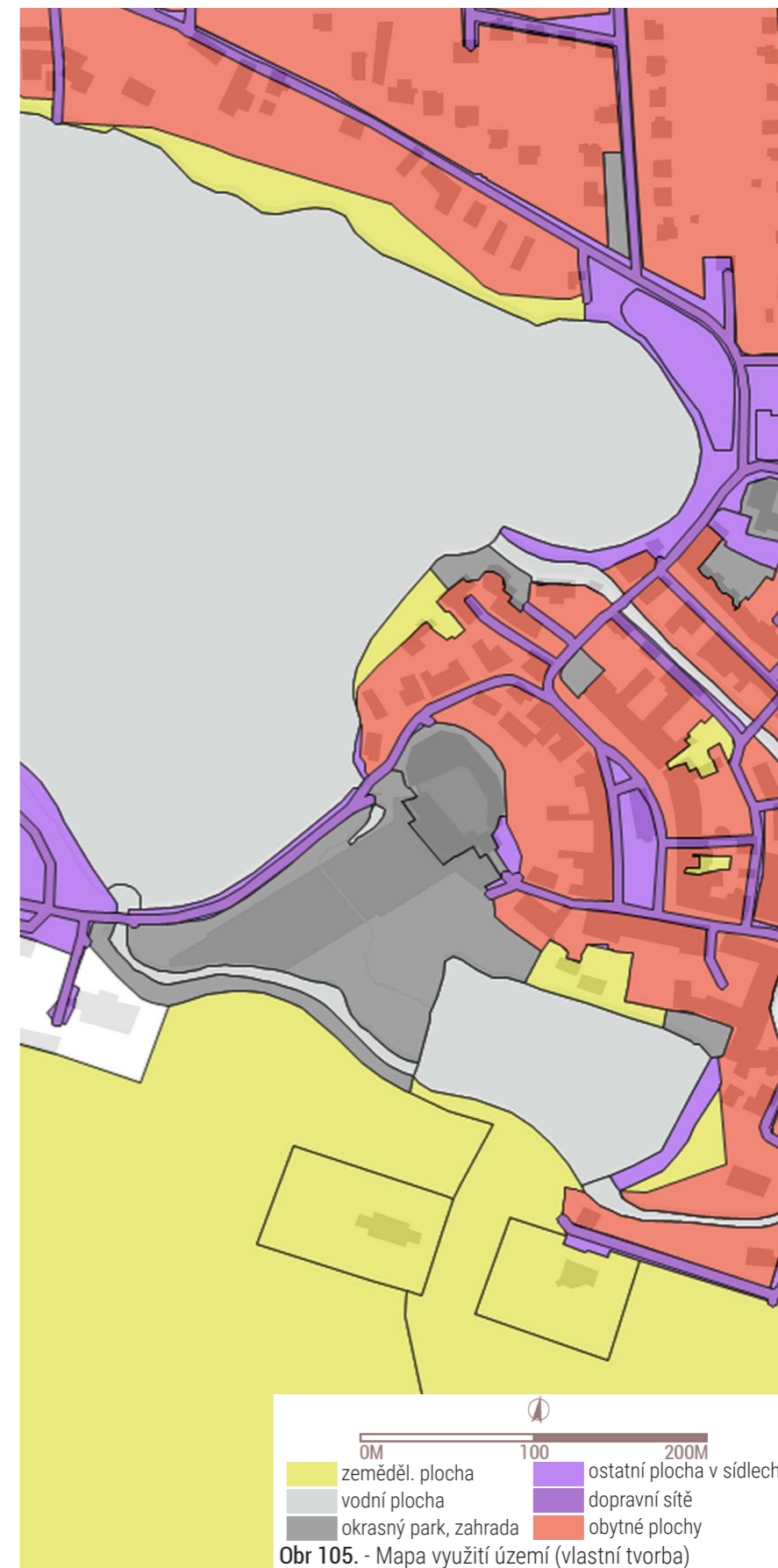
53	<i>Acer pseudoplatanus</i>	216	18	1,9	10	3	3	3	60	3		S-KSP
54	<i>Tilia cordata</i>	83	13	2,5	8,5	3	3	3	40	3		S-KP
55	<i>Fagus sylvatica</i>	117	10	2,8	5	3	3	3	40	3		S-KP
56	<i>Aesculus hippocastanum</i>	170	17,2	2,5	9	3	3	3	40			S-KSP
57	<i>Acer pseudoplatanus</i>	168	16,1	2,6	6	2	3	3	60	3		S-KP
58	<i>Fagus sylvatica</i>	140	17	3,4	10	3	2	3	60	2		S-KSP
59	<i>Fagus sylvatica</i>	185	15,6	4,2	7	2	3	3	40	3		S-KP
60	<i>Aesculus hippocastanum</i>	140	17	1,54	9	3	3	3	40			S-KP
61	<i>Acer pseudoplatanus</i>	135	18,5	2,5	9,5	3	2	2	60	2		S-KSP
62	<i>Acer pseudoplatanus</i>	130	18	9	10	2	3	2	60	2		S-KP
63	<i>Fagus sylvatica</i>	110	14	4	11	3	3	3	40	3		S-KSP
64	<i>Acer pseudoplatanus</i>	90	16	3,5	5	3	3	3	40	3		S-KP
65	<i>Acer pseudoplatanus</i>	165	11	2,6	6	3	3	3	40	3		S-KSP
66	<i>Tilia cordata</i>	200	10	2,8	7	3	3	3	40	3		S-KSP
67	<i>Fraxinus excelsior</i>	180	11,4	3,6	8,8	3	3	3	40	3		S-KSP
68	<i>Fagus sylvatica</i>	220+230+280+160	16,4	9	15	3	3	3	60	3	čtyřkmen	S-KSP
69	<i>Fraxinus excelsior</i>	180	11,7	3,2	6,5	3	3	3	40	3		S-KSP
70	<i>Acer pseudoplatanus</i>	154	17,4	2,3	6	3	3	2	40	2		S-KSP
71	<i>Fagus sylvatica</i>	77	11,2	3,6	5	2	2	2	40	2		S-KSP
72	<i>Tilia platyphyllos</i>	128	17,6	2,8	7	2	1	1	60	1	obv.km. měřen v 1,15m, odumřelá část koruny, kmen napaden plísní	S-KSP
73	<i>Fagus sylvatica</i>	150	17	4,8	9	3	2	3	60	2		S-KP
74	<i>Tilia cordata</i>	112	16,6	1,8	6	2	1	2	40	1	částečně uschlá koruna	S-KSP
75	<i>Tilia cordata</i>	160	14	2,4	8	3	2	3	40	3		S-KSP
76	<i>Tilia platyphyllos</i>	310	19,2	5,95	14,5	3	2	2	60	2		S-KP
77	<i>Acer pseudoplatanus</i>	58+65+63+52	14	2,1	5,5	2	2	2	40		čtyřkmen, zavětení u země	S-KSP
78	<i>Tilia cordata</i>	151	15,1	3,74	10	4	2	3	40	3		S-KSP
79	<i>Tilia cordata</i>	164	15,2	3	5,3	2	2	3	40	3	srostlý dvoukmen, úbytek koruny	S-KSP
80	<i>Tilia platyphyllos</i>	260	17,7	7,2	11	3	2	3	60	2		S-KP
81	<i>Tilia cordata</i>	92	14	3,5	6	2	2	3	40	2		S-KSP
82	<i>Tilia platyphyllos</i>	280	18,2	8,6	13	3	3	3	60	3		S-KP
83	<i>Tilia cordata</i>	154,5	16	3,6	9	2	2	2	40	2		S-KSP
84	<i>Tilia cordata</i>	175	14,8	6,7	14	3	2	3	60	3		S-KP
85	<i>Acer pseudoplatanus</i>	147	15,2	2,2	12	2	2	3	60	2		S-KSP
86	<i>Tilia cordata</i>	210	16	2	10	2	1	2	40	1	uschlý terminál, dřevina pokácená na jaře	S-KSP
87	<i>Acer pseudoplatanus</i>	160	16,5	2,4	10,5	2	1	2	60	2	dřevina pokácená na jaře	S-KSP
88	<i>Acer pseudoplatanus</i>	160	17	2	12	2	2	3	60	2	dřevina pokácená na jaře	S-KSP
89	<i>Acer pseudoplatanus</i>	165	17,4	3,2	10	3	2	2	60	2	dřevina pokácená na jaře	S-KSP

pozn.: inventarizace zeleně byla vypracována dle Metodiky oceňování trvalé zeleně vegetačních prvků ČZU

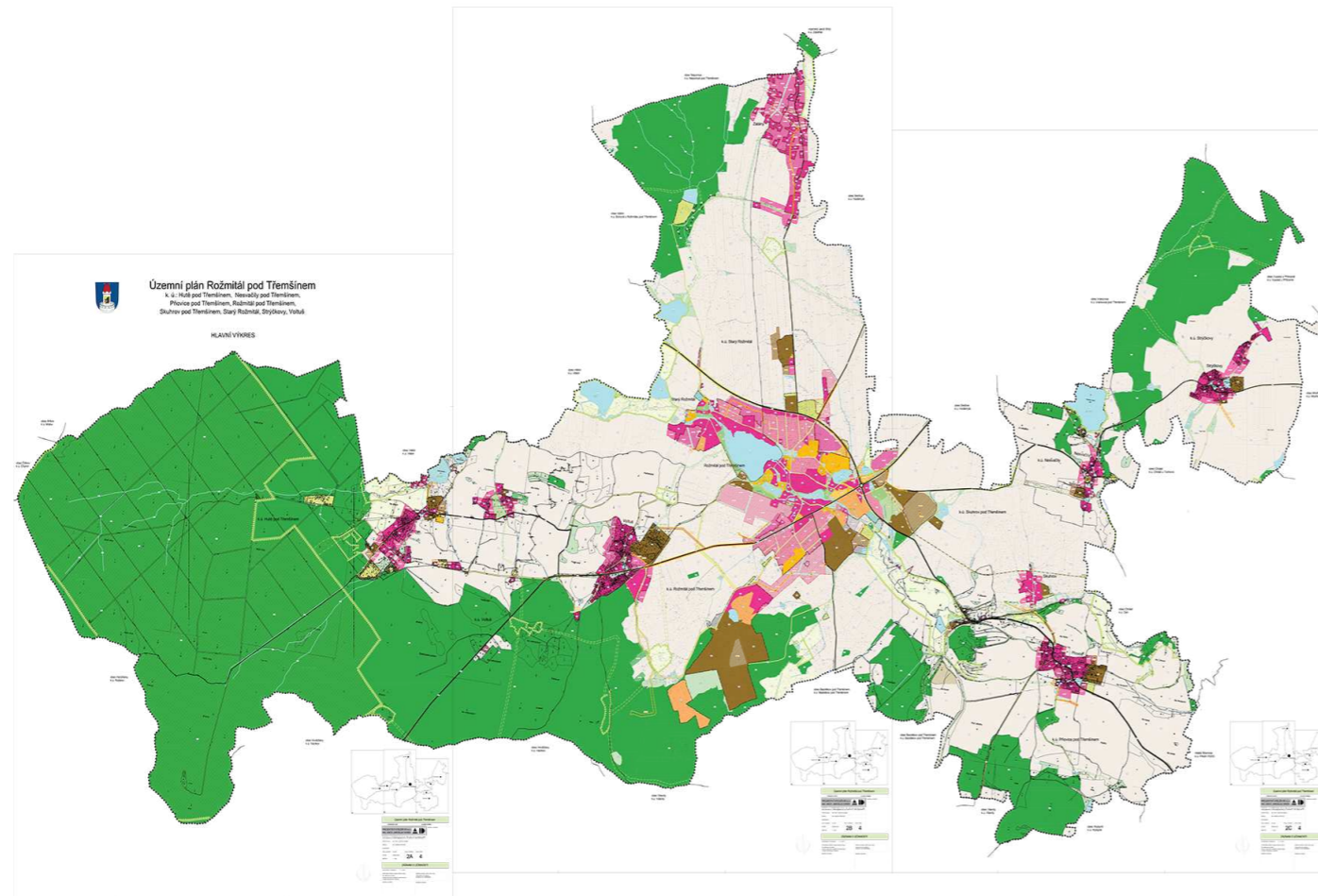
pozn.: hodnocení 5 = nejlepší / 1 = nejhorší

* S-KP = kácení s překážkou v dopadové zóně, S-KSP = kácení s přetažením

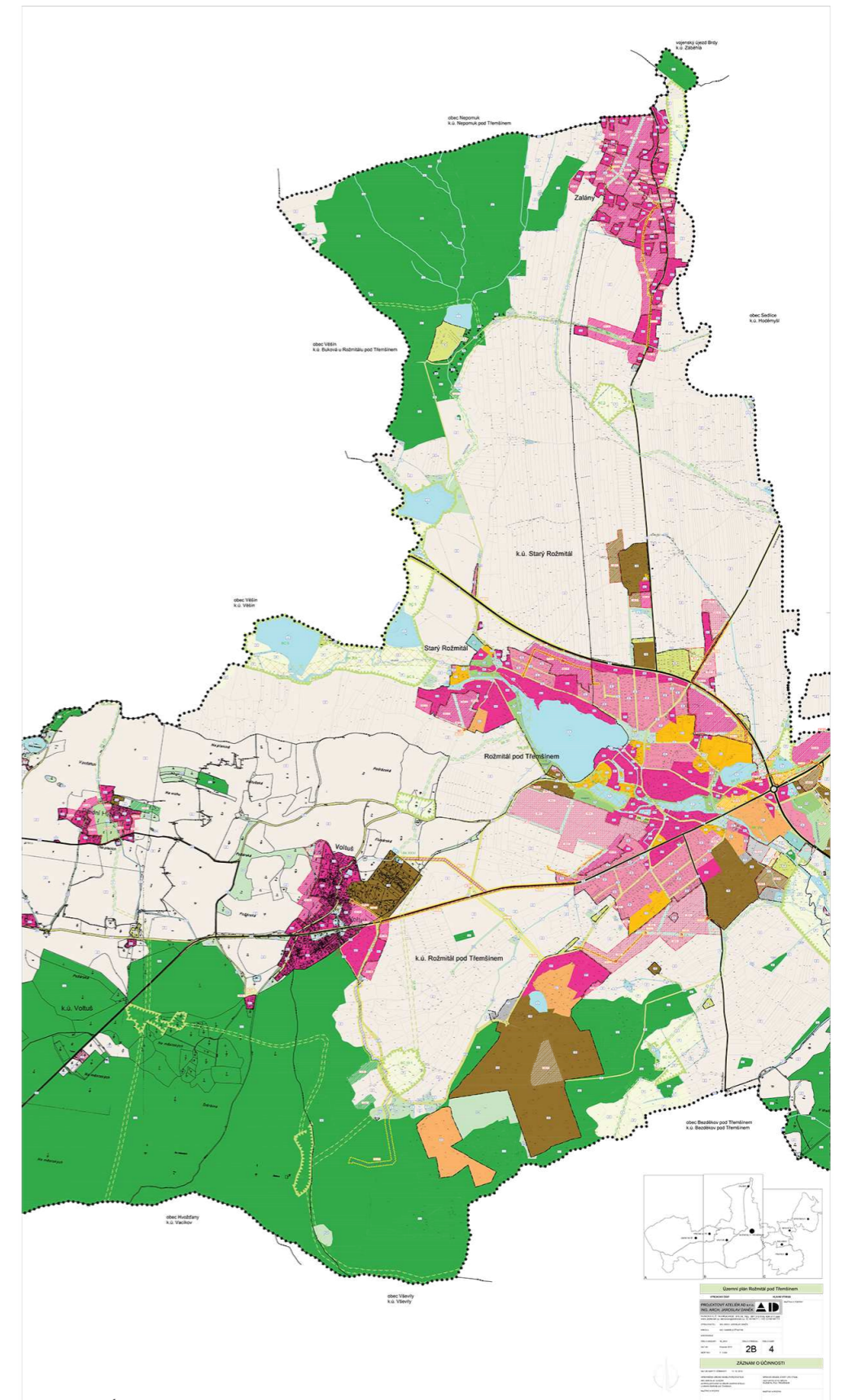
4.6. Využití území

4.7. Územní plán

Obr 106. - Územní plán - výkres celého města (<https://rozmitalptr.cz>)

Obr 107. - Územní plán - výřez Rožmitál pod Třemšínem, Přední Hutě, Voltuš, Zalány (<https://rozmitalptr.cz>)

4.8. Občanská vybavenost

- Sakrální stavby
- Služby
- Školství
- Průmysl
- Sport
- Zdravotnictví
- Restaurace
- Obchod

0M 100 200 300M

Obr 108. - Výkres občanské vybavenosti (vlastní tvorba)

4.9. Doprava, turistické trasy a cyklistické trasy

- Silnice I. třídy
- P Parkoviště
- - - Cyklostezka
- Turistická stezka - červená
- Turistická stezka - modrá
- Turistická stezka - zelená

0M 100 200 300M

Obr 109. - Výkres turistických stezek, cyklotras a dopravy (vlastní tvorba)

4.10. Fotodokumentace stávajícího stavu

Obr 110. - Pohled na opevnění zámku z ulice Hofmeisterova
(autor 2023)

Obr 111. - Brána u ulice Hofmeisterova
(autor 2023)

Obr 112. - Pohled na severní část nádvoří
(autor 2023)

Obr 113. - Detail zachovaného renesančního sgrafita
(autor 2023)

Obr 114. - Pohled na východozápadní část nádvoří s věží
(autor 2023)

Obr 115. - Pohled na východní část nádvoří
(autor 2023)

Obr 116. - Brána z nádvoří
(autor 2023)

Obr 117. - Kamenný most nad zahradou zámku
(autor 2023)

Obr 118. - Východozápadní hlavní brána zámku
(autor 2023)

Obr 119. - Detail gotického portálu s erbem
(autor 2024)

Obr 120. - Detail erbu rodu Buziů na fasádě věže
(autor 2024)

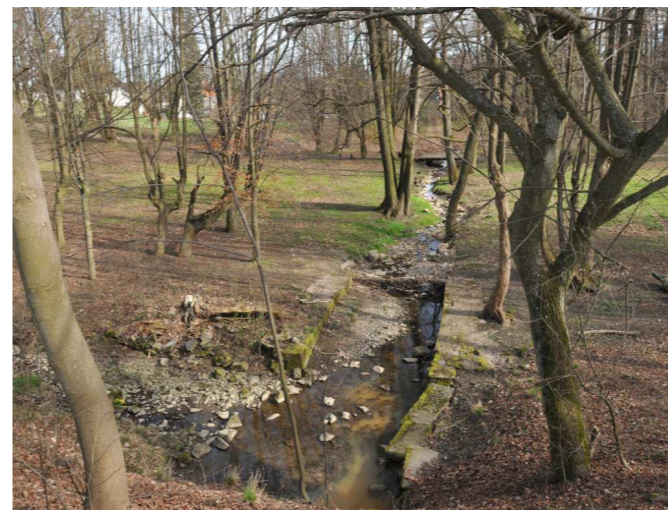
Obr 121. - Pohled na zámek od památných líp
(autor 2024)

Obr 122. - Průhled z hlavní osy na zámek
(autor 2024)

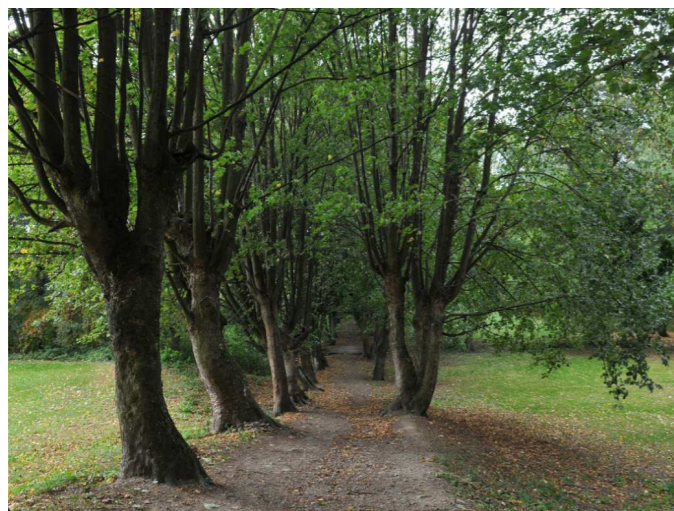
Obr 123. - Pohled na zahradu z památné aleje
(autor 2024)

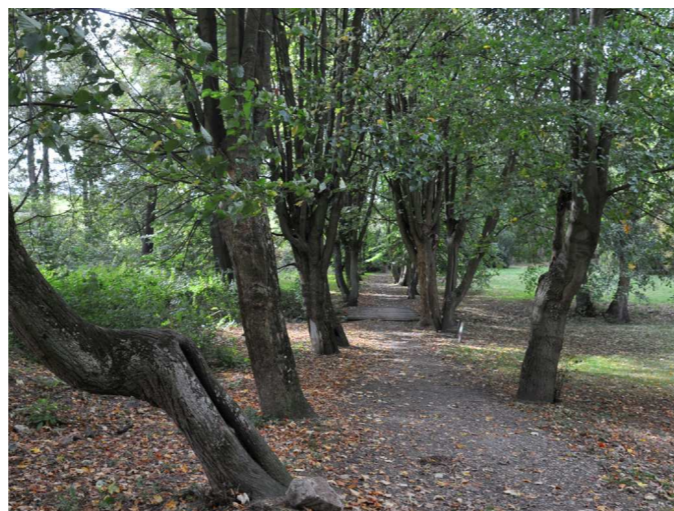
Obr 124. - Pohled na vodní tok z památné aleje
(autor 2024)

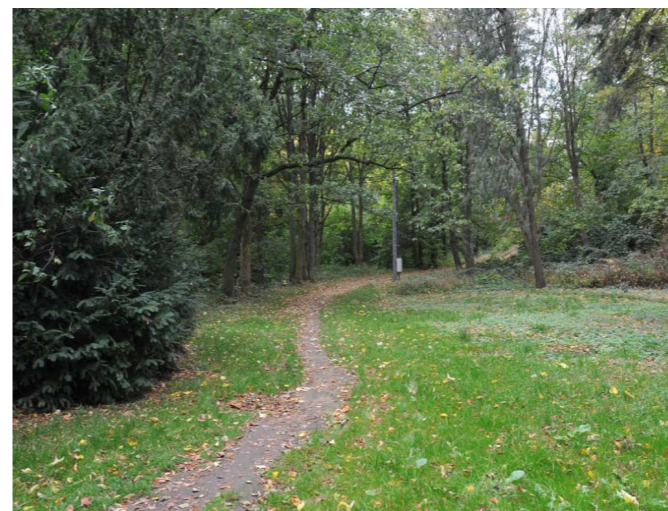
Obr 125. - Barokní most u gotické věže zámku
(autor 2023)

Obr 126. - Východní alej v zámecké zahradě
(autor 2023)

Obr 127. - Severní alej v zámecké zahradě s vodním tokem
(autor 2023)

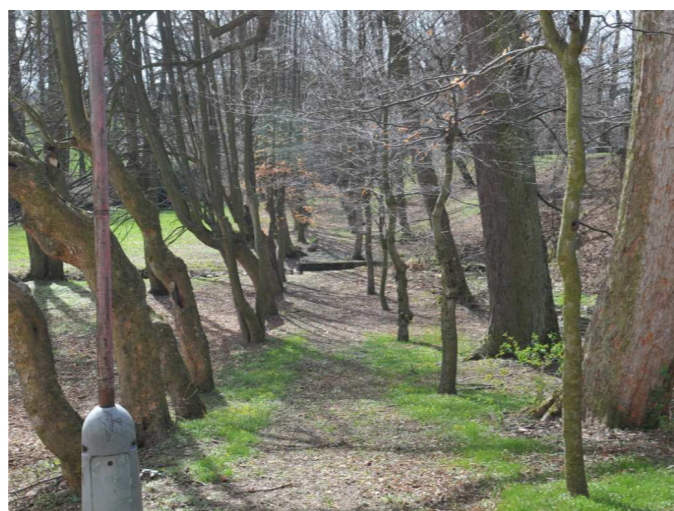
Obr 128. - Jihozápadní část zámecké zahrady
(autor 2023)

Obr 129. - Pohled z jihozápadní části zahrady k zámku
(autor 2023)

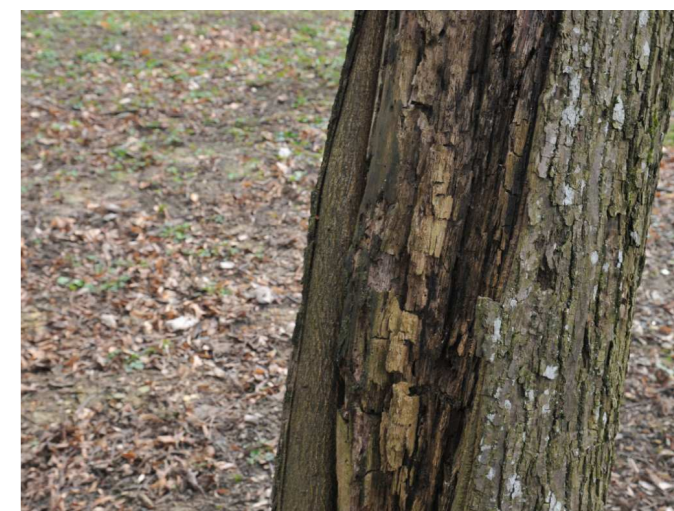
Obr 130. - Pohled od Gryspekovského paláce na zahradu
(autor 2024)

Obr 131. - Západní alej v zámecké zahradě
(autor 2024)

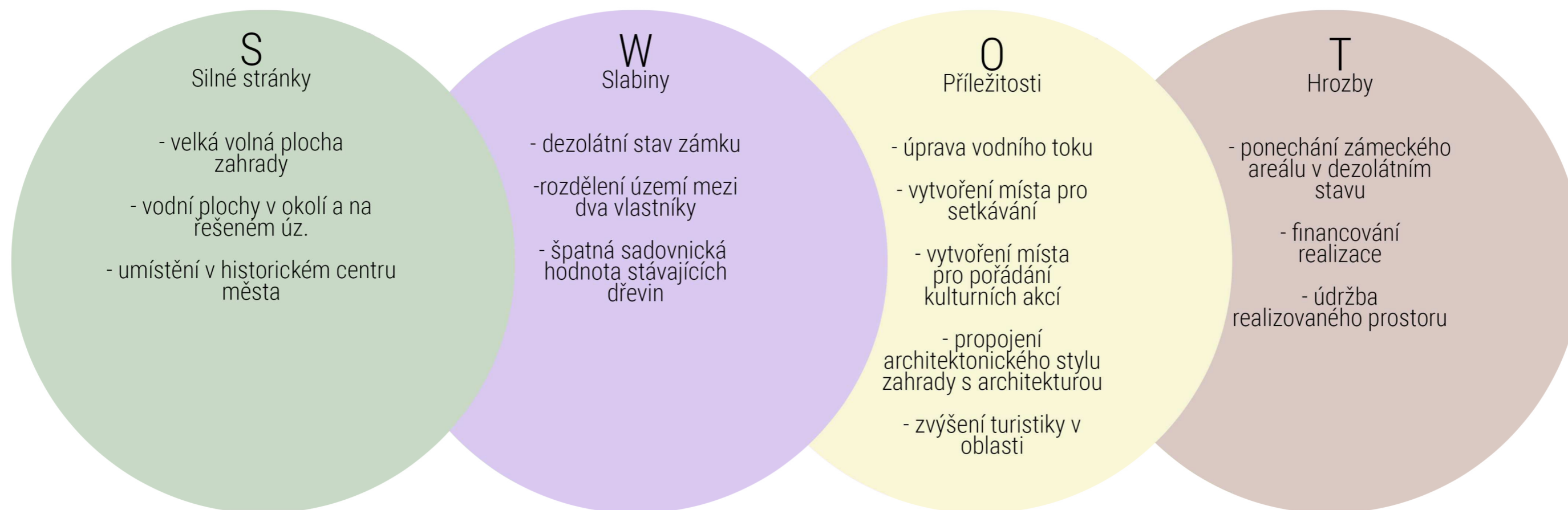

Obr 132. - Detail dřeviny v zahradě
(autor 2024)

Obr 133. - Detail kůry dřeviny v zahradě
(autor 2024)

4.11. SWOT analýza

Obr 134. - Výkres SWOT analýzy (vlastní tvorba)

4.12. Stávající stav

Obr 135. - Výkres stávajícího stavu (vlastní tvorba)

5. PROJEKT

Obr 1. - Vlastní grafické zpracování Bohemiae Rosa (vlastní tvorba)

5.1. Koncept

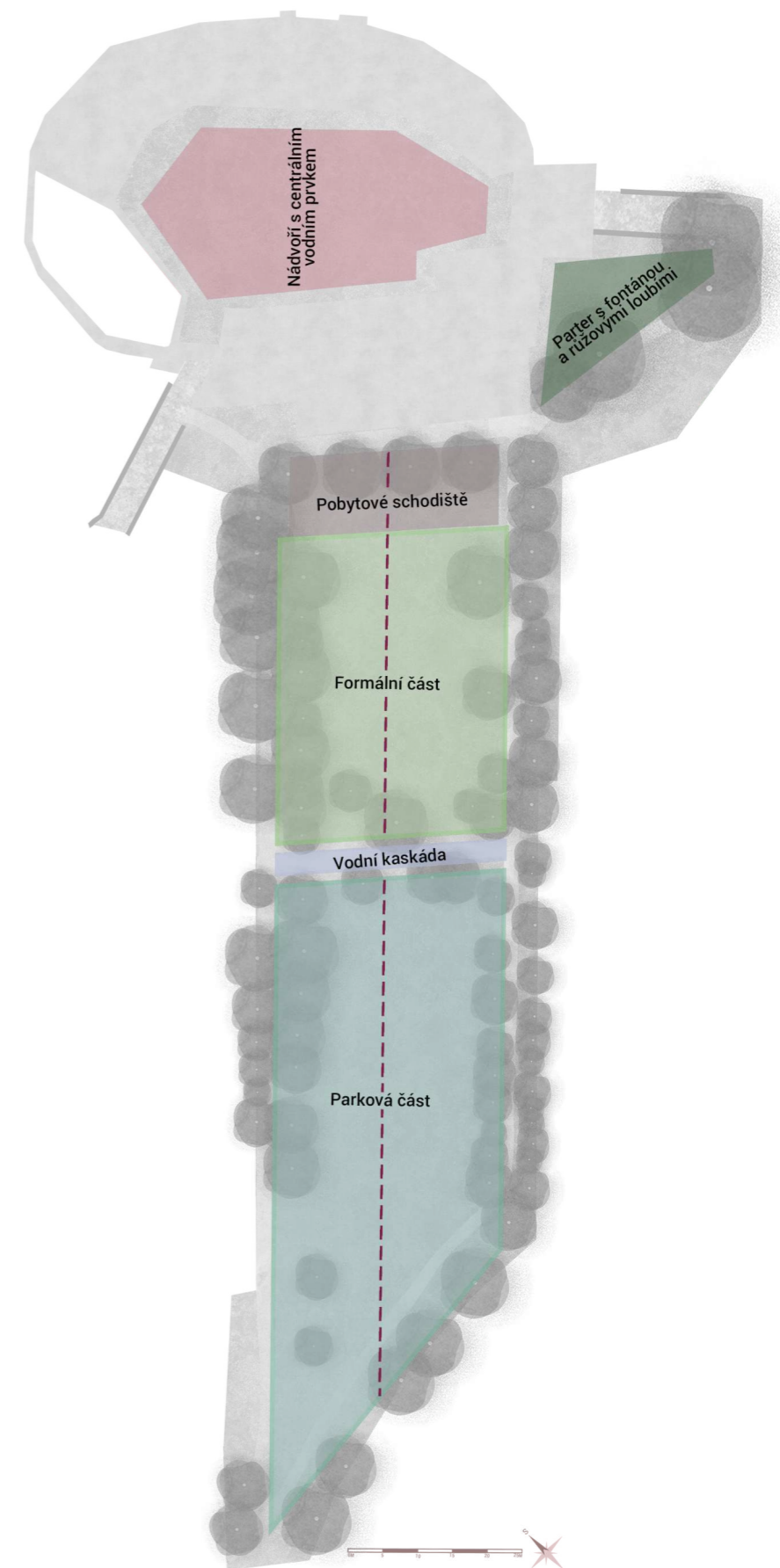
Parková část návrhu je volně přístupná z ulic Ing. Lízla a Hofmeisterova. Přestože je park součástí objektu Rožmitálského zámku, přístup ze zámku do zahradní části je možný pouze přes mosty, které navazují na výše zmíněné ulice. Jedná se o volnou travnatou plochu s několika soliterními dřevinami ohraničenou alejí stromů. Nádvoří zámku je v současném stavu rozlehlá travnatá plocha. Potenciál obou prostorů je díky tomu naprosto nevyužit a nijak nepřispívají estetice a genu loci daného místa. Návrh se proto snaží přetvořit tento prostor, aby podtrhl a navazoval na architekturu, především Gryspekovský palác s dochovaným renesančním sgrafitem na fasádě viditelným z celé parkové části.

Na pozemku se mimo aleje nedochovaly žádné prvky, na které by šlo v návrhu navázat. Proto návrh vychází z historických map a leteckého snímkování. Na snímcích z období 1938-1952 je patrná cestní síť na středové ose parku, kterou návrh obnovuje. Z indikační skici a leteckých snímků je čitelná alej lemující hranice řešeného území, k čemuž návrh také přihlíží.

Kombinací těchto podkladů vznikl návrh, jehož koncepce vychází právě z čitelných dat a přihlíží k renesanční tvorbě zahrad, jejích prvků a principů.

Prostor byl rozdělen na formální část, respektující obnovenou hlavní osu zahrady a dále parkovou část, která může být nadále využívána jako volná travnatá plocha pro návštěvníky.

Důležitou částí návrhu bylo vytvořit místo mimo nádvoří, které bude sloužit pro kulturní akce pořádané spolkem Rožmitálský zámek z. s., a zvýší tak zájem o zámek a lokalitu.

Obr 136. - Výkres konceptu (vlastní tvorba)

5.2. Návrh

Cílem návrhu bylo navrhnout revitalizaci zámecké zahrady a nádvoří Rožmitálského zámku v podobě historizující renesanční zahrady. Návrh zohledňuje dřívější podoby zahrady z dostupných podkladů.

Aby byla zachována současná funkce zahrady jako parkové plochy pro veřejnost, návrh byl rozdělen na tři části a to nádvoří, formální část a parkovou část. Návrh byl řešen minimalisticky, aby dobře zapadl do okolní zeleně a nebyl tolik náročný na údržbu.

Nádvoří zámku bylo zachováno jako travnatá plocha. Na střed byl doplněn kanál s přemostěním a solitérní dřevinou s kruhovou lavicí. Návštěvníci tak mohou přejít kanál a sednout si do stínu stromu. Fasáda nádvoří je doplněna několika růžovými trelážemi s podsadbou bylin a růžovými loubími u brány věže a výklenku s posezením. Loubí jsou řešena na částech fasády, kde není dochováno renesanční sgrafito.

Za renesančním mostem je přístupný malý parter. Jsou zde zachovány dva památné stromy s kapličkou sv. Anny. Parter je rozdělen cestní sítí, na jejímž středu je malá fontána, vytvářející příjemné mikroklima lemována výsadbou stínomilných trvalek. U fasády jsou nově navržena dvě růžová loubí s lavičkami, jako odpočinkové místo s výhledem na nově navržený parter s kulisou rybníku Kuchyňka.

Formální část je rozdělena geometrickou cestní sítí. Po obvodu je lemována alejí sloupovitých dubů, které zde jsou vysazeny namísto stávajících dřevin a propojují prostor parku s formální zahradou. U fasády Gyspekovského paláce jsou navrženy treláže v ocelových rámech, které sahají do výšky začátku renesančního sgrafita. Ze strmého svahu u této budovy bylo vytvořeno pobytové schodiště s širokou mezipodestou. To je rozděleno na část s výsadbou, pobytovou část a schodišťovou část. Schodiště je ohraničeno zídkou, která ho odděluje od svažitých cest. Díky těmto cestám je prostor bezbariérový a dobře přístupný.

Z hlavní osy ve formální části byla vytvořena široká hlavní cesta lemovaná výsadbou vysokých trvalek a cibulovin na jejímž středu je centrální vodní prvek. Ty dodají prostoru dynamiku a roztráší tak jinak plochý prostor. Hlavní cestní síť je doplněna užšími cestičkami, které propojují altánky a drobné vodní prvky.

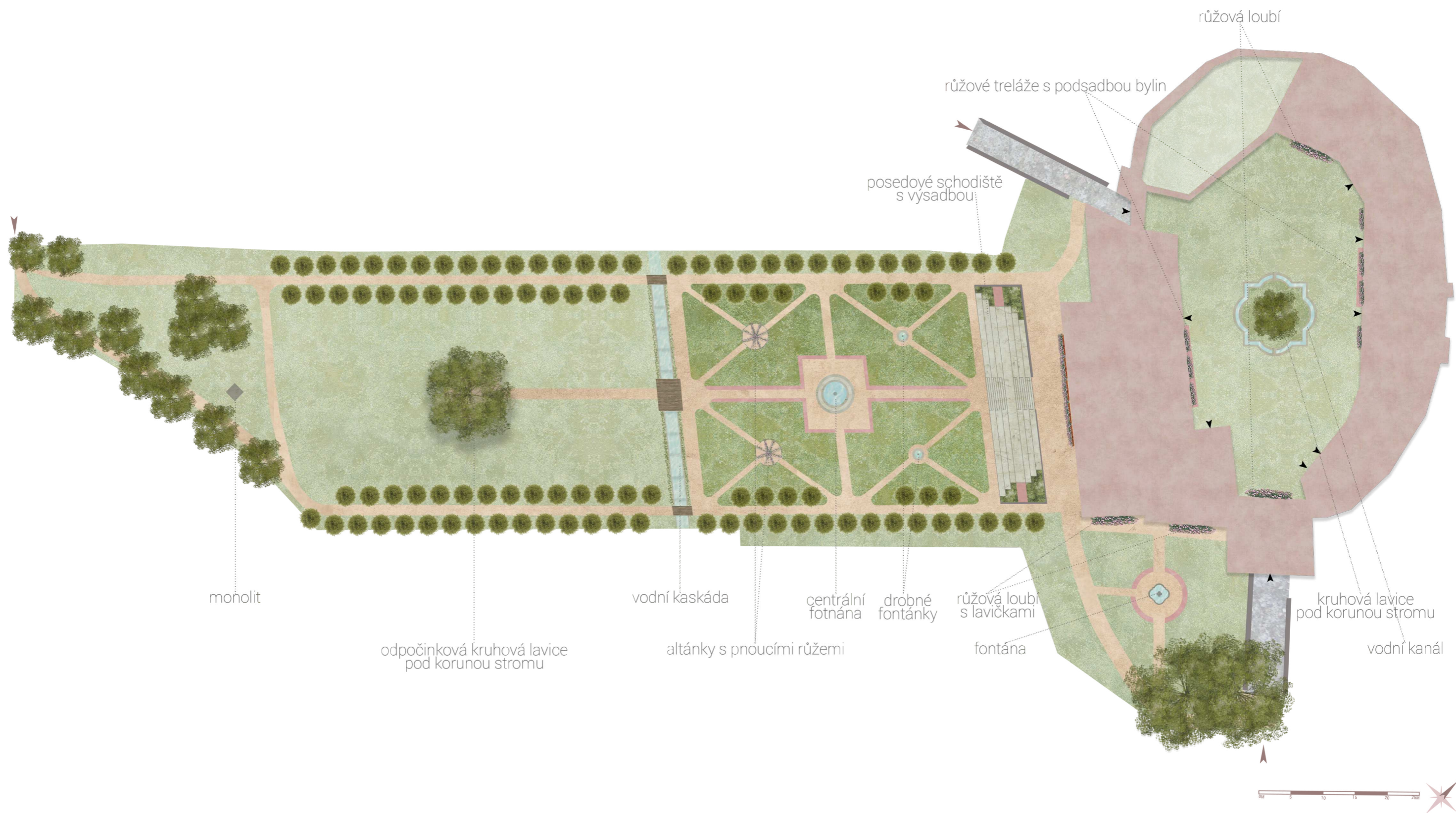
Aby tento prostor byl využitelný v letních měsících pro letní kino a divadelní představení, je prostor kolem centrálního vodního prvku ponechán volný, aby zde mohlo být umístěno promítací plátno. Fontána může být pro účely divadla zabedněna, a vytvoří tak menší podium, pobytové schodiště pak vytvoří hlediště. Možné je i z pobytového

schodiště vytvořit jeviště s kulisou renesančních sgrafit a růžových treláží a obecnost usadit na travnaté plochy na skládací židle uložené v prostorách zámku. Z tohoto důvodu jsou drobné vodní prvky v této části zahrady navrženy nízké, aby nebránily ve výhledu.

Formální část a parkovou část rozděluje stávající potok. Ten je v návrhu řešen jako vodní kaskáda, která vytvoří v zahradě příjemnou zvukovou kulisu. Vodní tok je přemostěn třemi lávkami, dvě jsou po stranách a propojují cesty s alejí, jedna pak na hlavní ose, která navazuje na cestu ke kruhové lavici pod stromem. Parková část je řešena jako travnatá plocha se solitérním bukem uprostřed, aby mohla být návštěvníky nadále využívána jako volná parková plocha. Kultivar buku byl vybrán tak, aby vytvářel zajímavý barevný efekt v průběhu celého roku. V zadní části jsou ponechány stávající dřeviny, které byly doplněny skupinou bříz. Pokud návštěvník vstupuje do prostor zahrady z této části, stromy vytváří clonu a postupným průchodem po cestě se otevírá průhled na centrální osu s kulisou fasády zámku. Jarního efektu je v celé zahradní části návrhu docíleno výsadbou skupin narcisů v travnatých plochách.

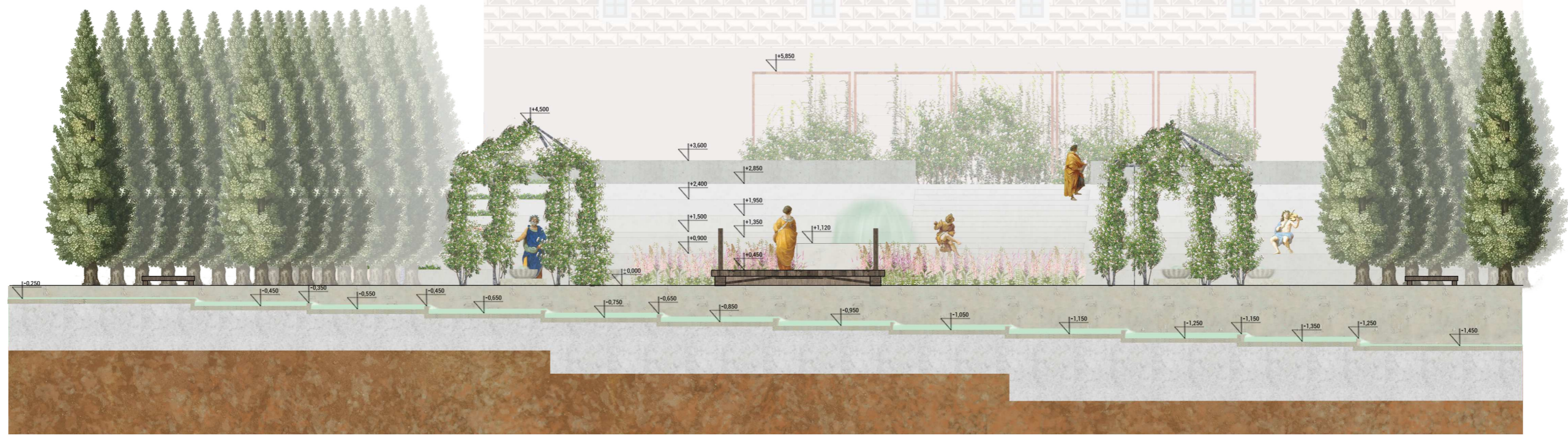
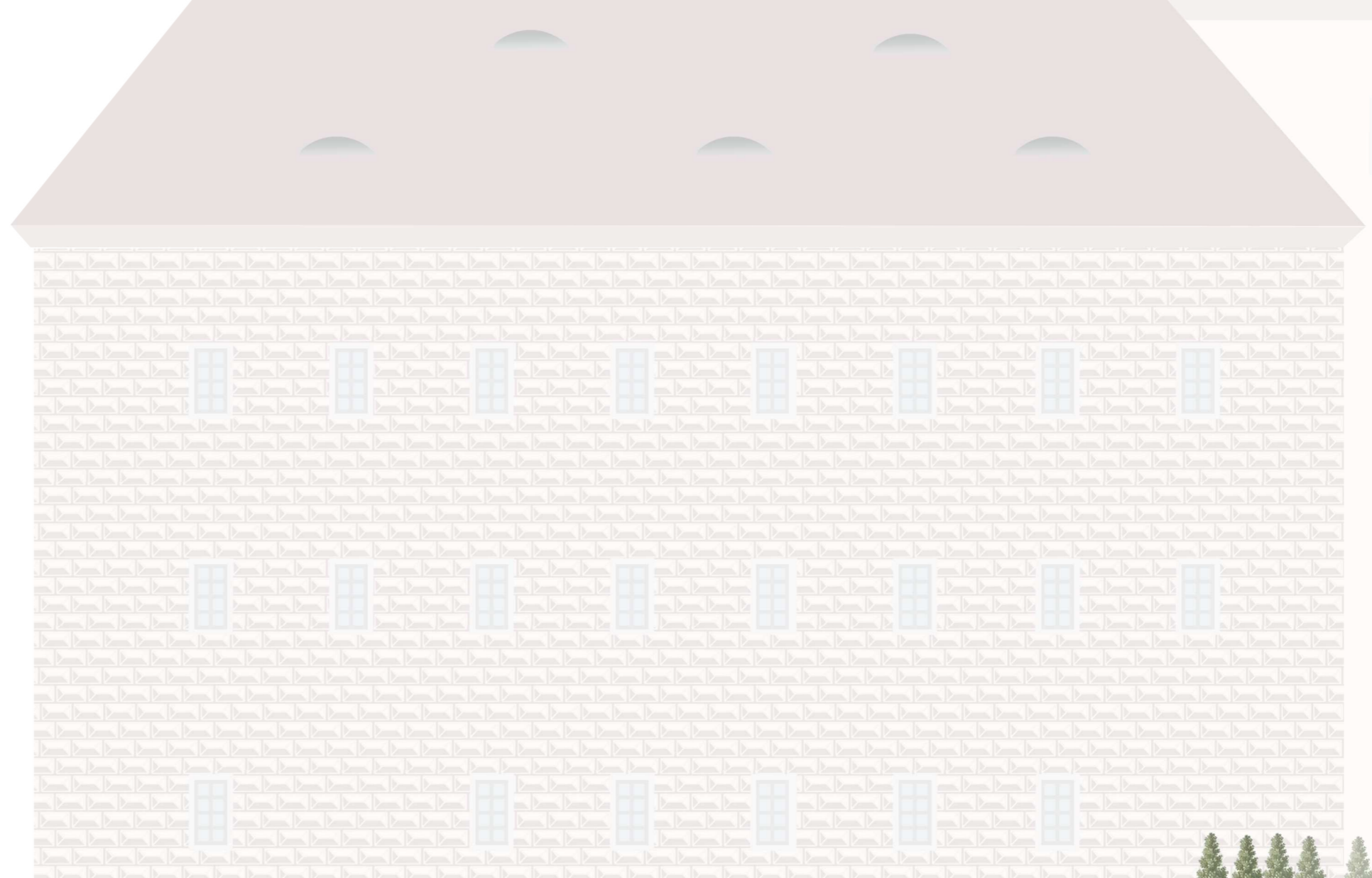
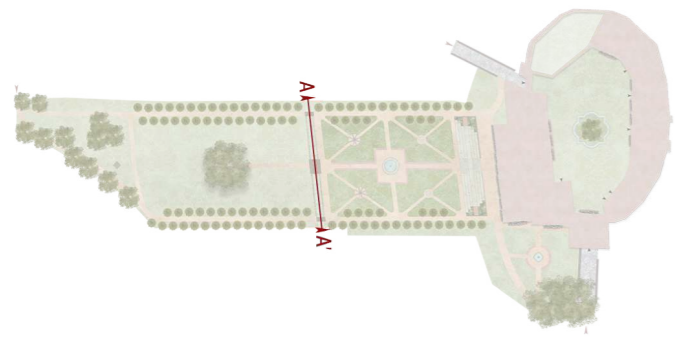

5.3. Studie

Obr 137. - Výkres návrhu (vlastní tvorba)

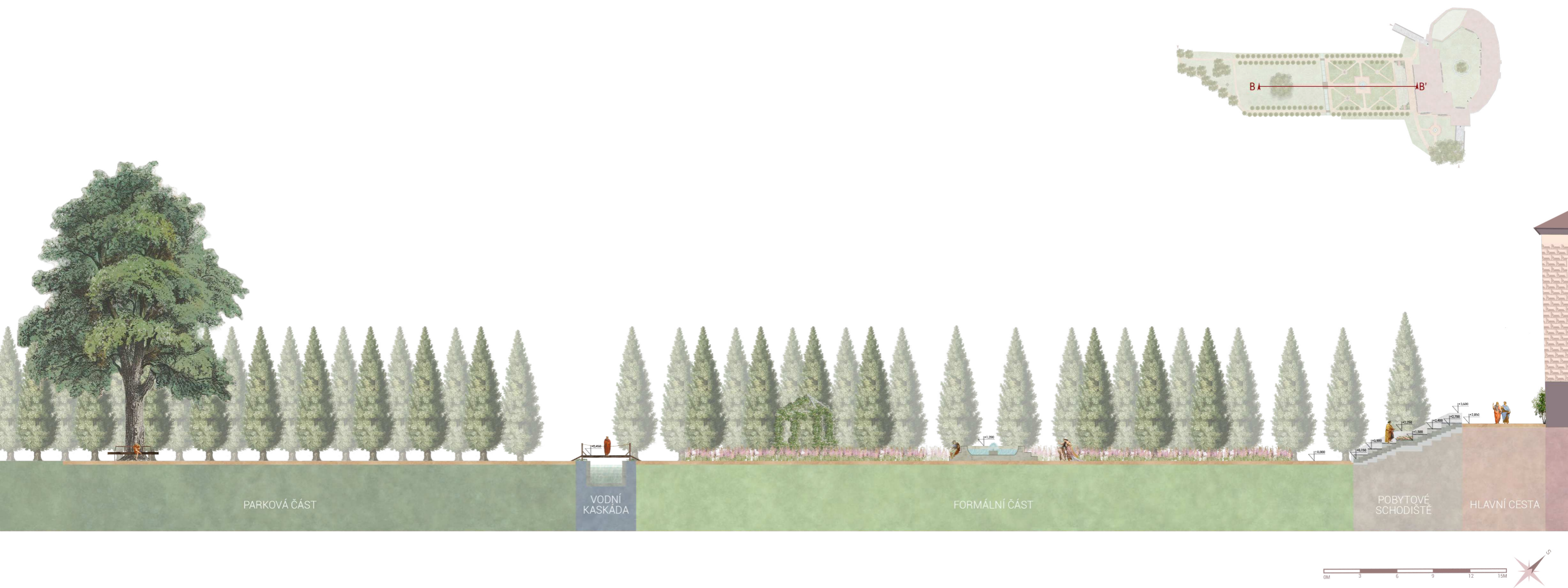
5.4. Řezopohled A-A'

Obr 138. - Řez A-A' (vlastní tvorba)

5.5. Řezopohled B-B'

Obr 139. - Řez B-B' (vlastní tvorba)

5.6. Vizualizace 1

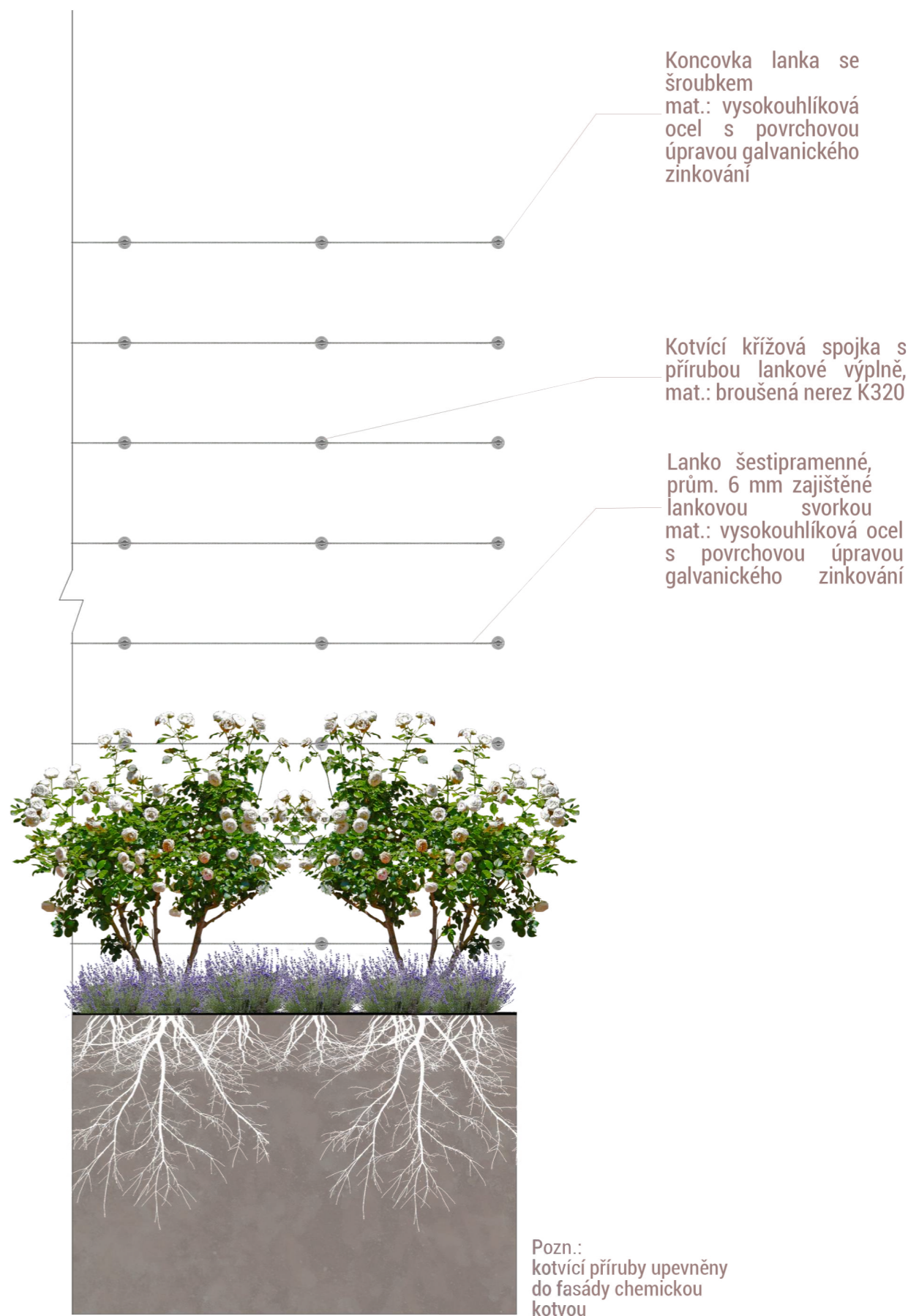
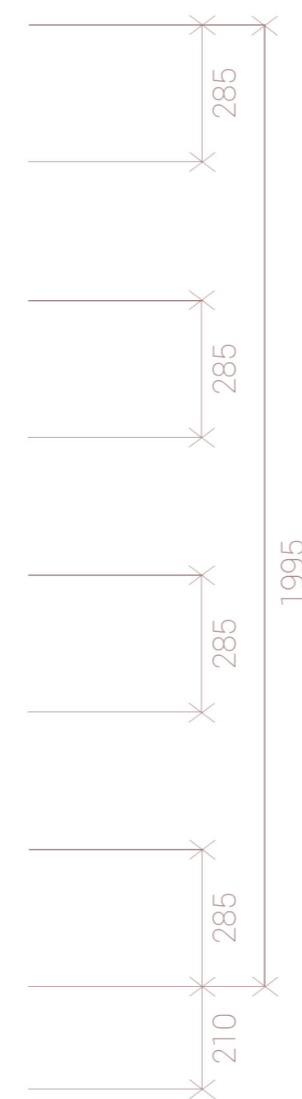
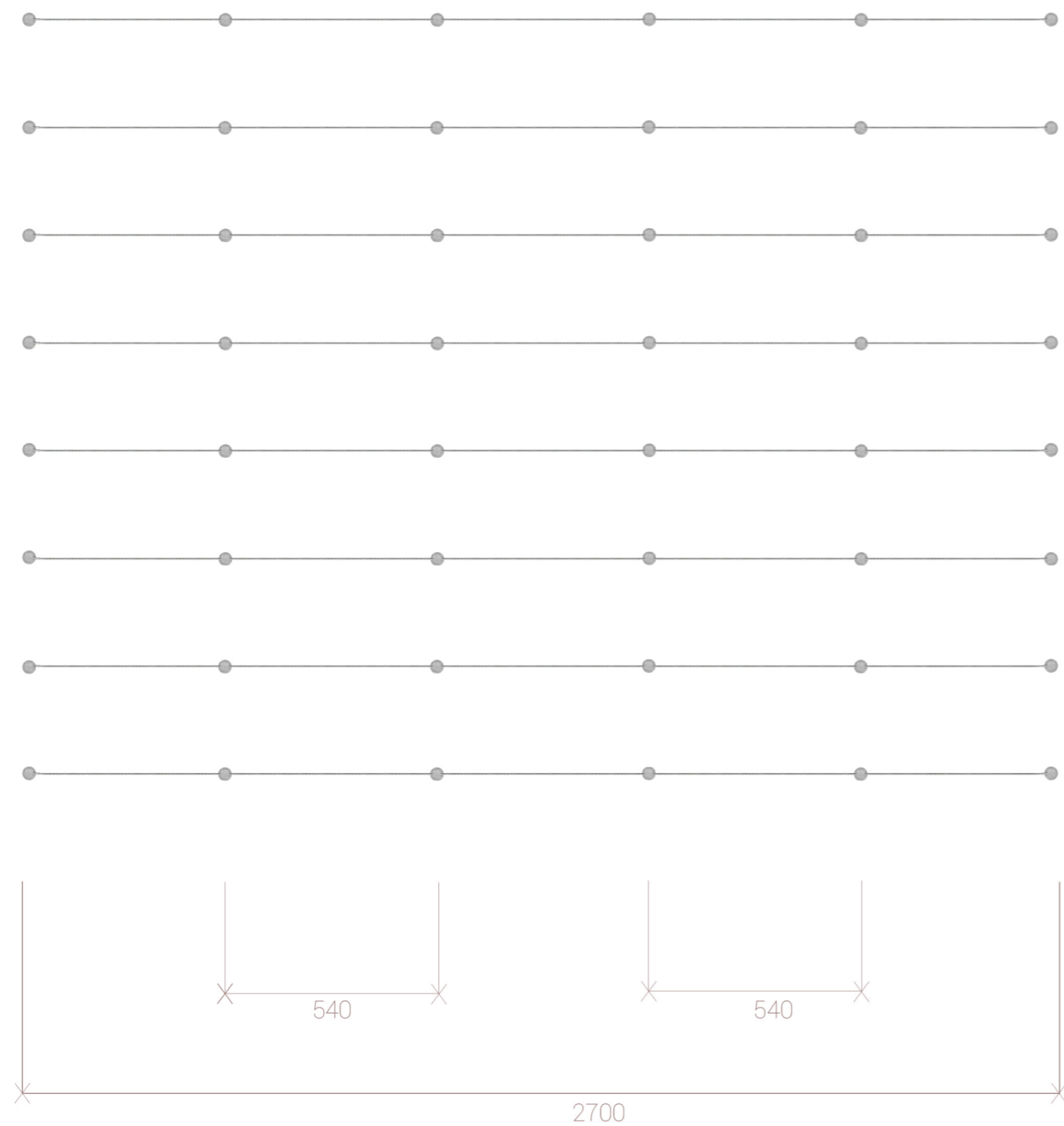
5.8. Technické detaily

5.8.1. Treláž u obyčejného schodiště

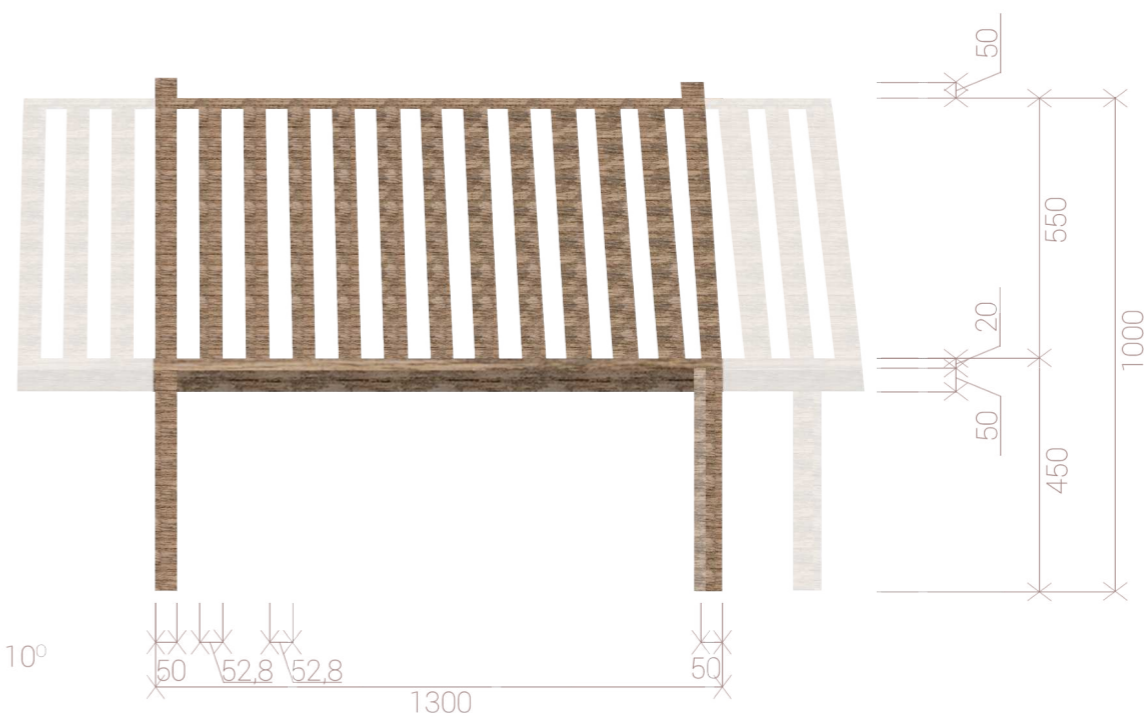
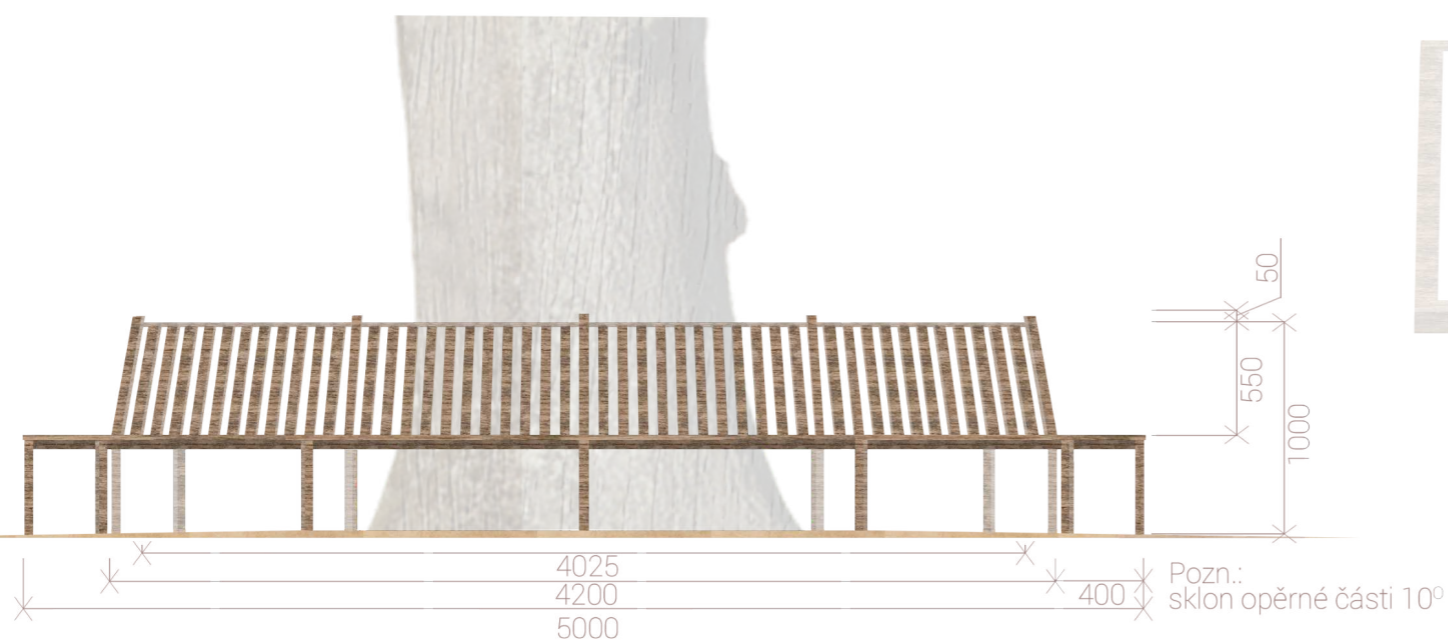
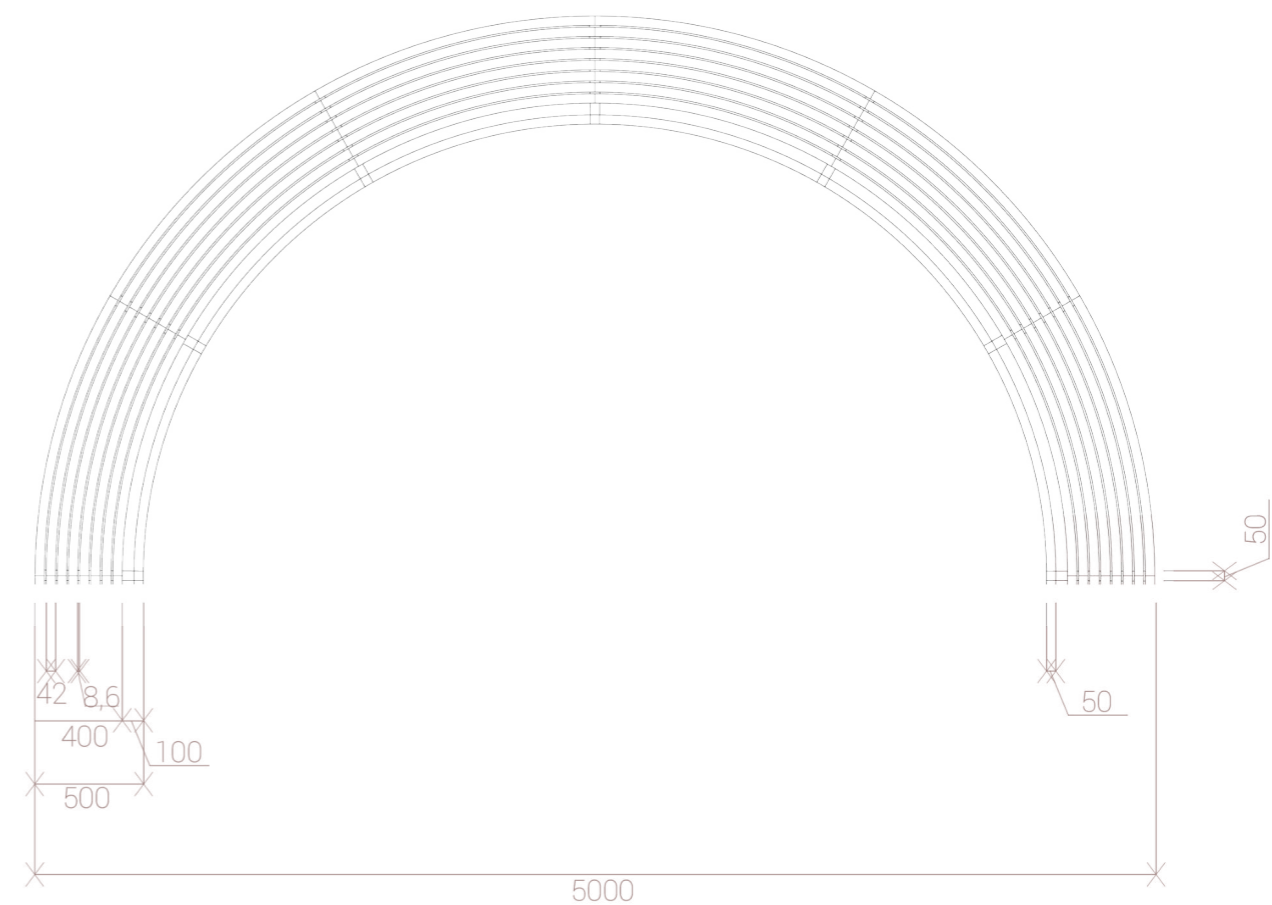
Obr 142. - Technická specifikace treláže u fasády Gryspekovského paláce (vlastní tvorba)

5.8.2. Treláže na nádvoří zámku

Obr 143. - Technická specifikace treláží na nádvoří Gryspekovského paláce (vlastní tvorba)

5.8.3. Kruhová lavice v parkové části
 5.8.3.1. Technická specifikace

Obr 144. - Technická specifikace kruhové lavice v parkové části návrhu (vlastní tvorba)

5.8.3.2. Řez

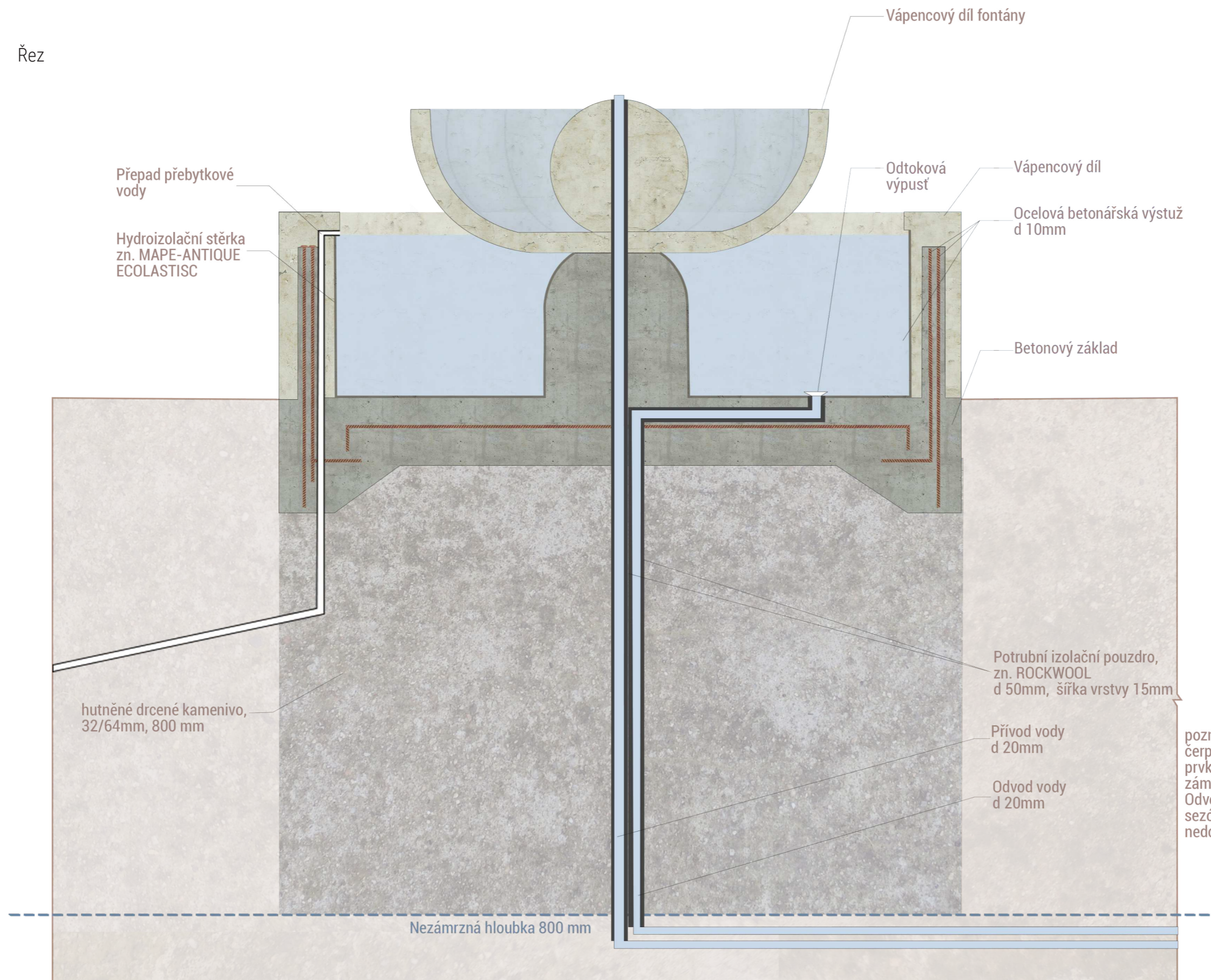
Obr 145. - Technická specifikace kruhové lavice v parkové části návrhu - řez (vlastní tvorba)

5.8.4. Vodní prvek v travnatých plochách
5.8.4.1. Technická specifikace

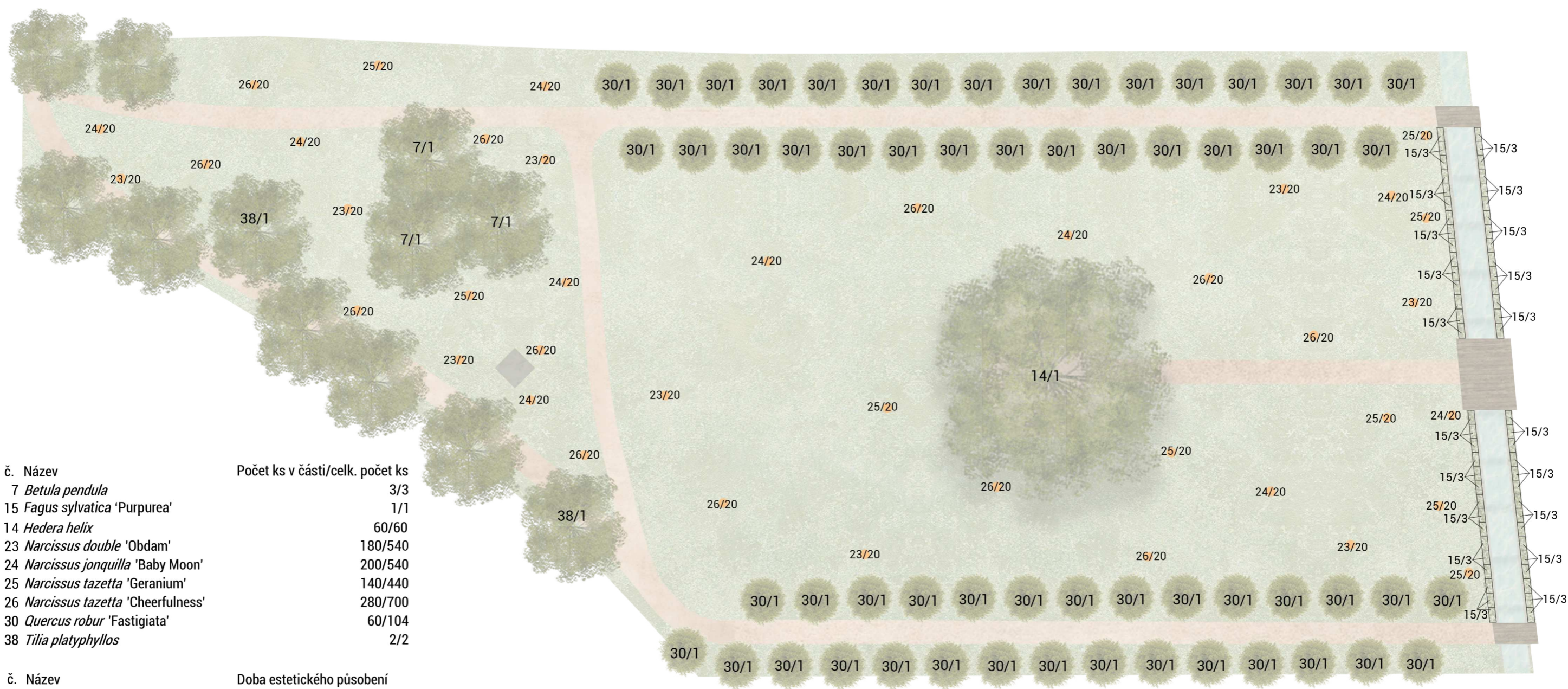
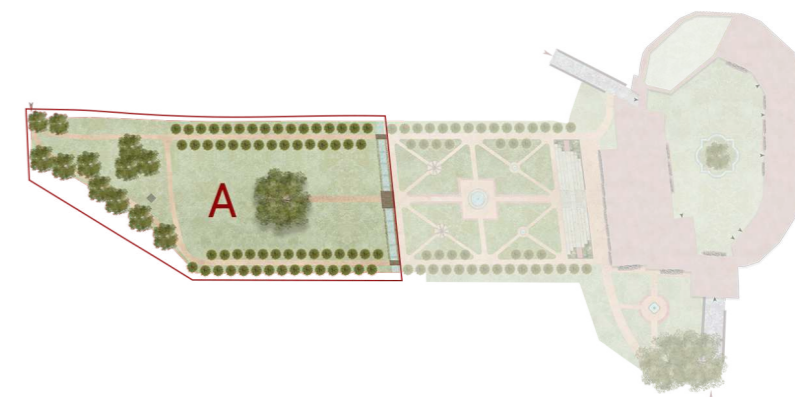
Obr 146. - Technická specifikace fontány (vlastní tvorba)

5.8.4.2. Řez

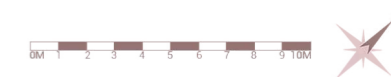
Obr 147. - Technická specifikace fontány - řez (vlastní tvorba)

5.9. Osazovací plány
5.9.1. Osazovací plán A

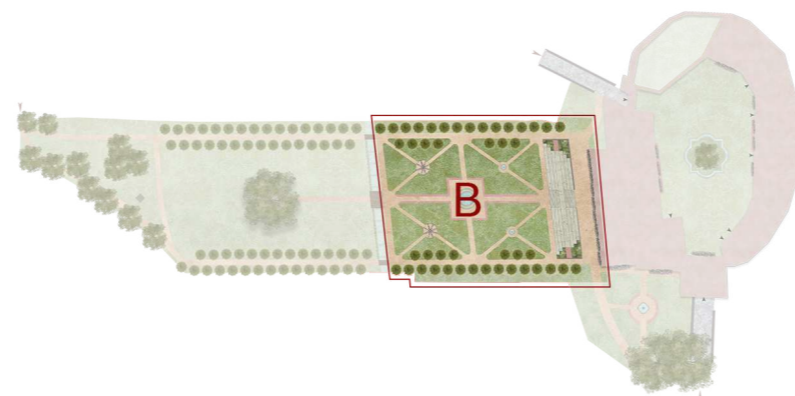
č. Název	Počet ks v části/celk. počet ks
7 <i>Betula pendula</i>	3/3
15 <i>Fagus sylvatica</i> 'Purpurea'	1/1
14 <i>Hedera helix</i>	60/60
23 <i>Narcissus double</i> 'Obdam'	180/540
24 <i>Narcissus jonquilla</i> 'Baby Moon'	200/540
25 <i>Narcissus tazetta</i> 'Geranium'	140/440
26 <i>Narcissus tazetta</i> 'Cheerfulness'	280/700
30 <i>Quercus robur</i> 'Fastigiata'	60/104
38 <i>Tilia platyphyllos</i>	2/2

č. Název	Doba estetického působení											
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
7 <i>Betula pendula</i>												
15 <i>Fagus sylvatica</i> 'Purpurea'												
14 <i>Hedera helix</i>												
23 <i>Narcissus double</i> 'Obdam'												
24 <i>Narcissus jonquilla</i> 'Baby Moon'												
25 <i>Narcissus tazetta</i> 'Geranium'												
26 <i>Narcissus tazetta</i> 'Cheerfulness'												
30 <i>Quercus robur</i> 'Fastigiata'												
38 <i>Tilia platyphyllos</i>												

Obr 148. - Osazovací plán A (vlastní tvorba)

5.9.2. Osazovací plán B

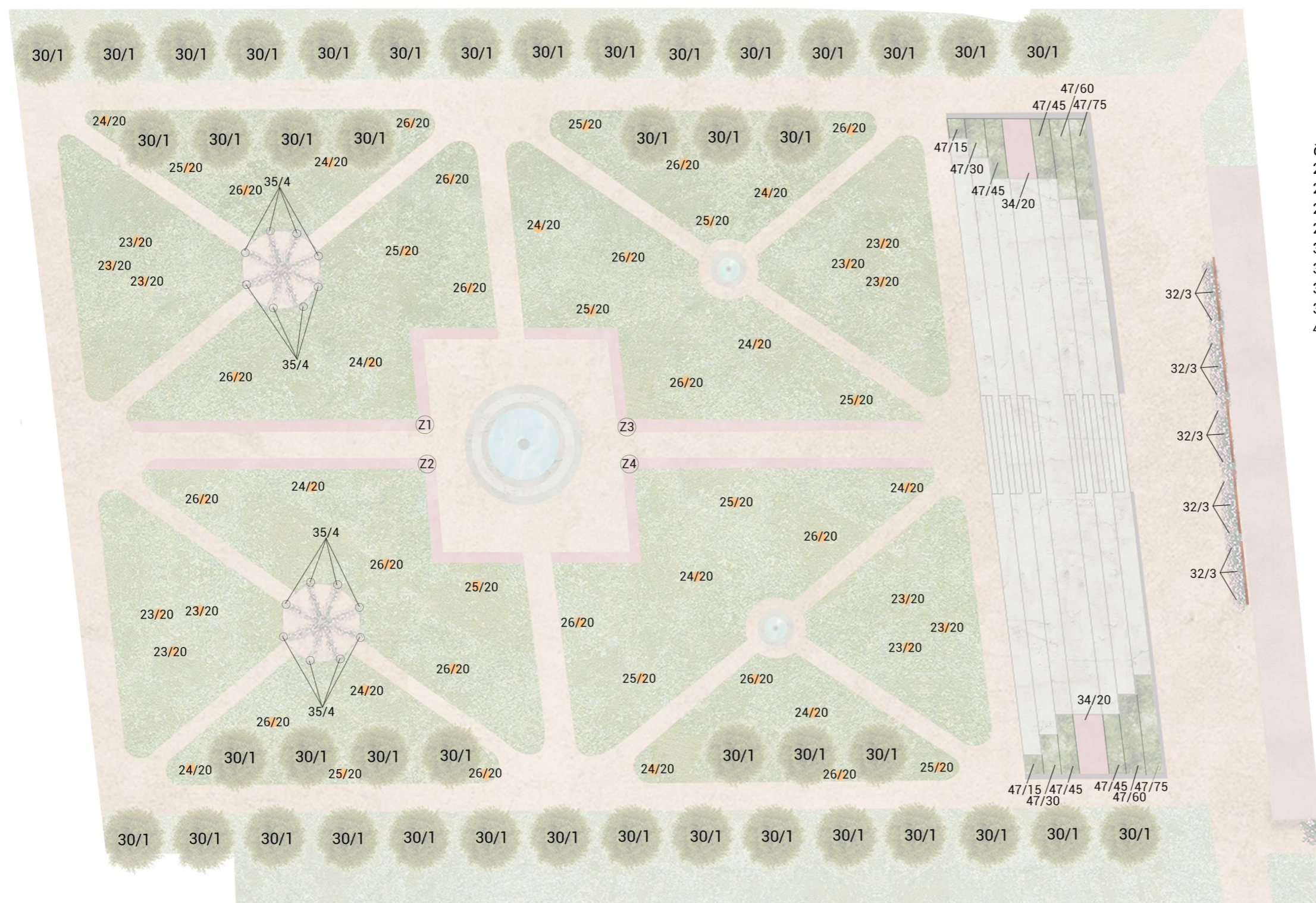

č. Název

- 23 *Narcissus double* 'Obdam'
- 24 *Narcissus jonquilla* 'Baby Moon'
- 25 *Narcissus tazetta* 'Geranium'
- 26 *Narcissus tazetta* 'Cheerfulness'
- 30 *Quercus robur* 'Fastigiata'
- 32 *Rosa* 'Divina'
- 34 *Rosa PK* 'The Fairy'
- 35 *Rosa* 'Wollerton Old Hall'
- 47 *Vinca minor* 'Temptation'

Doba estetického působení

I. II. III IV V VI VII VIII IX X XI XII

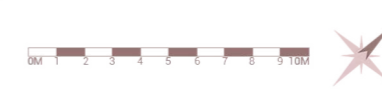

č. Název

- 23 *Narcissus double* 'Obdam'
- 24 *Narcissus jonquilla* 'Baby Moon'
- 25 *Narcissus tazetta* 'Geranium'
- 26 *Narcissus tazetta* 'Cheerfulness'
- 30 *Quercus robur* 'Fastigiata'
- 32 *Rosa* 'Divina'
- 34 *Rosa PK* 'The Fairy'
- 35 *Rosa* 'Wollerton Old Hall'
- 47 *Vinca minor* 'Temptation'

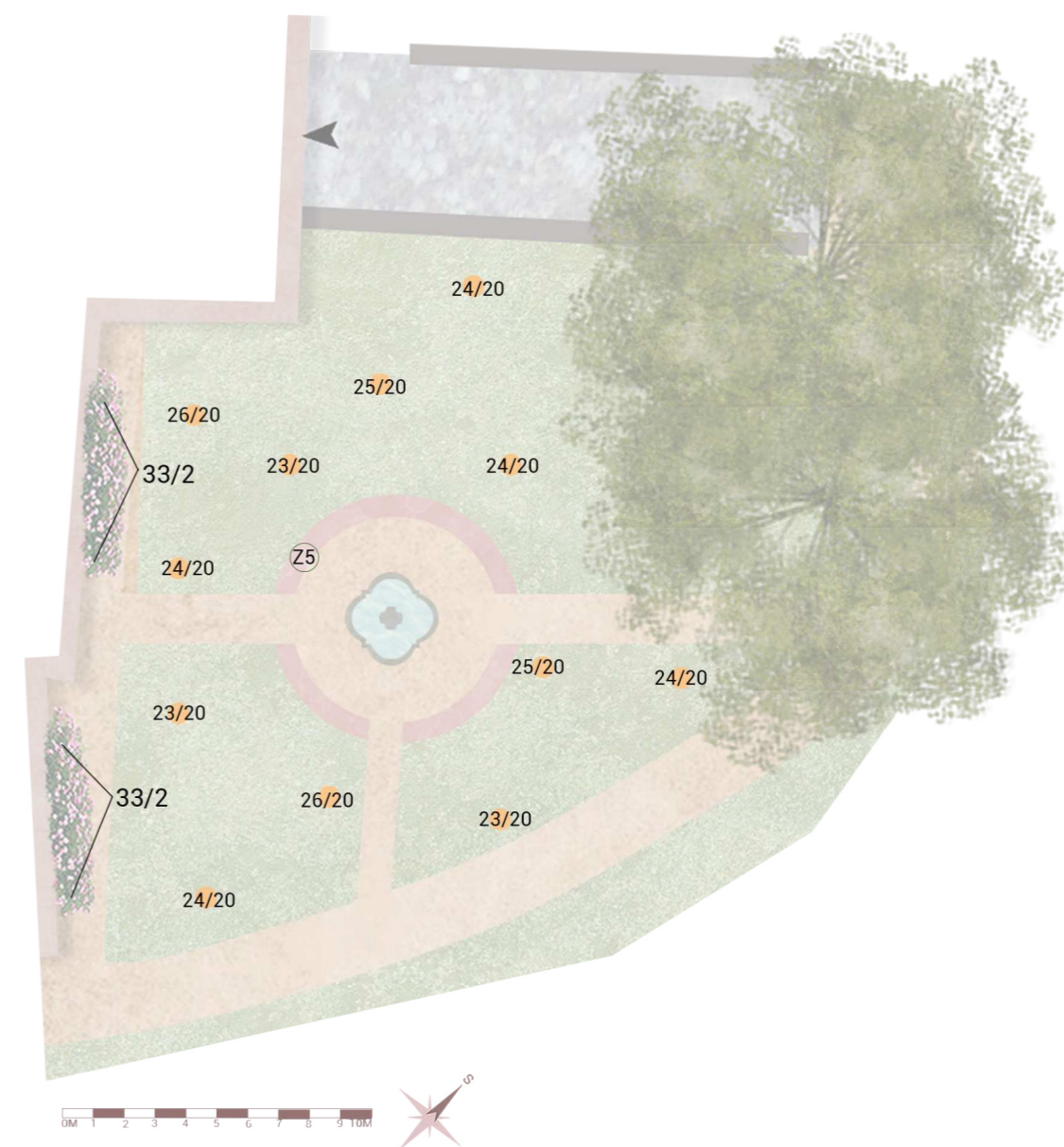
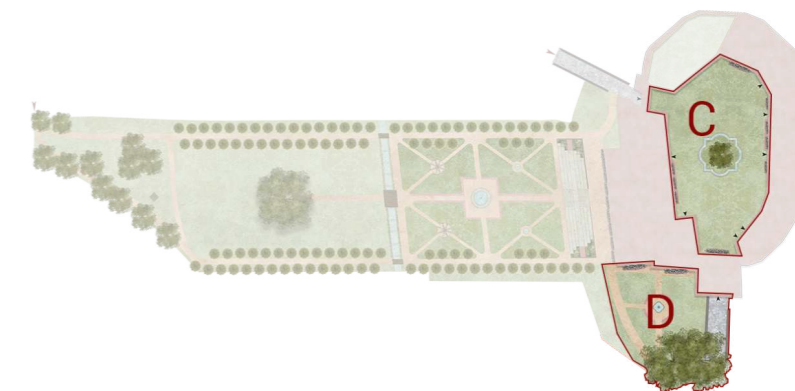
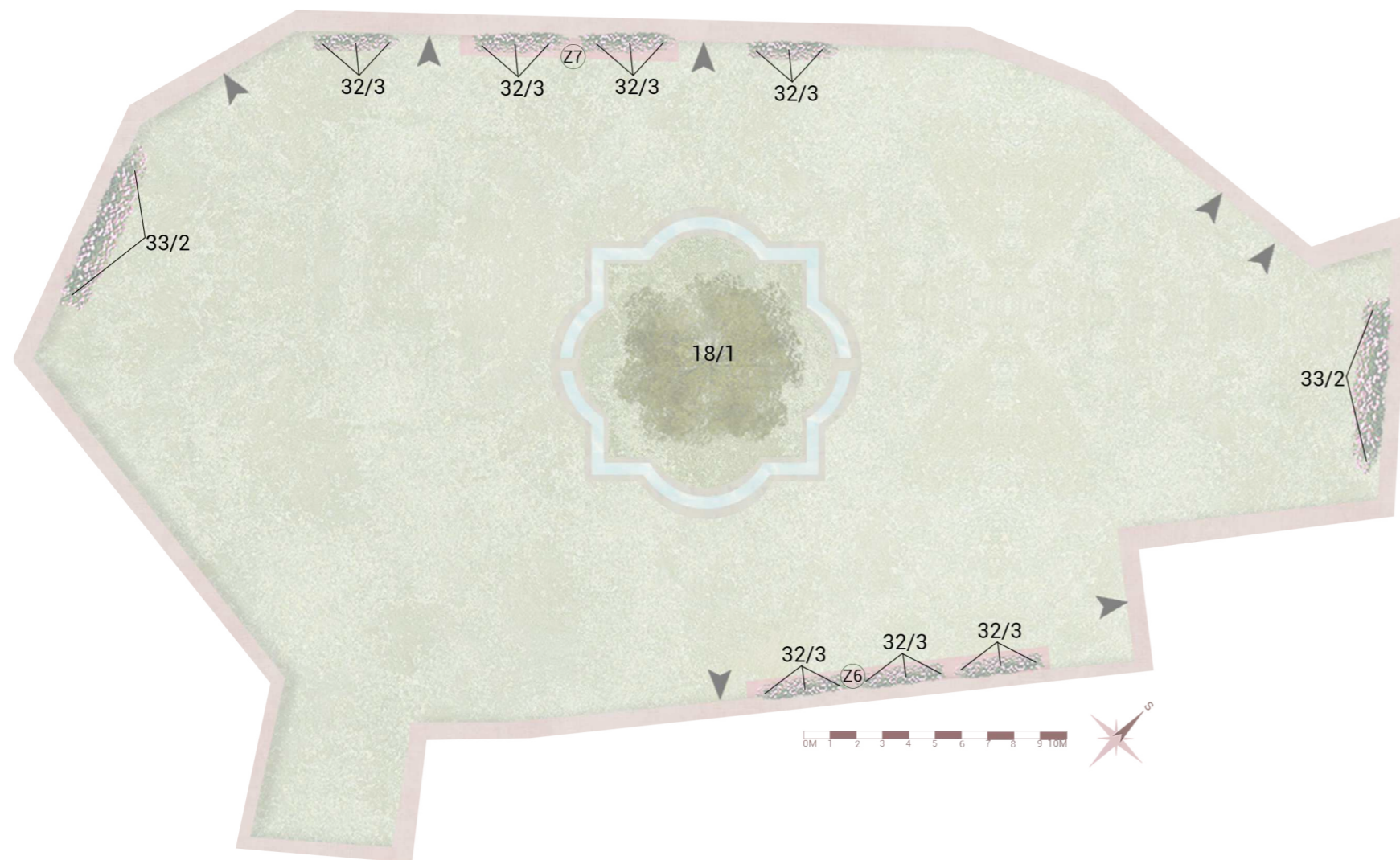
Počet ks v části/ celk. počet ks

- 240/540
- 260/540
- 220/440
- 360/700
- 44/104
- 15/36
- 40/40
- 16/16
- 270/270

Obr 149. - Osazovací plán B (vlastní tvorba)

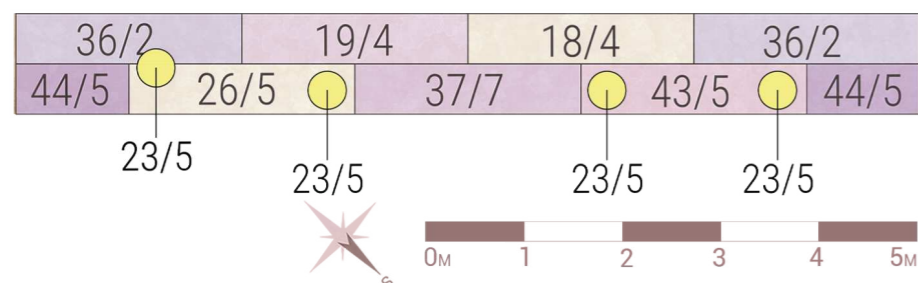
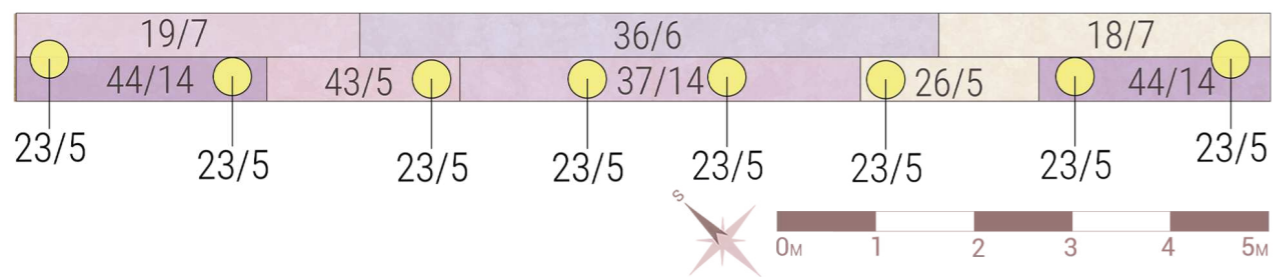
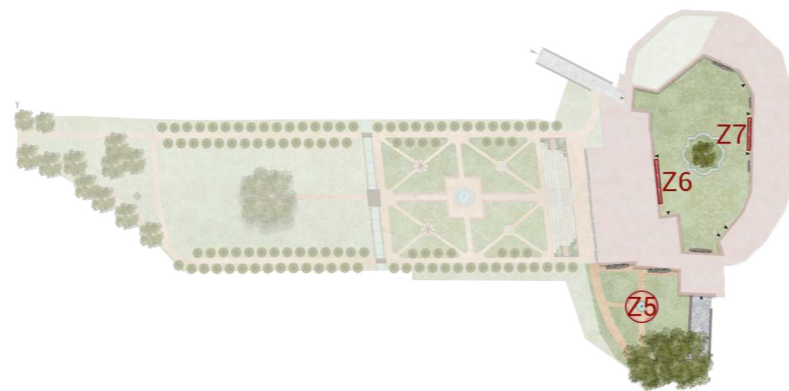
5.9.3. Osazovací plán C,D

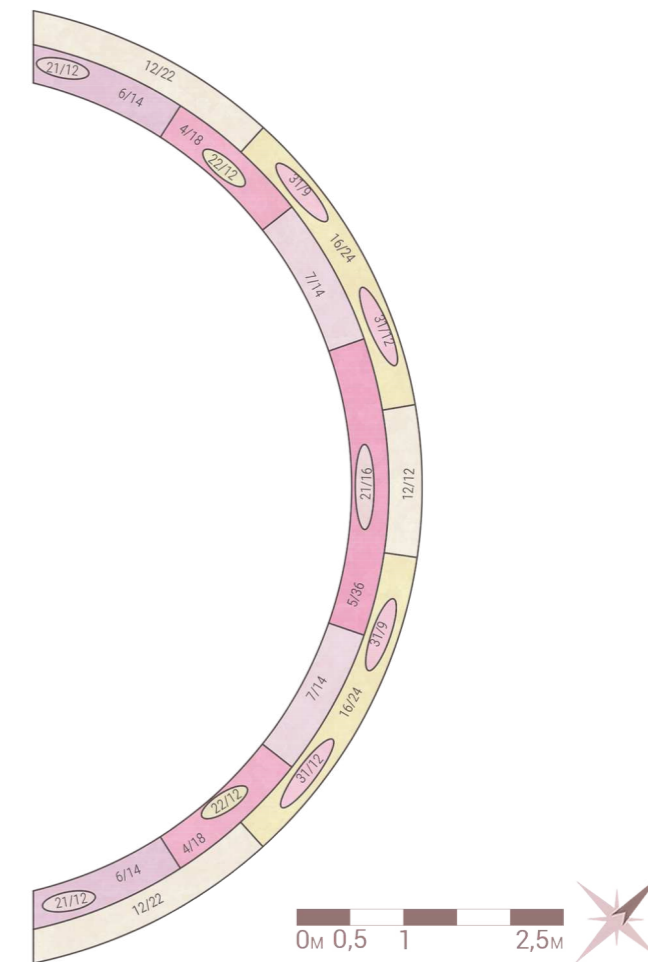
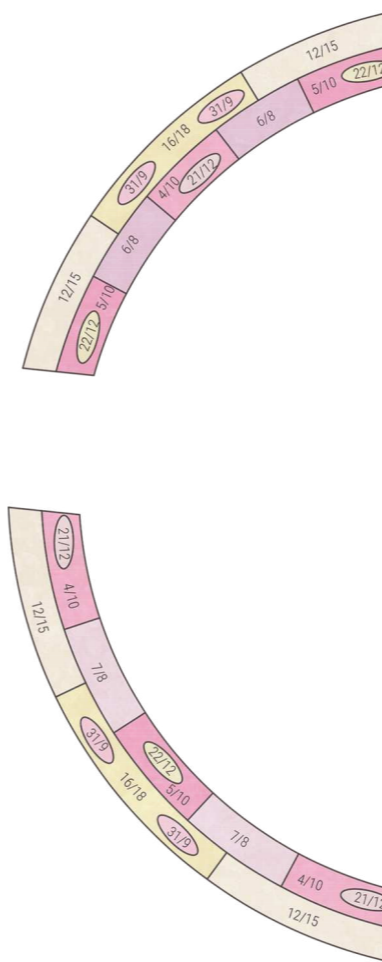
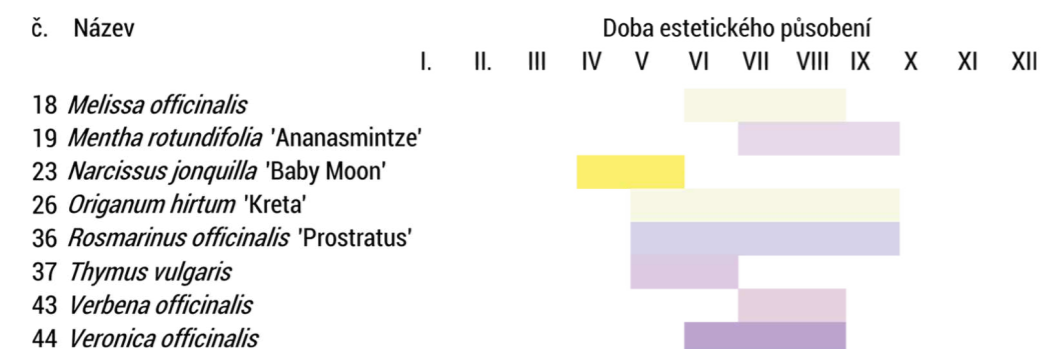
č. Název	Počet ks v část/celk. počet ks	č. Název	Doba estetického působení
18 <i>Malus purpurea</i> 'Eleyi'	1/1	18 <i>Malus purpurea</i> 'Eleyi'	I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII.
23 <i>Narcissus double</i> 'Obdam'	60/540	23 <i>Narcissus double</i> 'Obdam'	I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII.
24 <i>Narcissus jonquilla</i> 'Baby Moon'	80/540	24 <i>Narcissus jonquilla</i> 'Baby Moon'	I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII.
25 <i>Narcissus tazetta</i> 'Geranium'	40/440	25 <i>Narcissus tazetta</i> 'Geranium'	I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII.
26 <i>Narcissus tazetta</i> 'Cheerfulness'	60/700	26 <i>Narcissus tazetta</i> 'Cheerfulness'	I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII.
32 <i>Rosa</i> 'Divina'	21/36	32 <i>Rosa</i> 'Divina'	I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII.
33 <i>Rosa</i> 'Geschwinds Nordlandrose'	8/8	33 <i>Rosa</i> 'Geschwinds Nordlandrose'	I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII.

Obr 150. - Osazovací plán C,D (vlastní tvorba)

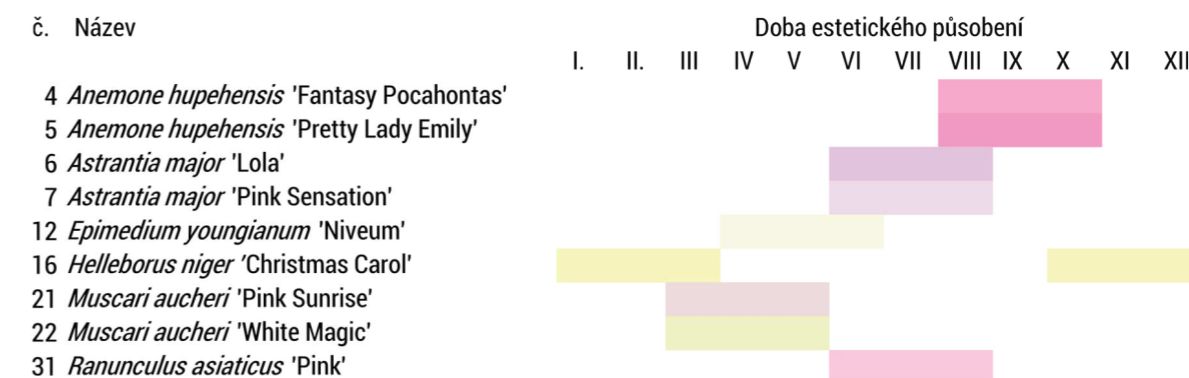
5.9.4. Osazovací plán Z5, Z6, Z7

č.	Název	Počet ks v části/ celk. počet ks
18	<i>Melissa officinalis</i>	11/11
19	<i>Mentha rotundifolia</i> 'Ananasmintze'	11/11
23	<i>Narcissus jonquilla</i> 'Baby Moon'	60/540
26	<i>Origanum hirtum</i> 'Kreta'	10/10
36	<i>Rosmarinus officinalis</i> 'Prostratus'	10/10
37	<i>Thymus vulgaris</i>	21/21
43	<i>Verbena officinalis</i>	10/10
44	<i>Veronica officinalis</i>	38/38

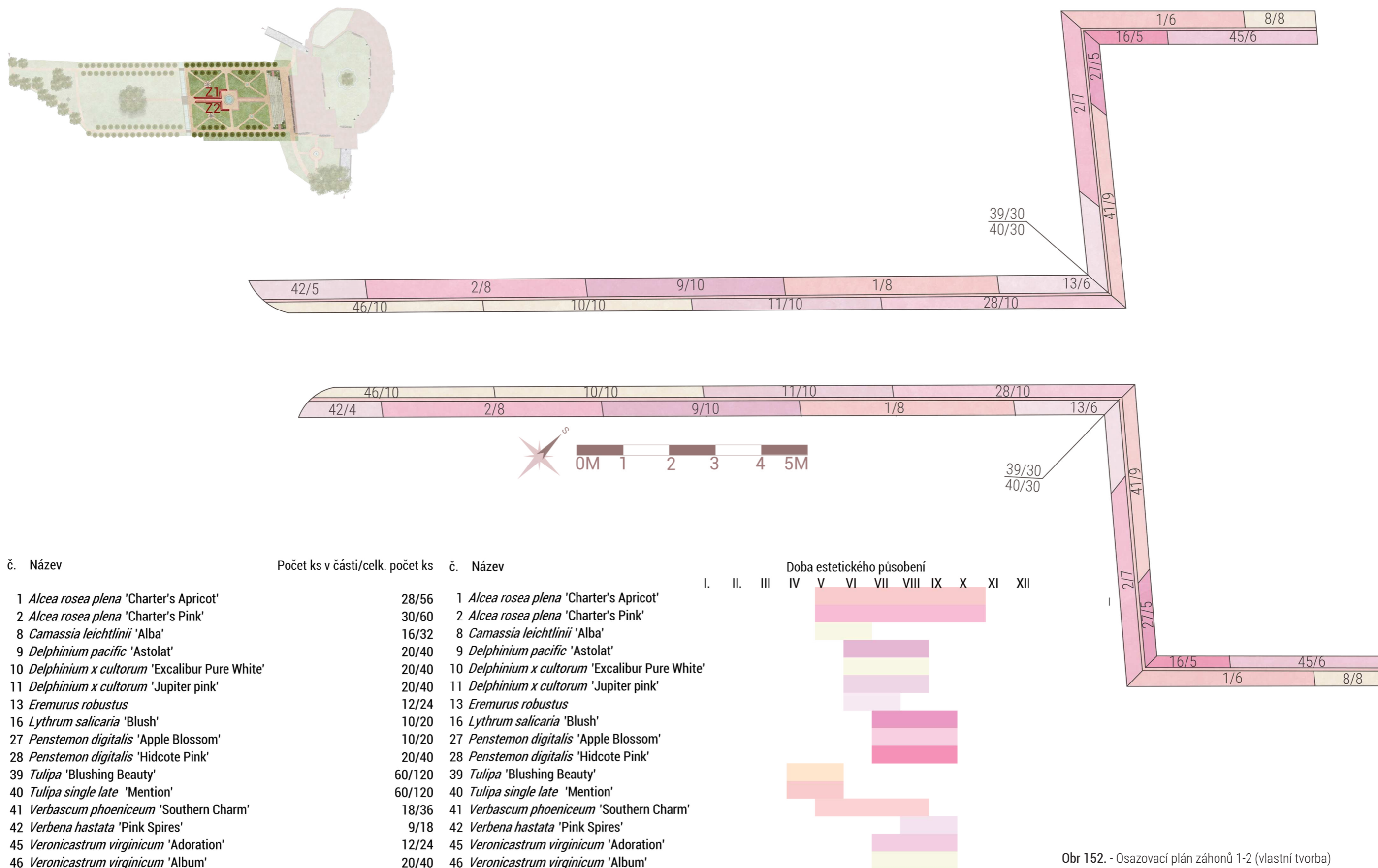

č.	Název	Počet ks v části/ celk. počet ks
4	<i>Anemone hupehensis</i> 'Fantasy Pocahontas'	66/66
5	<i>Anemone hupehensis</i> 'Pretty Lady Emily'	66/66
6	<i>Astrantia major</i> 'Lola'	44/44
7	<i>Astrantia major</i> 'Pink Sensation'	44/44
12	<i>Epimedium youngianum</i> 'Niveum'	116/116
16	<i>Helleborus niger</i> 'Christmas Carol'	84/84
21	<i>Muscari aucheri</i> 'Pink Sunrise'	76/76
22	<i>Muscari aucheri</i> 'White Magic'	60/60
31	<i>Ranunculus asiaticus</i> 'Pink'	78/78

Obr 151. - Osazovací plán záhonů 5-6 (vlastní tvorba)

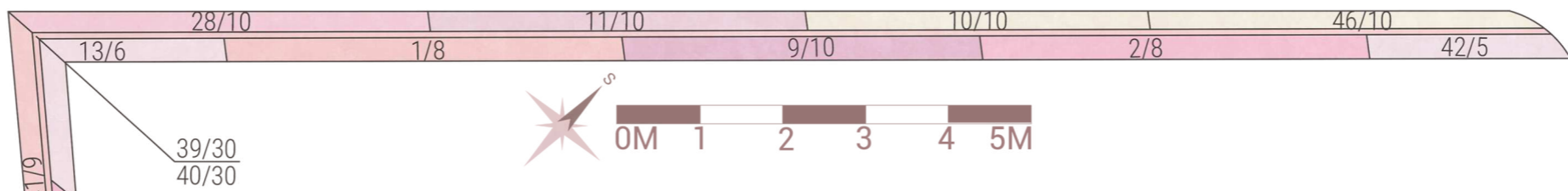
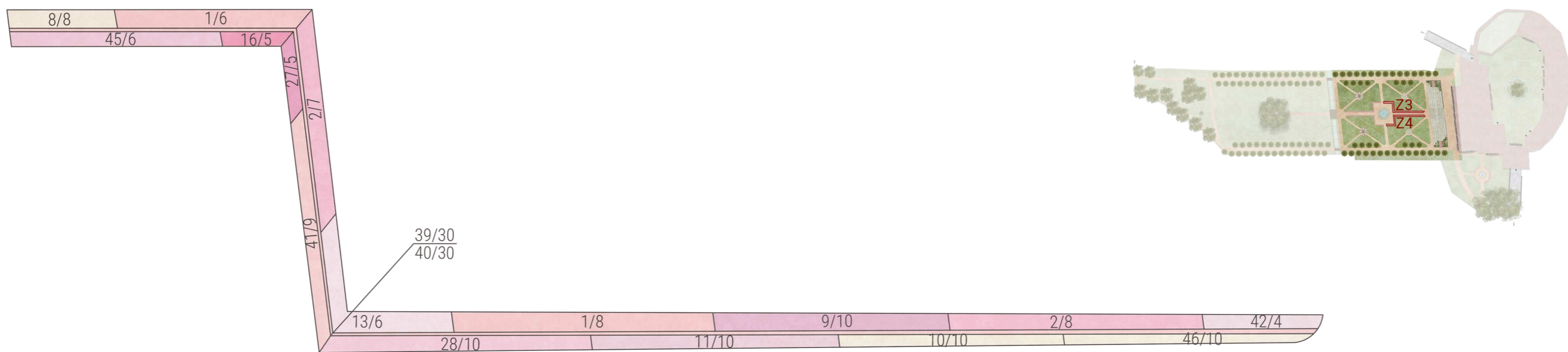
5.9.5. Osazovací plán Z1, Z2

Obr 152. - Osazovací plán záhonů 1-2 (vlastní tvorba)

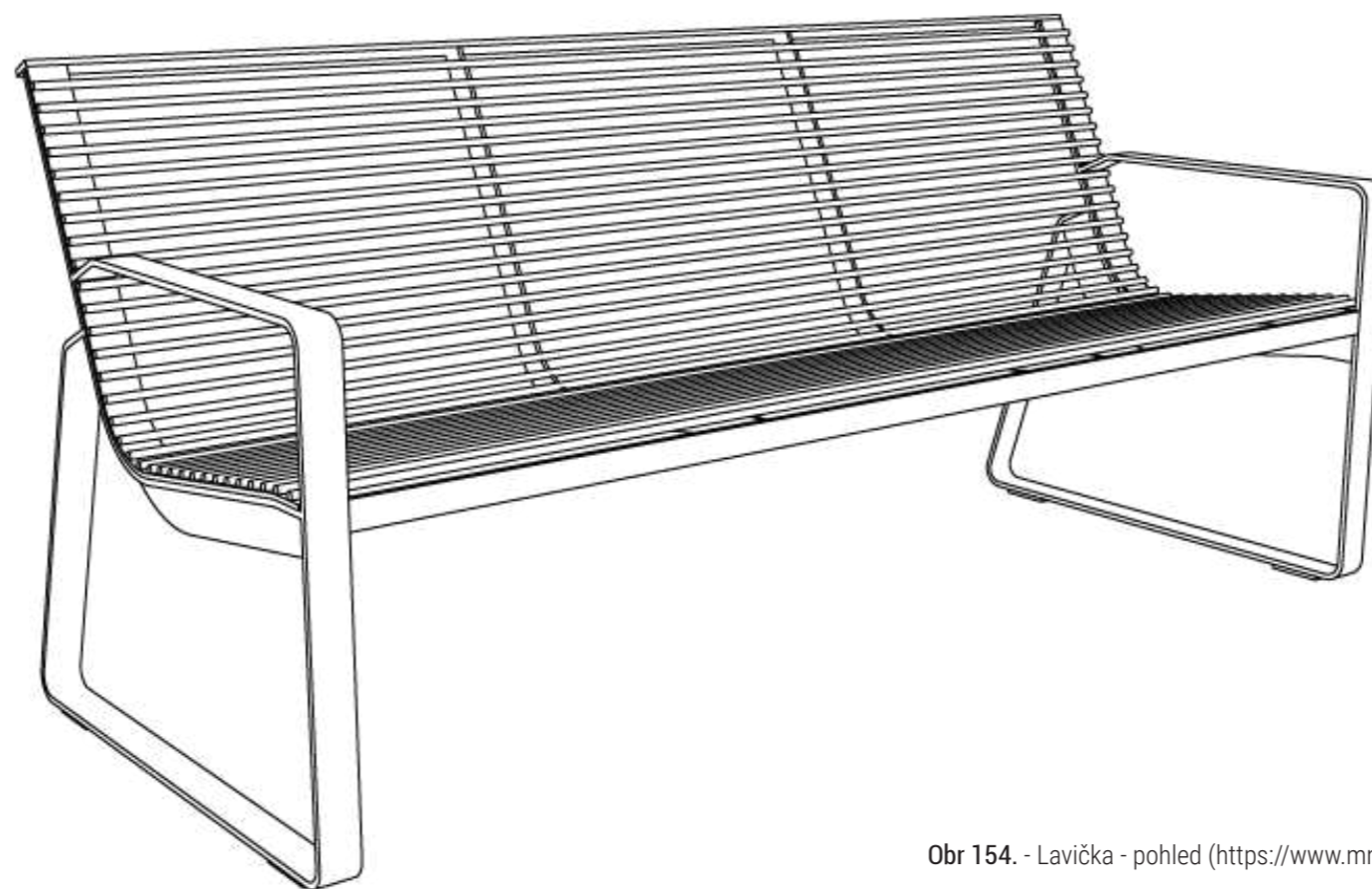
5.9.6. Osazovací plán Z3, Z4

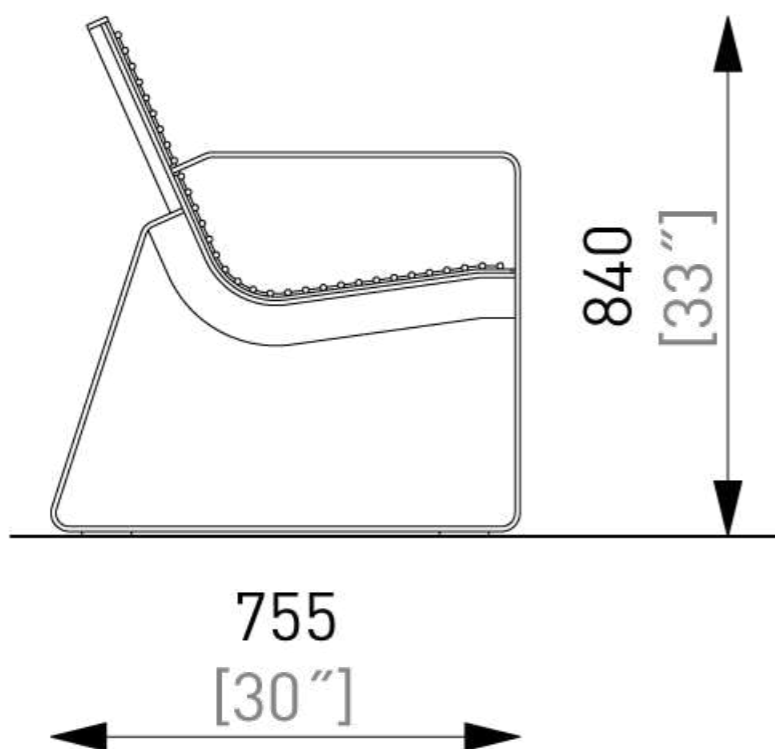
č.	Název	Počet ks v části/celk. počet ks	č.	Název	Doba estetického působení												
					I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
1	<i>Alcea rosea plena</i> 'Charter's Apricot'	28/56	1	<i>Alcea rosea plena</i> 'Charter's Apricot'													
2	<i>Alcea rosea plena</i> 'Charter's Pink'	30/60	2	<i>Alcea rosea plena</i> 'Charter's Pink'													
8	<i>Camassia leichtlinii</i> 'Alba'	16/32	8	<i>Camassia leichtlinii</i> 'Alba'													
9	<i>Delphinium pacific</i> 'Astolat'	20/40	9	<i>Delphinium pacific</i> 'Astolat'													
10	<i>Delphinium x cultorum</i> 'Excalibur Pure White'	20/40	10	<i>Delphinium x cultorum</i> 'Excalibur Pure White'													
11	<i>Delphinium x cultorum</i> 'Jupiter pink'	20/40	11	<i>Delphinium x cultorum</i> 'Jupiter pink'													
13	<i>Eremurus robustus</i>	12/24	13	<i>Eremurus robustus</i>													
16	<i>Lythrum salicaria</i> 'Blush'	10/20	16	<i>Lythrum salicaria</i> 'Blush'													
27	<i>Penstemon digitalis</i> 'Apple Blossom'	10/20	27	<i>Penstemon digitalis</i> 'Apple Blossom'													
28	<i>Penstemon digitalis</i> 'Hidcote Pink'	20/40	28	<i>Penstemon digitalis</i> 'Hidcote Pink'													
39	<i>Tulipa</i> 'Blushing Beauty'	60/120	39	<i>Tulipa</i> 'Blushing Beauty'													
40	<i>Tulipa single late</i> 'Mention'	60/120	40	<i>Tulipa single late</i> 'Mention'													
41	<i>Verbascum phoeniceum</i> 'Southern Charm'	18/36	41	<i>Verbascum phoeniceum</i> 'Southern Charm'													
42	<i>Verbena hastata</i> 'Pink Spires'	9/18	42	<i>Verbena hastata</i> 'Pink Spires'													
45	<i>Veronicastrum virginicum</i> 'Adoration'	12/24	45	<i>Veronicastrum virginicum</i> 'Adoration'													
46	<i>Veronicastrum virginicum</i> 'Album'	20/40	46	<i>Veronicastrum virginicum</i> 'Album'													

Obr 153. - Osazovací plán záhonů 3-4 (vlastní tvorba)

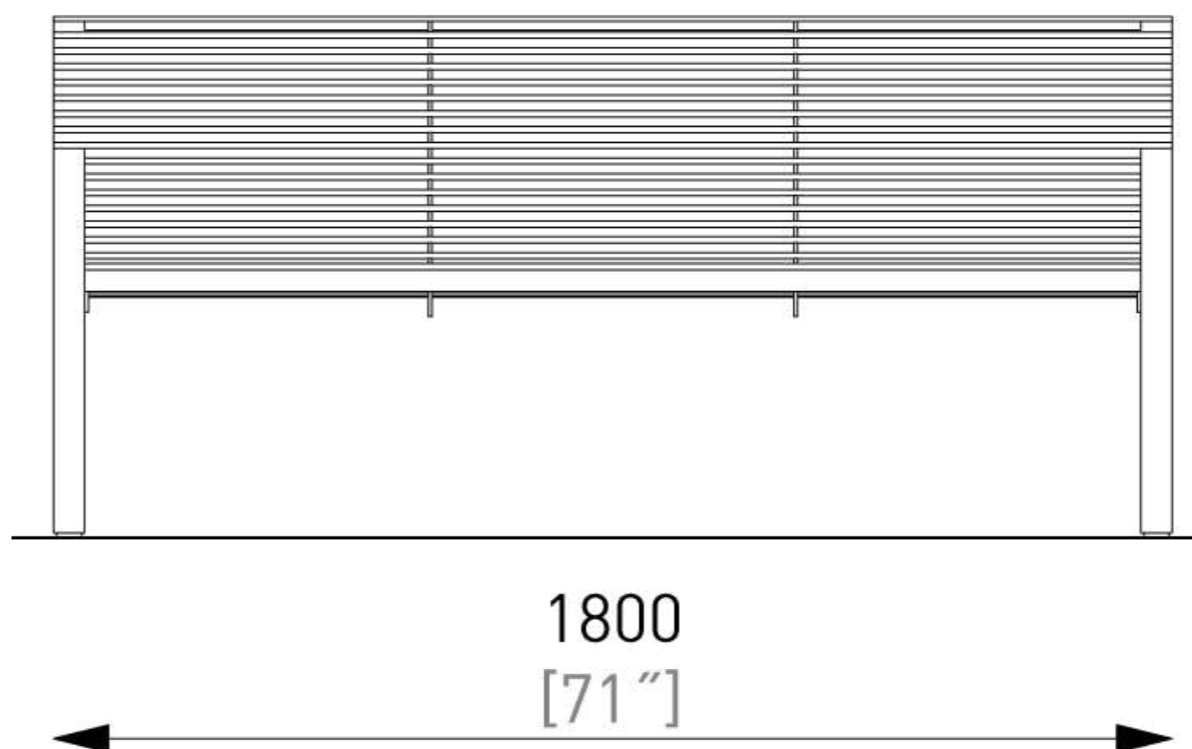
5.10. Mobiliář a hlavní materiálové řešení

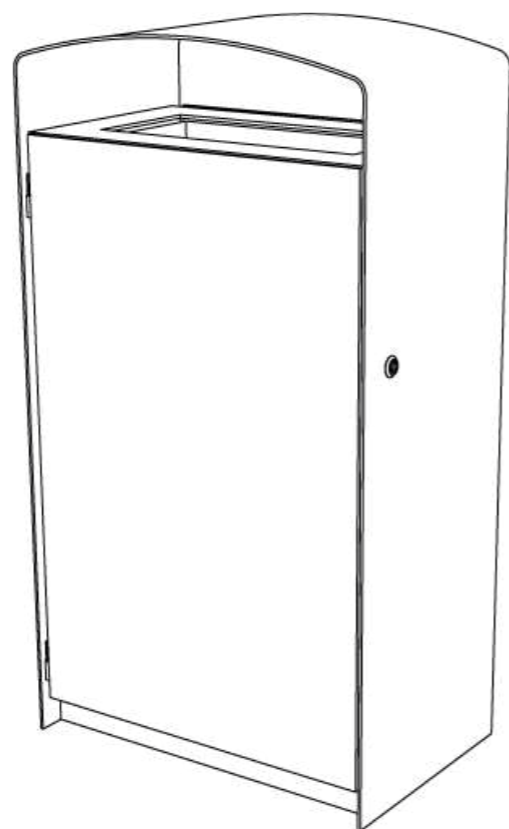
Obr 154. - Lavička - pohled (<https://www.mmcite.com>)

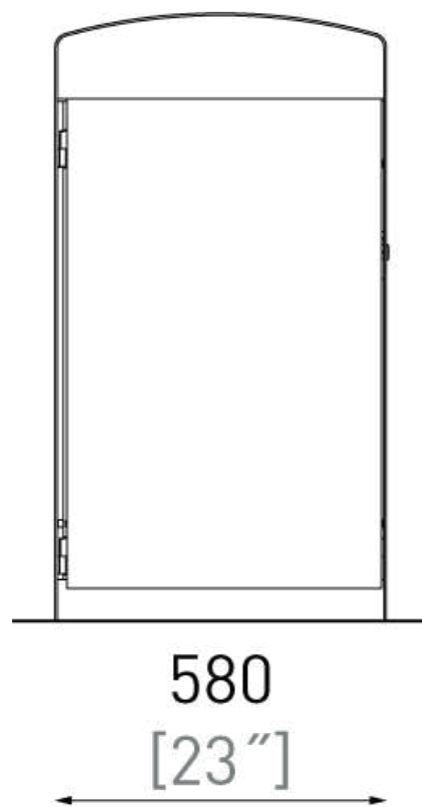
Obr 155. - Lavička - pohled boční (<https://www.mmcite.com>)

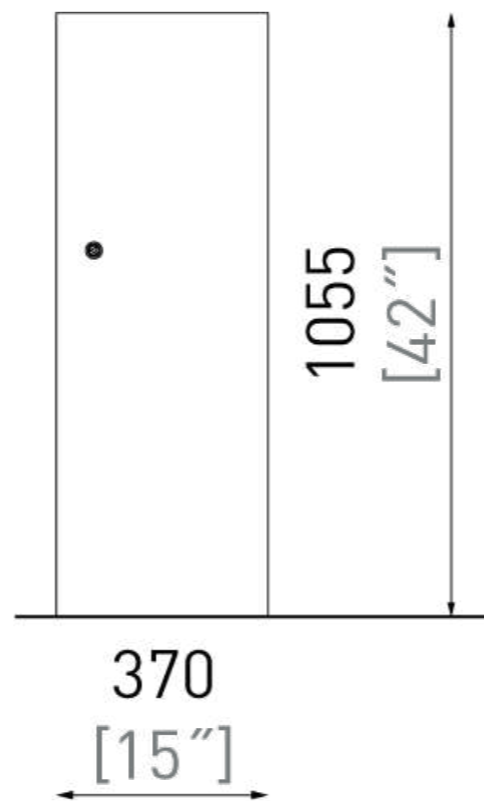
Obr 156. - Lavička - pohled přední (<https://www.mmcite.com>)

Obr 157. - Koš - pohled (<https://www.mmcite.com>)

Obr 158. - Koš - pohled přední (<https://www.mmcite.com>)

Obr 159. - Koš - pohled boční (<https://www.mmcite.com>)

Obr 160. - Textura dřeva (<https://www.ceskestavby.cz>)

Obr 161. - Textura vápence (<https://www.kamenprirodni.cz>)

Obr 162. - Textura mlatu (<https://www.saitobrno.cz>)

5.11. Orientační rozpočet

Popis	MJ	Množství	J.cena [CZK]	Cena celkem [CZK]
I. Odstranění nevhodných dřevin a příprava pozemku				
Jemné terénní úpravy (Včetně odstranění travního drnu, srovnání povrchu, odvezení odpadu na skládku a skládkovné)	m ₂	4000	70,00	280 000,00
Odstranění nevhodných dřevin (včetně odstranění pařezů, zásypu jam, štěpkování a odvozu odpadu na skládku)	kus	80	7 798,00	623 840,00
II. Založení nově navržených povrchů				
Založení mlatových povrchů (včetně založení všech vrstev, konstrukce, materiálu a dopravy)	m ₂	914	690,00	630 660,00
Založení travnatého povrchu výsevem (včetně přípravy půdy, osiva, válení, závlahy a dopravy)	kus	3192	60,00	191 520,00
III. Založení nových výsadeb				
Výsadba stromů (včetně přípravy zeminy, výsadbové jámy, zavlažovací mísy, ukotvení dřeviny, materiálu, zalití, hnojení a dopravy)	kus	111	4 854,00	538 794,00
Založení záhonů (včetně vytyčení výsadby , rozrušení půdy a výsadbových jamek, zalití a hnojení)	m ₂	202	2 367,00	478 134,00
Výsadba okrasných rostlin	kus	1905	18,00	34 290,00
Výsadba cibulovin do travnatých ploch	kus	2160	12,30	26 568,00
IV. Rostlinný materiál				
Dodávka dřevin (průměrná cena za rostlinu)	kus	111	2 600,00	288 600,00
Dodávka okrasných rostlin (průměrná cena za rostlinu)	kus	4065	60,00	243 900,00
V. Nově navržené prvky				
Fontány (průměrná cena, zakázková výroba, včetně montáže a dopravy)	kus	4	280 000,00	1 120 000,00
Vodní kanál na nádvoří (zakázková výroba, včetně montáže a dopravy)	kus	1	180 000,00	180 000,00
Vodní kaskáda (zakázková výroba dílů s výhony, včetně montáže a dopravy)	kus	1	712 800,00	712 800,00
Pobytové schodiště s výsadbami (zakázkový výroba, včetně montáže, výsadeb a dopravy)	kus	1	28 600 000,00	28 600 000,00
Treláže	kus	12	3 600,00	43 200,00
Altánky pro popínavé růže	kus	2	4 500,00	9 000,00
Loubí	kus	4	2 790,00	11 160,00
VI. Mobiliář				
Kruhové lavice (zakázková výroba včetně montáže a dopravy)	kus	2	15 600,00	31 200,00
Parková lavička	kus	8	5 500,00	44 000,00
Odpadkový koš	kus	11	4 800,00	52 800,00
Monolyt (zakázková výroba včetně umístění a dopravy)	kus	1	5 600,00	5 600,00
Celková cena				34 146 066,00 CZK

Obr 163. - Tabulka orientačního rozpočtu (vlastní tvorba)

6. DISKUZE

Cílem teoretické části bylo poskytnout souhrn dostupných zdrojů o vývoji zahradního umění, o využívaných prvcích, sortimentu a popisu zachovaných historických zahrad, díky čemuž mohla být vypracována studie zabývající se problematikou úpravy historické zahrady.

Analýza širších vztahů a turistických tras ukázala návaznost zámku na historické centrum obce a okolní body zájmu jako jsou alej Johanky z Rožmitálu nebo přírodní park Třemšín, které zvyšují turistický zájem o tuto lokalitu. Díky tomu má zámek potenciál, který dosud není využit.

Část analytických podkladů nabídla náhled na problematiku majetkových poměrů řešeného území. Z dostupných zdrojů bylo zjištěno, že zámecký komplex je rozdělen na mnoho jednotlivých parcel mezi dva majitele. Tato skutečnost komplikovala řešení zahrady jako celku.

Z analýzy historických map a leteckých snímků byl zjištěn dlouhodobý výskyt aleje kolem hlavní části zahrady. Analýza inventarizace dřevin však odhalila špatný stav stávajících dřevin v aleji. Jelikož se jedná o důležitý prvek tohoto prostoru, studie tak navrhla pravidelně členěnou alej s využitím sloupovitých forem dřevin, která vytvoří strukturu zahradního prostoru a doplní okolní zeleň. Z leteckých snímků bylo vyzorováno také dřívější formální členění zahrady a přítomnost hlavní osy, dle které se hlavní část prostoru dělila. Tyto skutečnosti vedly k vytvoření návrhu řešení, který respektuje historický kontext zámecké zahrady.

Projektová část obsahuje návrh, který vychází z poznatků literární rešerše a zpracovaných analýz. Návrh citlivě navazuje na předchozí řešení prostoru a přináší nové řešení, které reaguje na potřeby návštěvníků a nabízí nový prostor ke konání kulturních akcí pořádaných společně Rožmitálský zámek z. s., které mohou zvýšit zájem o zámek a jeho okolí.

Celá práce tak nabídla podklad, který nabízí alternativu řešení tohoto prostoru a jeho dalšího směřování.

7. ZÁVĚR

Literární rešerše zpracovala ucelený přehled o vývoji zahradního umění, převážně pak o renesančních zahradách, jejich prvcích, rostlinném sortimentu a uvedla příklady dochovaných historických zahrad s jejich popisem.

Dále poskytla souhrn podkladů o daném území zkoumajícím majetkové poměry, historický vývoj, přírodní podmínky, dendrologickou situaci, návaznost území na okolní historické centrum obce a stávající stav řešeného území.

Návrh poskytuje možné koncepční řešení prostoru, které reflektuje historický kontext stejně jako současné potřeby návštěvníků. Práce tak splnila všechny cíle, které byly stanoveny.

8. POUŽITÉ ZDROJE

8.1 Literatura

- Bažant J, Bažantová N. 2011. Vrtbovská zahrada v Praze: Klenot barokního umění1. vydání.. Festina Lente Press CZ.
- Bešeová-Korčáková O. 1991. Pražské zahrady1. vydání.. Panorama, Praha.
- Bowe P. 2004. Gardens of the Roman World1. vydání.. J. Paul Getty Museum.
- Brookes J. 1987. Gardens of paradise : the history and design of the great Islamic gardens1. vydání.. Orion Publishing Co.
- Carroll M. 2003. Earthly Paradises: Ancient Gardens in History and Archaeology1. vydání.. Oxford University Press.
- Clayton P, Price M. 1990. The seven Wonders of the Ancient World1. vydání.. Routledge.
- Farrar L. 1998. Ancient Roman Gardens1. vydání.. Sutton Pub Ltd.
- Forbes Sieveking A. 1899. The Praise of Gardens: An Epitome of the Literature of the Garden-Art1. vydání.. J M Dent & Sons, Londýn.
- Hejl I. 1987. Brdy1. vydání.. Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha.
- Hendrych J. 2000. Tvorba krajiny a zahrad III: historické zahrady, parky a krajina, jejich proměny, kulturně historické hodnoty, význam a ochranaVyd. 1.. Vydavatelství ČVUT, Praha.
- Hendrych J, Kupka J, Vorel I, Líčeníková M. 2011. Great Parks and Gardens of Central Bohemia1. vydání.. Foibos Books s.r.o., Praha.
- Herout J. 1981. Staletí kolem nás - přehled stavebních slohů4. vydání.. Panorama, Praha.
- Hieke K, Pinc M, Hieková M. 1984. České zámecké parky a jejich dřeviny1. vydání.. Státní zemědělské nakladatelství, Praha.
- Hieke K. 1985. Moravské zámecké parky a jejich dřeviny1. vydání.. Státní zemědělské nakladatelství, Praha.
- Hrdlička Z, Hrdličková V. 1996. Umění japonských zahradVyd. 1.. Argo, Praha.
- Chotěbor P, Čížek J, Veselý E, Ludvík M, Procházka Z, Musil F, Kraslová R, Úlovec J, Kurka L, Fuchs M, Landsperský H, Janková Y, Zralá L. 1986. Hrady a zámky v Čechách1. vydání.. Olympia, Praha.
- Jansa F, Hurych V, Wagner B. 1961. Sadovnictví: Učebnice pro zemědělské a technické mistrovské školy2. vydání.. Státní zemědělské nakladatelství, Praha.
- Kalusok M. 2004. Zahradní architektura edition.. Computer Press, Brno-Bystrc.
- Kluckert E, Toman R, editor. 2007. European Garden Design: From Classical Antiquity to the Present Day1. vydání.. H.F. Ullmann.
- Kupka J. 2006. Zeleň v historii města1. vydání.. Nakladatelství ČVUT, Praha.
- Landsberg S. 2003. The Medieval Garden1. vydání.. University of Toronto Press.
- Lazzaro C. 1990. The Italian Renaissance garden: from the conventions of planting, design, and ornament to the grand gardens of sixteenth-century Central Italy1. vydání.. Yale University Press, New Haven.
- Littlewood A, Maguire H, Wolschke-Bulmahn J. 2002. Byzantine Garden Culture1. vydání.. Dumbarton Oaks, Washington, D. C.
- Nitschke G. 2007. Japonské zahrady: pravý úhel a přírodní formaVyd. 1.. Slovart, [Praha].
- Page R. 1985. The Education of a Gardener1. vydání.. Random House, New York.
- Palcáková-Hošťálková B, Petru J, Riedl D, Svoboda A. 1999. Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezku1. vydání.. Libri, Praha.
- Pizzoni F. 1999. The garden: a history in landscape and art1. vydání.. Rizzoli International, New York.
- Pregill P, Volkman N. 1999. Landscapes in History: Design and Planning in the Eastern and Western Traditions2. vydání.. John Wiley & Sons, Kanada.
- Rawlinson G. 2014. History of Phoenicia edition.. CreateSpace Independent Publishing Platform.
- Rinaldi B. 2011. The Chinese Garden: Garden Types for Contemporary Landscape Architectureprvní.. Birkhäuser.
- Sedláček A. 1897. Hrady, zámky a tvrze království Českého edition.. Knihtiskárny Františka Šimáčka, Praha.
- Slavík F. 1930. Rožmitál pod Třemšínem a jeho okolí2. vydání.. Knihtiskárna Antonína Štrombacha, Rožmitál pod Třemšínem.
- Steenbergen C, Reh W. 2003. Architecture and landscape: the design experiment of the great European gardens and landscapes1. vydání.. Birkhäuser, Basel.
- Thacker C. 1985. The history of gardens1. vydání.. University of California Press, Berkeley.
- Turner T. 2005. Garden history: philosophy and design 2000 BC - 2000 AD1. vydání.. Routledge, Londýn.
- Turner T. 2011. European Gardens1. vydání.. Routledge, New York.
- Tyssot G, Waymark J, Mosser M, editor. 2000. The History of Garden Design: The Western Tradition from the Renaissance to the Present Day1. vydání.. Thames & Hudson, Londýn.
- Villiers Stuart C. 1913. Gardens of the Great Mughals1. vydání.. Adam and Charles Black, Londýn.
- Wilhelmová D, Damec J. 2009. Zahradní umění Říše středu: [studie klasické čínské zahrady]Vyd. 1.. AWIDA, Lednice.
- Woods M. 1996. Visions of Arcadia: European Gardens from Renaissance to Rococo1. vydání.. Aurum Press Ltd, Londýn.

8.2 WEB

Český úřad zeměměřický a katastrální (ČÚZK 2024). Geoportál. [online]. [cit. 2024-04-25]. Dostupné z: <https://geoportal.cuzk.cz>
Elektronický digitální povodňový portál 2024. [online]. [cit. 2024-04-25]. Dostupné z: <https://www.edpp.cz>
Geopark Barrandien 2024. [online]. [cit. 2024-04-25]. Dostupné z: <https://geoparkbarrandien.cz>
Národní památkový ústav. Památkový katalog. [online]. [cit. 2024-04-25]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/zamek-2325468>
Pladias. [online]. [cit. 2024-04-25]. Dostupné z: <https://pladias.cz>
Povodí Vltavy. [online]. [cit. 2024-04-25]. Dostupné z: <https://www.pvl.cz>

8.3 Seznam obrázků

Obr 1. - Vlastní grafické zpracování Bohemiae Rosa (vlastní tvorba)
Obr 2. - Pohřební rituál v zahradě, hrobka Minnakht, ca 1479 - 1425 př.n.l. (<https://www.liverpoolmuseums.org>)
Obr 3. - Perský zahradní koberec symbolizující 4 zahrady, ca 1800 (<https://www.metmuseum.org>)
Obr 4. - Barbur dohlížející na výstavbu zahrady, kniha Baburnama, ca 1400 (<https://www.theheritagelab.in>)
Obr 5. - Vyobrazení rajské zahrady na zemi v knize Baburnama, ca 1400 (<https://www.theheritagelab.in>)
Obr 6. - Zahrada Skromného správce v Suzhou (www.suzhouprivatetour.com)
Obr 7. - Jezírko v parku Wangjiang (<https://www.wikipedia.org>)
Obr 8. - Kompozice kamenů v klasické čínské zahradě Dr. Sun Yat Sen (<https://glenvillaartgarden.com>)
Obr 9. - Bazén u Hadrianovy vily (<https://www.thegoodgarden.com>)
Obr 10. - Zahrada Diomedovy vily (<https://www.wikipedia.org>)
Obr 11. - Zrestaurované nádvoří vily v Pompejích (<https://www.pizzatravel.com.ua>)
Obr 12. - Pohřební zahrada Ninfeo di Egeria (<https://appiohblog.altervista.org>)
Obr 13. - Vyobrazení Kláštera Theotokos Pammakaristos v Konstantinopoli (<https://eng.travelogues.gr>)
Obr 14. - Madona v růžovém keři, Stefan Lochner, 1451 (<https://www.wikipedia.org>)
Obr 15. - Plán Saint Gallen Reichenau, počátek 9. století ca 820 (<https://www.wikipedia.org>)
Obr 16. - Sad s pohřebištěm, detail z plánu St. Gallen (Landsberg 2003)
Obr 17. - Rekonstrukce herbulariusu dle výnosu o venkovských statcích Karla Velikého (<https://www.medieval.eu>)
Obr 18. - Zrestaurovaná zahrada hradu Bolton v Yorkshiru (<https://boltoncastle.co.uk>)
Obr 19. - Dobové vyobrazení středověké zahrady za zdí (<https://lesdelices.org>)
Obr 20. - Stránky z herbáře, ca 1480-1500 (<https://brewminate.com>)
Obr 21. - Dobový plán zahrad Wiltonova panství (<https://alchetron.com>)
Obr 22. - Vodní kaskáda vily Cicogna v Itálii (<https://www.villacicognamozzoni.it>)
Obr 23. - Lept renesanční kašny v zahradě, Jean Lepautre (<https://www.antikvariat-marketa-lazarova.cz>)
Obr 24. - Vodní prvek vily d'Este (<https://botany.cz>)
Obr 25. - Detail grotty ve Valdštejnské zahradě (autor 2022)
Obr 26. - Renesanční mědiryt tulipánu od Basilia Beslera (<https://www.meisterdrucke.cz>)
Obr 27. - Socha v parku Sacro Bosco (<https://www.gardenvisit.com>)
Obr 28. - Obr v parku Sacro Bosco (<https://nuvomagazine.com>)
Obr 29. - Kardinálův stůl s Fontánou obrů (<https://www.atlasobscura.com>)
Obr 30. - Vodní kaskáda v zahradě vily Lante (<https://www.iluoghidelsilenzio.it>)
Obr 31. - Půdorys Giardinetta v Královské zahradě (vlastní tvorba)
Obr 32. - Letohrádek královny Anny v Královské zahradě, litografie W. Kandler (<https://www.antikvariat-marketa-lazarova.cz>)
Obr 33. - Zpívající fontána v Královské zahradě, oceloryt 1841 (<https://www.antikvariat-marketa-lazarova.cz>)
Obr 34. - Květnice Květné zahrady v Kroměříži (autor 2023)
Obr 35. - Oranžerie v Květné zahradě (autor 2023)
Obr 36. - Voliéra k Květné zahradě (autor 2023)

Obr 37. - Králičí kopeček v Květné zahradě (autor 2023)
Obr 38. - Zahrada Isola Bella (<https://www.e-borghi.com>)
Obr 39. - Pohled na Versailles (<https://wikipedia.org>)
Obr 40. - dobové vyobrazení Herrenhausenské zahrady (<https://wikipedia.org>)
Obr 41. - Dobová grafika zámku La Muette (Thacker 1985)
Obr 42. - Dobové vyobrazení zámku Vaux le Vicomt (<https://pictura-prints.com>)
Obr 43. - Plán Vaux le Vicomt (<https://wikipedia.org>)
Obr 44. - Plán Schönbrunnské zahrady (<https://wikipedia.org>)
Obr 45. - Gloriet v Schönbrunnské zahradě (<https://talbotspy.org>)
Obr 46. - Socha Atlase ve Vrtbovské zahradě (Bažant, Bažantová 2011)
Obr 47. - Pohled na hlavní osu první úrovně zahrady (autor 2022)
Obr 48. - Pohled z gloriety na nižší úrovně zahrady (autor 2022)
Obr 49. - Trojský zámek (autor 2021)
Obr 50. - Pohled na štěpnici (<https://gardenpanorama.cz>)
Obr 51. - Romantická krajina se zříceninou (<https://www.antikvariat-marketa-lazarova.cz>)
Obr 52. - Pohled na Lednický zámek, litografie Haun August, 1860 (<https://www.antikvariat-marketa-lazarova.cz>)
Obr 53. - Krajinářský park sídla Stowe, William Mackenzie, 1880 (<https://thegardenstrust.org>)
Obr 54. - Krajinářský park Cirencester, Thomas Hosmer, ca 1831 (<https://www.butlersherborn.co.uk>)
Obr 55. - Oranžerie parku Chiswick, Pieter Andreas Rijsbrack, ca 1730 (<https://wikipedia.org>)
Obr 56. - Park Hawkstone, akvarel John Emes, 1790 (<https://wikipedia.org>)
Obr 57. - Park Bukowiec, kolorovaný oceloryt B.Schmiedeberg, 1880 (<https://www.ebay.co.uk>)
Obr 58. - Plán Rožmitálského hradu (Slavík 1930)
Obr 59. - Stará pohlednice historického centra (<https://pibramsky.denik.cz>)
Obr 60. - vyznačení území na mapě ČR, mapě Středočeského kraje, mapě okresu Příbram a mapě obce Rožmitál pod Třemšínem (vlastní tvorba)
Obr 61. - Vyznačení areálu Rožmitálského zámku (vlastní tvorba)
Obr 62. - Vyznačení řešeného území (vlastní tvorba)
Obr 63. - Vyznačení památkové zóny (vlastní tvorba)
Obr 64. - Pohlednice náměstí s kostelem sv. Jana Nepomuckého (<https://www.staryrozmital.cz>)
Obr 65. - Pohlednice ulice (<https://www.staryrozmital.cz>)
Obr 66. - Pohlednice partie u Huťí (<https://www.staryrozmital.cz>)
Obr 67. - Pohlednice s pohledem na zámek a historické centrum (<https://www.staryrozmital.cz>)
Obr 68. - Pohlednice s pohledem na zástavbu obce – první polovina pohledu (<https://www.staryrozmital.cz>)
Obr 69. - Pohlednice s pohledem na zástavbu obce – druhá polovina pohledu (<https://www.staryrozmital.cz>)
Obr 70. - Pohlednice s pohledem na obec Rožmitál, obec Voltuš a vrchol Třemšín (<https://www.staryrozmital.cz>)
Obr 71. - Fotografie aleje v zámecké zahradě (<https://www.rozmitalskeobrazky.cz>)
Obr 72. - Pohled na zámeckou věž z parku (<https://www.rozmitalskeobrazky.cz>)
Obr 73. - Zamrzlý rybník Kuchyňka (<https://www.rozmitalskeobrazky.cz>)
Obr 74. - Věž zámku (<https://www.rozmitalskeobrazky.cz>)
Obr 75. - Vodní tok pod hrází Zámeckého rybníku (<https://www.rozmitalskeobrazky.cz>)
Obr 76. - Pohled na zámek přes rybník Kuchyňka (<https://cs.wikipedia.org>)
Obr 77. - Pohled na cíp zahrady pod hrází (<https://www.rozmitalskeobrazky.cz>)
Obr 78. - Most v zámeckém parku (<https://www.rozmitalskeobrazky.cz>)
Obr 79. - Nádvoří zámku (<https://www.rozmitalskeobrazky.cz>)
Obr 80. - Nádvoří zámku s gotickou věží (<https://www.rozmitalskeobrazky.cz>)
Obr 81. - Nádvoří zámku s kruhovou travnatou plochou (<https://www.rozmitalskeobrazky.cz>)
Obr 82. - Letecký snímek 1938 (<https://ags.cuzk.cz>)
Obr 83. - Letecký snímek 1946 (<https://ags.cuzk.cz>)
Obr 84. - Letecký snímek 1952 (<https://ags.cuzk.cz>)

Obr 85. - Letecký snímek 1971 (<https://ags.cuzk.cz>)
Obr 86. - Letecký snímek 1998 (<https://ags.cuzk.cz>)
Obr 87. - Indikační skici Čech (<https://ags.cuzk.cz>)
Obr 88. - Originální mapa stabilního katastru 1830 (<https://ags.cuzk.cz>)
Obr 89. - Císařské povinné otisky stabilního katastru 1830 (<https://ags.cuzk.cz>)
Obr 90. - Orientace svahů (<https://ags.cuzk.cz>)
Obr 91. - Výškopis DMP 1G (<https://ags.cuzk.cz>)
Obr 92. - Klimatická mapa (vlastní tvorba)
Obr 93. - Geomorfologický okrsek (vlastní tvorba)
Obr 94. - pokryv národního geoparku (vlastní tvorba)
Obr 95. - Mapa vodstva (vlastní tvorba)
Obr 96. - Mapa evropsky význ. lokality (vlastní tvorba)
Obr 97. - Geobotanická mapa (vlastní tvorba)
Obr 98. - Mapa potencionální přír. veg. (vlastní tvorba)
Obr 99. - Mapa památných stromů (vlastní tvorba)
Obr 100. - Výkres inventarizace (vlastní tvorba)
Obr 101. - Inventarizační tabulka (vlastní tvorba)
Obr 102. - Výkres kácení (vlastní tvorba)
Obr 103. - Tabulka kácení (vlastní tvorba)
Obr 104. - Mapa landcoveru (vlastní tvorba)
Obr 105. - Mapa využití území (vlastní tvorba)
Obr 106. - Územní plán – výkres celého města (<https://rozmitalptr.cz>)
Obr 107. - Územní plán – výřez Rožmitál pod Třemšínem, Přední Hutě, Voltuš, Zalány (<https://rozmitalptr.cz>)
Obr 108. - Výkres občanské vybavenosti (vlastní tvorba)
Obr 109. - Výkres turistických stezek, cyklotras a dopravy (vlastní tvorba)
Obr 110. - Pohled na opevnění zámku z ulice Hofmeisterova (autor 2023)
Obr 111. - Brána u ulice Hofmeisterova (autor 2023)
Obr 112. - Pohled na severní část nádvoří (autor 2023)
Obr 113. - Detail zachovaného renesančního sgrafita (autor 2023)
Obr 114. - Pohled na východozápadní část nádvoří s věží (autor 2023)
Obr 115. - Pohled na východní část nádvoří (autor 2023)
Obr 116. - Brána z nádvoří (autor 2023)
Obr 117. - Kamenný most nad zahradou zámku (autor 2023)
Obr 118. - Východozápadní hlavní brána zámku (autor 2023)
Obr 119. - Detail gotického portálu s erbem (autor 2024)
Obr 120. - Detail erbu rodu Buziců fa fasádě věže (autor 2024)
Obr 121. - Pohled na zámek od památných líp (autor 2024)
Obr 122. - Průhled z hlavní osy na zámek (autor 2024)
Obr 123. - Pohled na zahradu z památné aleje (autor 2024)
Obr 124. - Pohled na vodní tok z památné aleje (autor 2024)
Obr 125. - Barokní most u gotické věže zámku (autor 2023)
Obr 126. - Východní alej v zámecké zahradě (autor 2023)
Obr 127. - Severní alej v zámecké zahradě s vodním tokem (autor 2023)
Obr 128. - Jihozápadní část zámecké zahrady (autor 2023)
Obr 129. - Pohled z jihozápadní části zahrady k zámku (autor 2023)
Obr 130. - Pohled od Gryspekovského paláce na zahradu (autor 2024)
Obr 131. - Západní alej v zámecké zahradě (autor 2024)
Obr 132. - Detail dřeviny v zahradě (autor 2024)

Obr 133. - Detail kůry dřeviny v zahradě (autor 2024)
Obr 134. - Výkres SWOT analýzy (vlastní tvorba)
Obr 135. - Výkres stávajícího stavu (vlastní tvorba)
Obr 136. - Výkres konceptu (vlastní tvorba)
Obr 137. - Výkres návrhu (vlastní tvorba)
Obr 138. - Řez A-A' (vlastní tvorba)
Obr 139. - Řez B-B' (vlastní tvorba)
Obr 140. - Vizualizace 1 (vlastní tvorba)
Obr 141. - Vizualizace 2 (vlastní tvorba)
Obr 142. - Technická specifikace treláže u fasády Gryspekovského paláce (vlastní tvorba)
Obr 143. - Technická specifikace treláží na nádvoří Gryspekovského paláce (vlastní tvorba)
Obr 144. - Technická specifikace kruhové lavice v parkové části návrhu (vlastní tvorba)
Obr 145. - Technická specifikace kruhové lavice v parkové části návrhu – řez (vlastní tvorba)
Obr 146. - Technická specifikace fontány (vlastní tvorba)
Obr 147. - Technická specifikace fontány – řez (vlastní tvorba)
Obr 148. - Osazovací plán A (vlastní tvorba)
Obr 149. - Osazovací plán B (vlastní tvorba)
Obr 150. - Osazovací plán C, D (vlastní tvorba)
Obr 151. - Osazovací plán záhonů 5-6 (vlastní tvorba)
Obr 152. - Osazovací plán záhonů 1-2 (vlastní tvorba)
Obr 153. - Osazovací plán záhonů 3-4 (vlastní tvorba)
Obr 154. - Lavička - pohled (<https://www.mmcite.com>)
Obr 155. - Lavička - pohled boční (<https://www.mmcite.com>)
Obr 156. - Lavička - pohled přední (<https://www.mmcite.com>)
Obr 157. - Koš - pohled (<https://www.mmcite.com>)
Obr 158. - Koš - pohled přední (<https://www.mmcite.com>)
Obr 159. - Koš - pohled boční (<https://www.mmcite.com>)
Obr 160. - Textura dřeva (<https://www.ceskestavby.cz>)
Obr 161. - Textura vápence (<https://www.kamenprirodni.cz>)
Obr 162. - Textura mlatu (<https://www.saitobrno.cz>)
Obr 163. - Tabulka orientačního rozpočtu (vlastní tvorba)